

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_190317

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No

1-1 194,5m

Accession No 1 2 1 0 2

Author

انوالله محمد

Title

السلامة العامة في الدول النامية

This book should be returned on or before the date last marked below.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِحَمْدِ اللَّهِ لِلْمُسْتَفِهِمِ

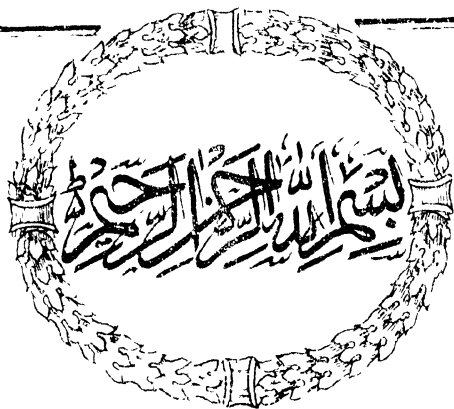
کہ اس کتاب مفید مشتمل بر فوائد عید الہادی الی سبیل السید مہر موم

بِأَنْوَارِ الْقَمَجِيَّةِ

أَلَا تَتَجَمَّلُ

از تصانیف کبیر الخیر شریعت پناہ طریقت دستگاہ عارفانہ مولانا
 حاجی خان حضرت محمد انوار اللہ صاحب عین الہام نور ہبی المصطفیٰ فیضیت جناب علیہ
 حسب منظوری عالم ربانی و عارف حقانی عالیجناب فیضیت انتساب
 مولانا حبیب الرحمن خاں صاحبہ انی صمد و صوبات دکن علیہ اثناعشر العلوم
 باہتمام مولوی خانقاہ محمد علی الدین فاروقی

مکتبہ اسلامیہ حیدرآباد دکن
 طبع و نشر

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا
ومولانا محمد وآله واصحابه اجمعين - اما بعد
يوشميد نيت كرفضيلت كمال انسان از علم است
كما قال الله تعالى هل يستوى الذين يعلمون والذين
لا يعلمون وقال النبي صلى الله عليه وسلم طلب العلم
افضل عند الله من الصلوة والصيام والحج والجهاد في
سبيل الله تعالى طب وابن عبد البر عن انس قال قال صلى الله عليه وسلم

طلب علم است
در خدا افضلست
بیدارند و سائیکه نمی دانند
ایا برابر ایشان که سائیکه

انوار التجديد في دلائل التوحيد

فضیلت علم

انما زور در زور و حق در حق
جبار در ابرو خدا
تو ای ۱۲

۱۴۰۲

وَالسَّلَامُ الْغَدُّ وَالزَّوَّاجُ فِي طَلَبِ لَعْلَمِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ
 مِنَ الْجِهَادِ فَيَسْبِيلُ اللَّهُ تَعَالَى ابْنُ الْفَخَارِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
 فِي تَارِيخِهِ عَنْهُ **قَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَضْلُ الْعَالَمِ
 عَلَى غَيْرِهِ كَفَضْلِ النَّبِيِّ عَلَى أَمْتِهِ خَطِ عَنْ النَّسِ **أَيْضًا قَالَ**
 عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَضْلُ الْعَالَمِ عَلَى الْعَابِدِ سَبْعِينَ
 دَرَجَةً مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَةٍ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَفِيهِ **أَيْضًا قَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 نُورٌ عَلَى عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ صَلَاةٍ عَلَى جَهْلٍ حَلَّ عَنْ سَلَمَانَ وَفِيهِ **أَيْضًا**
قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِيزَانُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا دَانَ الْعِلْمُ وَنَمَّ الشَّهَادَةُ فَيُجْزَى
 مَا دَانَ الْعِلْمُ عَلَيْهِمْ الشَّيْرَ الرَّحْمَنِ النَّسِ الْمَرْحُومِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينِ ابْنِ
 عَبْدِ اللَّهِ فِي الْعِلْمِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ابْنِ الْخَوَرِيِّ فِي الْعِلْلِ عَلَى النَّعْمِ
 ابْنِ بَشِيرٍ وَفِيهِ **وَقَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَزَنَ حَبْرُ الْعِلْمِ
 بِدَمِ الشَّهَادَةِ فَرَجَّ عَلَيْهِ خَطٌّ عَنْ ابْنِ عَمْرِو **قَالَ** عَلَيْهِ الصَّلَاةُ

سبح ونام رفتن در طلب علم
 افضل است از جهاد
 ز جهاد در راه خداست
 له و ذوق و فضيلت عالم
 بر غير او شريفتر است
 است بابت " له و ذوق
 فضل عالم عبادت خدا بر عباد

افقه النجاشي في فضل التوحيد
 ٢

فناظم هر دو مثل ناسم که در اینجا
 است " است " است " است
 عالم است از انانیت
 له و ذوق و وزن کرد و خرد
 به در قیامت یا ای علما وزن
 شهادت با پس غالب است

سبح و نام رفتن در طلب علم
 افضل است از جهاد
 ز جهاد در راه خداست
 له و ذوق و فضيلت عالم
 بر غير او شريفتر است
 است بابت " له و ذوق
 فضل عالم عبادت خدا بر عباد

13

کرم غلام ۱۲
علم ششون بهتر است از کرم
یک ساعت وقت مذاکره
از عبادت یک سال و
کے بہتر باشد مراد را
علم فرمودے کہ کسی کو خوش
نہیں پایہ و درگاہان نیست
تو ہر کہ باقی

و تعلمه فانك ان ميت وانت كذلك لزارت الملكة قبرك
 كما تزار البيت العتيق ابو نصر السنجري في الرحابة وقال
 غريب خط وابن النجار عن ابى هريرة وعن انس **قال** رسول الله
 صلى الله عليه وسلم ان لله عز وجل مدينة تحت العرش
 من مسك اذ فر على باجمالك ينادى كل يوم آلا من دار العلى
 فقد زار التبتلىاء ومن زار التبتلىاء فقد زار الرب ومن
 زار الرب فله الجنة رواه الديلمى في الفردوس **وقال**
 علي الصلوة والسلام عن ابى ذر فيه ايضا **قال** علي الصلوة
 والسلام لم يتعبد بغير فقه كالحمار في الطاحون حل عن واثلة
 ذكره في كنز العمال **احصل** كمال فضيلت علم ازاد اديث مذکور
 و دیگر اديث که احصائش دشوار است با حسن وجوه ثابت اما
 معلوم است که علم نبرای دانستن است و پس بلکه غایت و
 مقصود از ان عمل است و هر علی که ثمره عمل ندم مفید نیست بلکه

این مورد خود کسب یا موز
 و در این مورد کسب یا موز
 میمیری البتة و در این
 زیارت فرستادن
 که در این مورد کسب یا موز
 کرده می شود
 و در مورد شهرت

انما بالبحر في حلة التوحيد

من قائله را زید و
 از اینک خاص بر آن
 در این مورد کسب یا موز
 یک زیارت که
 یک زیارت که
 زیارت علم که در این مورد

ضرورت علم

این مورد خود کسب یا موز
 و در این مورد کسب یا موز
 میمیری البتة و در این
 زیارت فرستادن
 که در این مورد کسب یا موز
 کرده می شود
 و در مورد شهرت

وبالجان است وقال عليه الصلاة والسلام تعلموا ما نشئتم ان تعلموا فلن ينفعكم الله بالعلم حتى تعلموا بما تعملون عدا خط ابن عساکر عن ابی الدرداء کذا فی کثر العلماء وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام تعلموا من العلم ما نشئتم فوالله لا تجروا بجمع العلم حتى تعلموا ابو الحسن بن الاخرم المديني في اماليه عن انس وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام من تعلم حديثين اثنين ينفعهما نفسه ويعلمهما غيره وينتفع به كان خيرا له من عبادة ستين سنة الدليبي عن البراء وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام اخاف على امتي ثلاثا ضلالة الالهواء واتباع الشهوات في لبطن والفروج والغفلة بعد المعرفة الحكيم والبعوى وابن منذر وابن قانع وابن شاهين وابو نعيم عن افله وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام اذا علم العالم

مع فرمود علی صلوات الله علیه
هر چه خواستید با من بویید
لیکن فرمود از علم
نفع بسیار است
تا پیش کسی که علم نگیرد
هر چه بخواهد
مع فرمود با من بویید

۵
الاربعاء في اذاعة التوحيد

از علم هر چه خواستید
نخستین فصل
نخستین امیر یافت
کردن علم تا آنکه علم
کنید

مع فرمود هر که بویید

ازان بهتر باشد که بویید
بیاورد غیر را و نفع ببرد
ازان شصت سال
عبادت شصت روز
مع فرمود من زعم در حق امت خود
از هر چه بویید
دفع و فتنه ببرد
مؤمن بود اند عالم

که چند روز از آنجا که
 برآید و در آنجا که
 رسید که شایسته
 دوزخ نشاید حال که
 بخت رسیدیم به اینجا
 از شما آموخیم آنچه
 خواند گفت که ما می فهمیم
 و سئل که دریم ۱۱
 الفی فی الجحیم فی النار فی النار

فلم یعمل کان کالمصباح یضئ للناس ویحرق نفسه ابن قانع
 فی معجمه عن سلیک العطفانی وبعناه طب عن ابی برزة
 وعن جناب وفيه ایضاً قال **عليه الصلاة والسلام**
 اشهد الناس عذاباً یوم القيامة عالم ینفعه علمه من
 عده عن ابی هريرة وفيه ایضاً قال **عليه الصلاة والسلام**
 ان اناسا من اهل الجنة یطلعون الی اناس من اهل النار فیقولون
 بما دخلتم النار فوالله ما دخلنا الجنة الا بما تعلمنا منكم
 فیقولون انا كنا نقول ولا نفعل طب عن الولید بن عقیبة
 وفيه ایضاً قال **عليه الصلاة والسلام** شر الناس شرار
 العلماء فی الناس البزاز عن معاذ وفيه ایضاً قال **عليه الصلاة**
والسلام لذاتین علی الناس زمان یتعلمون فی القرآن فیعجلونه
 ویقرؤن ثم یقولون قد قرأنا وعلمنا فمن ذا الذی هو خیر
 منا فهل فی اولئک من خیر قالوا یا رسول الله ومن اولئک قال

وینما اندوختند وینما اندوختند
 گفتند که ما خواندیم وگفتند
 که از ما بهتر است وگفتند
 که در آنجا که
 رسیدیم به اینجا
 از شما آموخیم آنچه
 خواند گفت که ما می فهمیم
 و سئل که دریم ۱۱
 الفی فی الجحیم فی النار فی النار

اولئك منكم واولئك هم وقود النار طب
 عن امار الفضل فيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام الايمان
 والعمل شريكان في قرآن لا يقبل الله احدهما الا صاحبه لك
 في تاريخه والدليل على ذلك صلى الله عليه وفيه ايضا **فقال**
 عليه الصلوة والسلام لا يؤمن احدكم حتى يكون هواه
 بتعالما جعلت به الحكيم وابو الصلوة السجوى في الابانة وقال
 حسن غريب والمخطيب عن ابن عمر چوں دانسته شد که علم بغير
 عمل وبال است وکمال پس ضرور شد که بعد از علم اهم تهيات که
 هر انچه از قرآن وحدیث دانسته شد بران عمل کرده شود حالا باید دانست
 که عمل عبارت از کار است که میکند آدمی با اختیار که منسوب است
 بوی و آل کار عام است ازین که از دل صادر شود یا جوارح
 پس اعمال بر دو قسم باشند اعمال قلبی و اعمال جوارح و هر یک
 ازین دو قسم نیز منقسم بر دو قسم اند وجودی و عدمی افعال جوارح

آنها از شما هستند و آنها
 هستند از شما
 از شما و ایمان و عمل
 دو جوارحند که یکی درین است
 می شود حق تعالی بکار
 بنمید که کسی قبول

فی نفس باید دانسته بود که
 نخواهد بود تا وقتیکه
 بدو این اوقات نرسد
 بدو این اوقات نرسد

تقسیم اعمال

وجودی مثل نماز است و روزه و حج و زکوة و جهاد کسب حلال
کنایه امر بالمعروف نهی عن المنکر اصلاح بین الناس ادائی آثار
سکینه و قار اظهار شکر و صبر و راستی گفتار و ایفا و وعده صلی
رحمی عزالت سفارش بکار خیر قبول عذر مدافعت حاجت روانی
و انفعال جوارح عدمی مثل ترک دروغ و شرب خمر و غیبت و س
احوال و اسرار و تبذیر و خیانت و غش و ریا و نمائی و ظلم و کمر
و تهمت و دورگی و محش و بدگوئی و استهزاء و مسخرگی و لایعنی و
اذیت رسانی و مرا و جدال و افعال قلب و وجودی مثل ایمان بر
و حدایت و رسالت و قرآن و انچه نبی صلی الله علیه و سلم خبر آن
داده اند و محبت خدا و رسول استقامت توکل رضا بالقضاء
تسلیم خوف رجا حیا تواضع خشوع خشیت زهد رحم شکر صبر
قناعت - اخلاص سخاوت شجاعت توبه و افعال قلبی عدمی
مثل ترک خشم و نخل و حسد و عداوت و حرص و ریا و طول ال و

سب جاه و بدگمانی و یأس از رحمت و اتساع غضب و تعالی
 و دلیل بر اینکه دل هم مثل جوارح مصدر اعمال است این شریف
 است لا یؤاخذکم الله بالغبوه فی ایمانکم و لکن یؤاخذکم
 بما کسبت قلوبکم و این حدیث شریف **قال رسول الله**
 علیه و سلم افضل الاعمال ایمان بالله و رسوله ثم جهاد فی
 سبیل الله ثم حج عمر و رحم - ح - م - ت - ن - حب عن الی
 هریرة حم ط حب عن عبد الله بن سلام مرسله فی کثر الاعمال
 بلکه فی تحقیقت نشأ جمله اعمال جوارح عمل قلبی است چه تا وقتیکه
 در دل علم کاری نشود و نفع ضرر آن نداند آدمی اراده و عزم آن
 نمی کند و هیچ فعل معتد به از جوارح او صادر نمی شود پس فعل قلب
 در همه افعال معتد به مقدم باشد و مدار صحت و فساد جمله اعمال بر
 فعل قلبی است فی البدایه النبیة للامام الشافعی **قال**
 رسول الله صلی الله علیه و سلم ان الله تعالی لا ینظر فی الصور

له ما یؤاخذ بکفره و تعالی
 و تفرقه عن الغفلة لکن ما یؤاخذ
 فی ذلک من غیر ما یؤاخذ فی

۹

فی کثره و فی اقله
 علی ایمان است بخدا و نظام فضل
 یستمر جهاد در راه خدا و اعمال
 یستمر حج عمر و
 تفرقه عن الغفلة و تعالی
 صورت

دجم دال شایکی می بند

شماره ۱۲

له دژویدایان نیست

که که صفت امانت

ندارد وستم بدایتی روح

در دست دوست که راست

فی خیزدین تا که زبان او

راست شود فی شود زبان

ادراست تا که دل ادراست

۲

ولا الى اجسامكم ولا الى اموالكم ولكن ينظر الى قلوبكم رواه الطبرانی
 وفي كذا العمل **قال** رسول الله صلى الله عليه وسلم لا ايمان لمن
 لا امانة له والذي نفس محمد بيده لا يستقيم دين حتى يستقيم
 لسانه ولا يستقيم لسانه حتى يستقيم قلبه الحديث طبع عن
 ابن مسعود وفيه **قال** عليه الصلوة والسلام من محضرة
 فكلها فكلها غاب عنها ومن غاب عنها فريضها فكانه حبرا
 حق عن ابي هريرة وفيه ايضا من شهد امر اقله كان
 كمن غاب عنه ومن غاب عن امر فرضي به كان كمن شهد
 عن السيد الحسين فيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام
 من اصابهم وهمه التمتوى لثما عاب فيما بين ذلك ذنبا غفر له
 ابن عساكر عن ابن عباس وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام
 والله لقد سبوا الى حنات عدان اقوام ما كانوا الا كثر لنا
 صلوة ولا حياء ولا اعتما راو لكنهم عقلوا عن الله وعظمته

له دژویدایان نیست
 در دست دوست که راست
 فی خیزدین تا که زبان او
 راست شود فی شود زبان
 ادراست تا که دل ادراست

۱۰
 غائب باشد از آن که هیچ جا نیست
 از آن که با خفا نیست
 همه دژویدایان نیست
 نیست که تقوی اندیش نیاید
 غائب شد غفرت کرده ای

فعلجت

شماره ۱۲
 هم بدست خودم بنویس
 بنویسند لیکن آنجا نیست
 موده و نه ع

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

کون کمال است و نہ از
خالق کون ال بکے ہر دریا
انیت کہ نابا خیے کہ
دست نیست متبرازاں
چو کہ در دست حق تعالی است

قلب ۱۲
عفی عنی قلب است
اکثرت ال غنی بیتی
معه فرمود ای با غنی بیتی
افرا التجار فاد القه العوجان
بیت کرم در رسد

مع فرمود علیہ الصلوٰۃ
والسلام آورده خواہ شد
بر ذریعہ

خواهش شد
چشم من بینم ارشد
در اینده دین را قبول حاکم
بر من یاری حق تعالی گیرد
همی که خواهن شکست
روز قیامت اعمال نامها

کتابخانه عمومی بنیاد واداد

فصل فی بیان عمل و اخلاق
در بیان عمل و اخلاق

اسان اده مشد

میں نے اس کو دیکھا کہ اس نے اس کو دیکھا

«لغت نے

۱۲۱

٢

...

مجلس شورای اسلامی

مجلس شورای اسلامی

فایز

ان كان هذا الغيري ولا قبل اليوم من العمل الا ما كان اتبعي
به وجهي كقطع عن السن وفيه ايضا عن ابن مسعود انه سئل
هل لك من لم يامر بالمعروف ولم ينه عن المنكر فقال لا ولكن هناك
من لم يعرف بقلبه معروفا ولم يذكر بقلبه منكرا س ولتعلم
في الفتن وفي البدل والمنير قال عليه الصلوة والسلام بكاء
المؤمن من قبله وبكاء الكافر من هامته رواه الطبراني وكثر العما
عن ابي ابن لعب وعن رجل من آل الحكم بن ابي العاص
النبي صلى الله عليه وسلم صلى بالناس فقرأ سورة فغفل
منها آية فما المهمل تركت شيئا فسلكت فقال ما بال اقوام
يقرأ عليهم كتاب الله لا يدر من ما قرء عليهم فيه لا ما ترك
فكذلك اكانت بنو اسرائيل خرجت خشية الله من قلوبهم وشهد
ابدا انهم لا اله الا الله عز وجل لا يقبل من احد علم حتى يشهد
بقلبه ما يشهد ببده الدليعي عن ميمون بن عمار قال نزل

حاشیہ

حالِ بیمارِ کز خشتِ
 مرشد و بیکمِ خاضی و دُشمن
 بزرگوارِ کز خشتِ
 مرشد و بیکمِ خاضی و دُشمن
 عافیتِ کز خشتِ
 مرشد و بیکمِ خاضی و دُشمن

حذیفته و سلمان رضی اللہ عنہما علی نبطیة فقال لها هل
 ههنا مكان طاهر نصلي فيه فقالت الذبیطة طهر قلبك فقال
 احدهما للاخر خذها حكمة من قلب كافر رواه ابو نعیم
 المحلية ازیں آیات و احادیث معلوم شد کہ مدار اعمال بر دل است
 و دل هر کس کیان نیست بعض نرم می باشند و بعض سخت چنانچه
 این آیه شریفه بدان اشارت میدارد **وَقَالَ تَعَالَى**
قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ او اشد
 قسوة

وَقَالَ تَعَالَى فَاغَاةً يَسْعَى لایبصار و لكن تعمی لقلوب التي في الصدور
وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ستة أشياء يحبط الأعمال
 الاستغفار بعيوب الخلق و قسوة القلب و حب الدنيا و قلة
 الحیا و طول الامل و ظالم لا ینتهی رواه الدلیلی مرفوعاً ذكره
 الامام الشعرا نی فی البدایة المنیر و عن عامر القفقی قال قال

حذیفته و سلمان رضی اللہ عنہما
 بخاندان خدیجه بنی فزادند
 گفتند که اینجا جای پاک است
 است که در آن نماز کردیم
 زن گفت دل خود را پاک کنی بچه
 از آن گفت بچه که از آن بگذرد
 این است را بگوید ۱۲

۱۳
 این است بخت شدن دلها
 شما و از این پس آن مانند
 سنگ است بخت و از آن
 سه تا باقی شود چنانچه
 نابینا میشود و در آن
 میباشند ۱۲

لکه در سخن ما ماند ۱۲
 غایب از چشم
 و قلب چنانچه طول ال و
 و قسوة قلب و حب دنیا
 بیکند اشتغال بعبودیت
 غلبه بر شش و غیره ضاع
 از خود و دل ضاع از

در شان فساد عز و جل
 خدا بر این زمین شد دل
 کفری امر و نیت
 زنده بود و از کشتن دل
 زنده بود و از کشتن دل
 زنده بود و از کشتن دل

عمر والله لقد كان قلبي في الله عز وجل حتى لهو آلين من
 النريد ولقد اشتد قلبي في الله حتى لهو أشد من الحجروا
 ابونعيم في الحلية وچون معلوم شد که نظرگاه حق تعالی دل است
 پس اتمام اصلاح قلب بیشتر باید از جوارح کماورد عن نهان
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الاوان في الجسد
 مضغة اذا صلحت صلح الجسد كله واذا فسدت فسد
 الجسد كله وهو القلب متفق عليه رواه في المشكوة وقال
 عليه الصلوة والسلام هو القلب ملك وله جنود فاذا صلح
 الملك صلحت الجنود واذا فسد الملك فسدت الجنود
 وفي رواية صلحت رعيتته وفسدت رعيتته هب عن
 ابی هريرة وابو الشیخ في العظمة وابونعيم في الطب
 عن ابی سعید الحکیم عن عائشة کذا فی کنز العمال وعن
 سلمان لکل امرئ جوانی وبرانی فمن یصلح جوانیه یصلح الله

او تحت تاسی از دل
 از خود دستا نه عیود
 گاه باش بد سبک
 جسم مضغالت که هر گاه
 دران صلاحیت دید که
 جسم صلح میشود
 و هر گاه افساد شود
 جسم فاسد شود و دل مضغه قلب

افراد الجسد في الدنیا
 ۱۲

است
 طه و نور علی السلام قلب
 پادشاه است و مراد است
 که در این گاه پادشاه
 صلح شود و فاسد شود
 و هر گاه فاسد شود
 و هر گاه فاسد شود
 و هر گاه فاسد شود

جوانیه

احوال درونی و بیرونی
 اندیشه و سبک اندیشی
 خود را در دست
 گرداند

جوانیه و من یفسد جوانیه یفسد الله برانیه رواه الثوری
 و وهب و خالد عن عطاء مثله انقهر رواه ابو نعیم فی الحلیه
 پوشیده نیست که ضرورت اصلاح قلب کلامیست مسلم نزد
 کل فریق اسلامی اما از حالت ما مردم هویدا است که گویا این فقره
 ایست تراشیده بر اے پسند دیگران حال آنکه حق تعالی نمی فرماید
 یا ایها الذین امنوا علیکم نفسکم لا یضرکم من ضل
 اذا اهدیتهم اگر گفته شود که از ظاهر آیت مستفاد است که ضرورت
 امر بالمعروف نیست گوئیم و رای شریفه ارشاد است که هر کس
 اصلاح نفس خود کند و نه اینکه ترک امر بالمعروف بکند چه وجوب آن
 از نصوص دیگر ثابت است و آل بحث دیگر است کلام درین است
 که آدمی را باید که خود عمل کند و بر اے کسانی که دیگران را امر میکنند
 و خود عمل نمی کنند ارشادی شود - اتأثرون الناس بالهدی و تنسون
 انفسکم و انتم تتلون الکتاب افلا تعقلون و قال تعالی

بیرونی و او را هم مستفاد
 صحیح گردانند که این اندوختنی
 خود را نگردد از حد تقاضا
 بیرونی و او را هم نگردد از حد تقاضا

۱۵

له از مومنان لازم بگیرند
 نفسیات خود را مومنانی دهد
 شمار یکدیگر گناه شده و تکیه
 هدایت یافتند
 له ایاد را از بار بر آید
 نیکی علم بگیرند و نفس
 خود را از آلودگی بی نمایند
 ایضا نقل می دارید در حالیکه
 کتاب الهی را می خوانند
 مکه من بود از شرف حال

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ وَقَالَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالسَّكِينَةِ
الْعَاقِبُ يَنْتَظِرُ الْمَقْتِ وَالْمُسْتَمِعُ يَنْتَظِرُ الرَّحْمَةَ وَالنَّاجِي يَنْتَظِرُ
الرِّزْقَ وَالْمُتَكَبِّرُ يَنْتَظِرُ اللَّعْنَةَ الْحَدِيثُ طَبَّ عَنْ ابْنِ عَمْرٍو
ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ الزَّهْرِ كَذَابِي كَذَابُ الْعَمَالِ وَدَرْ تَفْسِيرِ جَلِيلِينَ
تَحْتَ آيَةِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ آوَرُوهُ عَنْ ابْنِ ثَعْلَبَةَ
الْحَشَنِي قَالَ سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَ أَتَمُّوْا بِمَا لَمْ تُعْرِفُوا وَتَنَاهَا عَنْ مَا لَمْ تُكْرِهُوا إِذَا رَأَيْتَ شَيْئًا
مُطَاعًا وَهُوَ مَتَّبَعٌ وَدَنِيًّا مَوْثِقٌ وَاعْجَابٌ كُلُّ ذِي
رَأْيٍ بَرَاهِيهِ فَعَلَيْكَ بِنَفْسِكَ سِرَّاهُ الْحَاكِمُ وَغَيْرُهُ عَنْ ابْنِ
يَعْمَرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ قَالَ حَدِيثُهُ يَأْتِيْنِ عَلَيْكُمْ
مَنْ هَانَ خَيْرُكُمْ فِيهِ مَنْ لَمْ يَأْمَرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَمْ يَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
رَوَاهُ أَبُو نَعِيمٍ فِي الْحَلِيهِ وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

اس کی مانند ایمان آوردہ
ایده چویدگی بیدوگر از
بخش می کنی بیار یا بنید
شد زویدک فدا ای سنگ
جوید چویدری را که کنین

اقوال النبی (ص) فی احادیث
۱۶

عنه زموصل انه عليه السلام
واخطا انظار غضب یکنند
و شغوفه انظار غمشه یکنند
و تاجه انتظار زرق یکنند
و خیره کنده غلبه انظار گرانی
انتظار لغت می کند ۱۲

عنه زموصل انه عليه السلام
و نهی می کند و آن وقت چنان
بفرمان کار کند که ناگاه
بفرمان بازیدم حاجت برآید
را به ناپاید آن وقت لازم
می آید و در آن وقت معروف
اذا اردت

و نهی می کند ۱۲ عذیر گفت که البته بر شما زمانه خواهد آمد که در آن بهترین شما کسی باشد که شما را امر معروف و نهی منکر کند

چهارم کنی که عیوب پنج
پارک ۱۰
عین فرمود علی الصلوٰۃ والسلام
خودش از عیب جوئی
پیرایان او باز داشت ۱۲

ای از سر و تن گناه
بیش از عیوب است
بالا سر او می رسد از آنکه
ببیند بر سر و دهان که عیب
عنه خود را گوئی است گذر
ببیند بینی او ۱۳

اذا اردت ان تذكر عيوب غيرك فاذكر عيوب نفسك الرافعي
في تاريخ قزوین عن ابن عباس رواه كنز العمال وفيه ايضا
وقال عليه الصلوٰۃ والسلام طوبى لمن شغلته عيبه
عن عيوب الناس فرعن انس وفيه ايضا قال عليه الصلوٰۃ
والسلام يا ابا ذر ان المؤمن يرى ذنبه كانه تحت حصى يتحاشا
ان يقع عليه والكافر يرى ذنبه كالذباب يمر على انفه
الدبلي وفيه ايضا عن ابى الدرداء قال لا يفقه الرجل
كل الفقه حتى يهتق الناس في جنب الله ثم يرجع
الى نفسه فيكون لها اسدا مقمرا كرو في الحلية لا بى نعيم
قال عبد الله بن محمد بن الكوا اللريبع بن خيثم فائراك تعيب
احدا منا ولا نذمه فقال ويلك يا ابن الكوا ما انا عن نفسي
براض فانفرغ من ديني الى حديث الناس ان الناس خاها
الله تعالى على ذنوب الناس وامنوه على نفوسهم

انما العيب انما هو العيب
لا ان تروى على عيبه بل عيبه
نمودم ومان در مقابل او اند
عز وجل پس بر او نه كذب و
نفسه را در عيب او انداخته اند
عنه عبد الله بن محمد بن خيثم
خارجي بود و چون مردم كذا
في عيبك فذكر عيبك
من انفس قدر اضيق من كذا
كذا فذا نذمه من مردان كذا
دردان فذا نذمه من مردان كذا
برنگه و بزرگ و بزرگ و بزرگ

مالک جمله عرب شوید و عجم منقاد شما شود گفتند بے آن کلمه قبول میکنیم
 فرمودند بگوئید لا اله الا الله کفار تصدیق آن نتوانستند کرد و بانکار
 برآمد و گفتند اجعل الالهة الهاء واحدا ان هذا الشیء عجا
 یعنی ای اگر و انید (نبی صلی الله علیه وسلم) همه معبودان را یک معبود
 این چیز نیست عجیب و مومنان بے هیچ شک تصدیق نمودند و همچنین
 قصه معراج و بعث و نشر و غیره در عقل کفار قبول نکرد و اهل ایمان
 بلا تأمل تصدیقش نمودند این بود حال صحابه که از همه است بحال
 ایمان اخقصاصی داشتند لیکن بعد صحابه رضی الله عنهم اجمعین
 مردم اندک اندک اتباع عقل مشوب بوجهم آغاز کردند و در نصو صی که
 خلاف مشرب خود یافتند بتاویل گراییدند و نوبت آن رسید
 که هفتاد و دو مذهب پیدا شدند - مثلاً خوارج انکار کردند که سوره
 یوسف کلام الهی باشد بدین دلیل که بیان قصه عشق زن مرد از
 شان کبر بانی بعید است و معتزله انکار رویت الهی کردند بدین وجه

ملک ای اگر و انید معبود
 بے تعدد را یک معبود

۱۹

انوار النجاة فی احکام التوحید

نقیض که - این امر بیک
 سنگ عجیب است ۱۲

که در میان رایی و مرنی محاذات و غیره شرط است و هم انکشاف
 الهی نمودند بدین وجه که تعدد قدما جائز نیست و گفتند آنچه اصلح
 است بر حق تعالی واجب است و تماشایی نمودند از نسبت شر
 بحق تعالی و بعقل قدریه نیاید که حق تعالی افعال بندگان را
 خود پیدا کند و بر او عذاب نماید لهذا بنده را خالق افعال خود
 قرار دادند و نظامیه را خیال کمالی تنزیه حق تعالی بر او آورد
 که حق تعالی قدرت آن ندارد که در دنیا بندگان خود چنان
 معامله کند که صلاح آنها در آن نباشد و نه در آخرت قدرت آن
 دارد که از ثواب و عقاب آنها کم و زیاد کند و گفتند که اجماع
 و قیاس حجت نیست و هشامیه گفتند که اسم وکیل بر حق تعالی
 اطلاق نموان کرد آن موکل میخواهد و همچنین گفتن این جائز نیست
 که حق تعالی الفت داد بدلبها و کفه و حبت و دوزخ هنوز
 پدید انشده و تمهیه گفتند که حق تعالی صرف اجسام را آفرید

حق تعالی را قدیم نباید گفت چرا که آن زمانه میخواهد و حق تعالی
از ان برست. و تمامیه گفتند که یهود و نصاری و مجوس و زنادقه
و بهائم و اطفال روز قیامت خاک خواهند شد و داخل دوزخ
و جنت نخواهند شد. و جاحظیه گفتند که اندام جواهر محال است
و خیر و شر فعل بنده است و خود دوزخ اهل خود را بنده خواهد کشید
حق تعالی کس را در ان دخل نخواهد کرد و کعبیه گفتند که فعل
بغیر اراده صادر نمی شود و جبائیه گفتند که اراده حق تعالی حادث
است و بنده خالق فعل خود است و کرامیه است اولیا و هیچ نیست
و باطنیه گفتند که قرآن را باطن است و آن منحصر است در ان
و جبریه گفتند که بنده مثل جماد است هیچ قدرت ندارد. و کرامیه گفتند
که حق تعالی بر عرش است و بس. و خارجییه و ما بهیه گفتند که شفا
انبیاء و غیرهم در قیامت نخواهد شد و محبت با صلحا و اولیا
مضر است و علی انداد گیر اهل بهوار عقل راه زد و نگذاشت که

بر کلام الہی ایمان آرند و آنچه در قرآن مخالف است خود یا قنند تا دلیل
 ننهند و عقل خود را برابر ارشاد حق تعالی ترجیح دادند و حقیقت
 ایمان این قوم برگفته عقل است نه برابر ارشاد حق تعالی لیکن
 باین همه اینها از کفار ممتاز اند ازین وجه که کفار را با کلام اللہ سر و کار
 نیست و اینها از مخالفت با کلمۃ اللہ می ترسند و لهذا تاویل آن کرده بگویند
 موافقتی بهمی رسانند. اسحاصل فرق میان اهل سنت و جماعت و آنها از
 همین جهت است که عقل را بر نفس ترجیح دادند و اهل سنت جماعت بر غلاف
 نقل را بر عقل مقدم داشته بر اینچنینکه حق تعالی فرموده ایمان آوردن کما فی
 جامع الترمذی تحت قولہ فیہ السلام ان الله یقبل الصدقة
 ویأخذها بمینہ وقد قال عید و احد من اهل العلم
 فی هذا الحدیث وما یשמع هذا من الروایات من الصفا
 ونزول الرب تبارک و تعالی کل لیلۃ للسماء الدنیا
 کل قالوا قد ثبت الروایات فی هذا ولو من بها ولا یتوهم

لہ فرمود علی المرتضی علیہ السلام
 اللہ تعالیٰ قلوب قبولی کا بنیاد
 و بہت راست خود بیگ
 آنرا امام ترمذی فرمود
 کہ دین حقیقت و آنچه مشایخ
 آن وارد شدہ مشایخ اینکہ

۲۲

انوار الیقین و احادیث اللہ
 حق تعالیٰ فرمودی آیہ
 ان ربکم بوسع اسماں بام
 ان علم اللہ تقدیر کہ اینہا ثابت
 است بابران ایمان
 و نتیجہ و ہمیشہ بنیکیم
 و گفتہ نشود کہ چہ گشت و
 کجاست و ہمین روایت
 کردہ است

مجلس اقدس فی دارالسلام ہمدان

[illegible]

۴۴ رے او شاخاے درخت خرا پس یرسید از و کیتی

۱۴۰۱ هجری قمری ۱۳۸۰ هجری قمری ۱۳۶۰ هجری قمری ۱۳۴۰ هجری قمری ۱۳۲۰ هجری قمری ۱۳۰۰ هجری قمری ۱۲۸۰ هجری قمری ۱۲۶۰ هجری قمری ۱۲۴۰ هجری قمری ۱۲۲۰ هجری قمری ۱۲۰۰ هجری قمری ۱۱۸۰ هجری قمری ۱۱۶۰ هجری قمری ۱۱۴۰ هجری قمری ۱۱۲۰ هجری قمری ۱۱۰۰ هجری قمری ۱۰۸۰ هجری قمری ۱۰۶۰ هجری قمری ۱۰۴۰ هجری قمری ۱۰۲۰ هجری قمری ۱۰۰۰ هجری قمری ۹۸۰ هجری قمری ۹۶۰ هجری قمری ۹۴۰ هجری قمری ۹۲۰ هجری قمری ۹۰۰ هجری قمری ۸۸۰ هجری قمری ۸۶۰ هجری قمری ۸۴۰ هجری قمری ۸۲۰ هجری قمری ۸۰۰ هجری قمری ۷۸۰ هجری قمری ۷۶۰ هجری قمری ۷۴۰ هجری قمری ۷۲۰ هجری قمری ۷۰۰ هجری قمری ۶۸۰ هجری قمری ۶۶۰ هجری قمری ۶۴۰ هجری قمری ۶۲۰ هجری قمری ۶۰۰ هجری قمری ۵۸۰ هجری قمری ۵۶۰ هجری قمری ۵۴۰ هجری قمری ۵۲۰ هجری قمری ۵۰۰ هجری قمری ۴۸۰ هجری قمری ۴۶۰ هجری قمری ۴۴۰ هجری قمری ۴۲۰ هجری قمری ۴۰۰ هجری قمری ۳۸۰ هجری قمری ۳۶۰ هجری قمری ۳۴۰ هجری قمری ۳۲۰ هجری قمری ۳۰۰ هجری قمری ۲۸۰ هجری قمری ۲۶۰ هجری قمری ۲۴۰ هجری قمری ۲۲۰ هجری قمری ۲۰۰ هجری قمری ۱۸۰ هجری قمری ۱۶۰ هجری قمری ۱۴۰ هجری قمری ۱۲۰ هجری قمری ۱۰۰ هجری قمری ۸۰ هجری قمری ۶۰ هجری قمری ۴۰ هجری قمری ۲۰ هجری قمری ۰ هجری قمری

که بود بکاش خود نوشت
 این بوی لا شعی که نشنید
 چو آنکه از سلمان پس
 سخت آمد این واقعه بر او
 نوشت ابو موسی بن جابر
 که بود او در دست شد
 عمر بن قیس نوشت که اجازت
 مجازت او بود و م داده

ارضه و کتب الی ابی موسی الا شعی ان لا یجالسه احد من المسلمین
 فاستند خلک علی الرجل فکتب ابو موسی الی عمر ان قل حسنت تو بیست
 عمر ان یا فطن ان یجالسه و رواه الداری ایضا و عن ابی مسعود **قال**
قال النبی صلی الله علیه وسلم اعبد الله ولا تشرك به
 شیئاً وزل مع القمر ان ایمانه ال الحدیث ابن عساکر
 کذا فی کذا الحال اذا قوال سلف و احادیث مذکور که بالا
 ثابت شد که در قرآن شریف راسی را دخل نباید داد و آیات و احادیث
 اگر چه از قسم تشابهات باشند بر آن ایان بغیر توهم و بلا کیف باید
 آورد و در نه خوف آنست که دخل و عیدایس ای شریفی شود و قوله تعالی
 افمن کان مومناً کمن کان فاسقاً لا یستون اما الذین امنوا
 و عملوا الصالحات فلهم حیات الماوی نزکایما کانوا یحملون و
 اما الذین فسقوا فما و جهم النار هم چند نزول آیت موصوفه
 دحق کفار باشد لیکن مسلم است که اعتبار مغموم لفظ راست

شود ۱۲
 لای ابو مسعود و گفت
 که بود او در دست شد
 عمر بن قیس نوشت که اجازت
 مجازت او بود و م داده

۲۵

بهر جانب که گردید
 شعایر یکدیگر است
 مثل فاسق باشد بر او
 نمی شوند مگر اینکه ایمان
 آنقدر غلبه کند بر کفر تا
 جنت او است همان
 لای فاسق که در
 یک نیکو فاسق که در
 پس از آنکه آنها در حق
 است ۱۱

عنه لم يرد عليه الصلوة
 السلام دين من عقل است
 دين
 دهر که عقل نیست

عنه لم يرد عليه الصلوة
 السلام دين من عقل است
 دين
 غدار د

عنه لم يرد عليه الصلوة
 السلام دين من عقل است
 دين
 غدار د

في خصوص معنى راس العقل في فهم مطلبی کجروی کند باید که بتأیید
 ایمان بالغیب او را بر راه راست آورند باید دانست که آنچه خرابی
 عقل مذکور شد مراد از آن عقلی است شوب بوجه عقل حق
 که فضائل آن حدیثی نماند که ما قال علیه الصلوة والسلام
 دين المرء عقله ومن لا عقل له لا دين له ابو الشيز في الثواب ابن النجا
 عن جابر كذا في كذا الحال وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام قوام المرء عقله ولا دين لمن لا عقل له هب عن
 جابر وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام افلم من
 سارق لبنا عن فرقة بن ميسرة وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام انا الشاهد على الله ان لا يعثر عاقل الا فخر ثم
 لا يعثر الا مرفعه حتى يجعل مصيره الى الجنة طس عن ابن
 عباس وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام ان الرجل
 يصوم ويصلي ويحج ويعتمر فاذا كان يوم القيمة اعطى بقدر

عنه لم يرد عليه الصلوة
 السلام دين من عقل است
 دين
 غدار د

٢٦

الوارث القيد في الصلاة التوجه
 او با باز اگر بفرموده باز دارد
 تا آنکه بجنب برود او را
 در فرموده الصلوة
 والسلام آرم روی روزه
 می دارد و نماز می خواند
 و حج میکند و عمره می آرد
 و گاه که زیارت شود
 داده شود

جسزہ بمقدار عقل او ۱۲

مرمان اعمال خیر میکنند
واجب برادره

عقد

29

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام
على سيدنا محمد وآله
الطاهرين

چند روز بعد

عقله خط وضعفه عن ابن عمر وفيه أيضاً قال **عليه الصلوة والسلام** الناس يعلمون بالخير وانما يطعون اجورهم على قدر عقولهم ابو الشيخ عن معاوية بن مرة عن ابيه وفيه أيضاً قال **عليه الصلوة والسلام** تبارك الذي قسم العقل بين عباده اشتاتا ان الرجلين ليستوى عملهما وبرهما وضوئهما يتفاوتان في العقل كالذرة في جنب احد وما قسم الله لخلقه حظا هو افضل من العقل واليقين الحكيم عن طاووس مرسل وفيه أيضاً قال **عليه الصلوة والسلام** قد يتوجه الرجلان الى المسجد فينصرف احدهما وصلواته افضل من الاخر اذا كان افضلها عقلا وينصرف الاخر وصلواته لا تحل مثقال ذرة وطب وابن عساکر عن ابي ايوب وفيه أيضاً قال **عليه الصلوة والسلام** لما خلق الله العقل قال له اقبل فا قبل ثم قال له ادبر فادبر ثم قال له اقعدا

بندگان خود
بناشدند علی آغا و بی
و صوم آرد و بر ابرو باشند
لیکن آن مرد شقاوت
باشند در عقل مثل آنها
یکروزه در پیوسته آمد

سنة ٢١
انوار التجدد في دار التوجيه

است و قریب فخر محمد و سرخانی
د عقل خود بهره که افضل
باشد از عقل بقیه

وَاللَّامِ كَلِمَةُ تَوْبَةٍ مَرْهُونًا
عِزِّهِمْ يَوْمَئِذٍ الْغَلَاةَ
وَالْمُحْسِنِينَ ۝۱۲

تاریخ از آن بحالیک نماز و
تاریخ از دیگر هر گاه

آن دو افضل باشد

عقل باطنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انفردہ قلم کے تحت

49

عقل و اندیشه و ادراک است و هر چه در این دنیا پیدا شود بر خود را

منی پشت بانه زود کردی و بی بدال
 شیدا زود که خاوشش پیش
 بی خاوشش پیش زود کردی
 زود زود که خاوشش پیش
 زود زود که خاوشش پیش
 زود زود که خاوشش پیش

ففعل ثم قال له انطلق فانطلق ثم قال له اصمت فصمت
 فقال ما خلقت خلقا احب الي منك ولا اكر مر بأك عرف
 وبك احمد وبك اطاع وبك اخذ وبك اعطى واياك
 اعاتب ولك الثواب عليك العقاب ما اكرمتك بشئ اقل
 من الصابر الحكيم عن الحسن قال حدثني عدة من الصحابة الحكيم
 عن الازاعي مفصلا وفيه ايضا قال عليه الصلاة والسلام
 يا اعلی اذ اتقرب للناس الى الله في ابواب البر فاقرب الى الله
 بانواع العقل تسبقهم بالدرجات والرفق عند الناس في الدنيا
 وعند الله في الآخرة حل زعن على وفيه ايضا قال عليه الصلاة
 والسلام يا اعلی الناس رجلا فقل يصلح للعفو وجاهل
 يصلح للحقوبة ابن عساکر عن علی قال لما انفذ فی النبی
 صلی الله علیه وسلم الی المن قال فذكره وفيه ايضا
 قال عليه الصلاة والسلام الجنة مائة درجة تسعة وتسعون

جاده کرده شوم در تمام
 کو خفا خفا کرد و به تو خفا
 داد تو خفا کرد و به تو خفا
 شد تو خفا کرد و به تو خفا
 شد تو خفا کرد و به تو خفا
 شد تو خفا کرد و به تو خفا

انوار التوحید
 ۲۸

جود بوسه غدار ادا بکنی
 پس تو قرب بوی باو غافل
 بخت خواج که در از انهار
 بخت و قربت زمره دان
 در دنیا و آخرت در آرزو
 شمع نسوزد علی الصلاة

و ان شاء الله علی مردان
 بدو تو غم اند فاعل که صلاحیت
 غدار دارد و جاهل که صلاحیت
 و ان شاء الله علی مردان
 بدو تو غم اند فاعل که صلاحیت

اهل العقل ودرجة لساائر الناس الذين د و هم من اهل
 فضائل عقل حالاً آثار و علامات آنرا معلوم بايد کرد که عقل کدام
 نعم محمود است قال عليه الصلوة والسلام الكيس من علم ما
 بعد الموت والعاري العاري من الذين اللهم لا عيش الا عيش
 الامخرة هب عن انك كذا في كنز العمال وفيه ايضا قال
 عليه الصلوة والسلام الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد
 الموت والعاجز من اتبع نفسه هواها وتمنى على الله حمته
 عن شداد بن اوس وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
 اطع ربك تسمى عاقلاً ولا تصيبه فتسمى جاهلاً حل عن ابي هريرة
 وابي سعيد وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام قليل التو
 خير من كثير العقل والعقل في امر الدنيا مضرة والعقل في
 امر الدين مستقر ابن عساکر عن ابي الدرداء وفيه ايضا قال
 عليه الصلوة والسلام ما اكتسب المرء مثل عقل يهدى

بانه عاقلان وکيب بانه
 جميع مردان که کسر اندازند از ان
 بانه زبور عليه الصلوة والسلام
 مردان که است که عمل کرد
 بانه با بدست و بهر کس است
 که عاری از دین باشد و بانه
 هیچ عیش نیست آنرا عیش نیست
 عه زبور عليه الصلوة والسلام
 مردان که است که عاقلان

کند دل کند به با بدست و
 عاقلان که است که عاقلان
 خواش با خود کند و آنرا
 کند از خدا
 که زبور عليه الصلوة والسلام
 احاطت در دگر و از خود کرد
 نام و عاقل باشد و از خدای

ببال باشد
 که زبور عليه الصلوة والسلام
 اندک و فی تیر تیر است از عاقل
 و عقل دنیا و فی ضرر است و عقل
 از دین است و عقل
 که زبور عليه الصلوة والسلام

صاحبه الى هدى او يردّه عن ردى هب عن عمر وفيه ايضاً
 قال عليه الصلوة والسلام دعامه الدين واساسه
 المعرفة بالله واليقين والعقل النافع قيل وما العقل لنا
 قال الكف عن معاصي الله والحوص على طاعة الله عز وجل
 الدليل على عائشة وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام
 لا يحببتكم اسلام امر حتى تعلموا ما عقده عقله عى وقال
 منكر عدا هب وضعفه عن ابن عمر وظاهر است كه انجين عقل خود
 نادر الوجود و در حكم كسيما است كما قال عليه الصلوة والسلام
 ما خلق الله شيئاً في الارض اقل من العقل وان العقل فاضل
 اقل من الكبريت الاحمر الروباني وابن عساكر عن معاذ بن
 جبل وعن ابى امامة انه كان يقول اعقلوا ولا اخلال
 العقل الا قد رفع الحديث كرا محصل اگر عقل صرف نصيب
 نباشد الكتاب آن از كلام حق تعالى ونبى كريم صلى الله عليه وسلم

بهرى كذا را بوسه پديد
 و باز دارد از هداك
 له و منسوبه كه ستون دين
 و پديد آن معرفت خداست

نافع كى پديد كه عقل نافع
 عيت خود را از ما من ابراهيم

افرادى كه در طاعت خدا غفلت
 ۳۰

در حوض طاعت خدا غفلت
 عه بنفش نيايد از اسلام
 كسى كه بازيك و قهقهه

عقل است ۱۲
 عه زودى الصلوة والسلام
 عه زودى دين كسى كه

عقل بودا شده
 ۱۳

باید کرد و طریقه اش همینکه آنچه فرموده اند بغیر هیچ تشک و تردد بران
 ایمان باید آورد و قصد یقینش باید نمود و بجهت اصلاح قلبی یکے آنست
 که عادی کند آنرا با ایمان بالغیب بر نصو صی که از ادراکش تصور کند
 و در آن فهم خود را مستهم دارد چرا که تفاوت افهام امریست مشاهدنی بنیم
 که مسکله بی باشد که یکے آنرا فهمیدن نمی تواند و یکے می فهمد و قصد
 می کند و یکے فهمیده روش میناید پس اگر معنی نصی بفهم نیاید بر منوش
 ایمان آورد و بداند که این اسم از ان قبیل باشد که فهم من آن نمی رسد
 ورنه هزار باصحابه و علماء و اولیاء الله قصد یقینش نموده اند و اگر در ایمان
 توقف کند خوف کفر است چرا که انکار یک آیت هم موجب کفر است
قال الله تعالى افئو منون ببعض الكتاب و تكفرون
ببعض فما جز آمن يفعل ذلك منك الاخری فی الحیوة الدنیا
و یوم الیقمة یردون الی آشد العذاب و قال علیه الصلوة
و السلام من محمد آية من القرآن و قد حل ضرب عنقه

لطیفه از شیخ ابوالیمان می
 آید بعضی کتاب و کلامی که
 هست یکی که در این کتاب
 است که در مورد از این کتاب
 در دنیا است و از این کتاب

بحث برین عذاب
 که فرموده است حضرت علی علیه السلام
 که یکی از عذاب یک آیت قرآن
 که درین تحقیق که محال شد درون
 کردن او ۱۲

لا عن ابن عباس ذكره في كذا العمال ازین ثابت شد که ایان
بر جملة آیات ضرورت و بے آن آدمی کس نمی شود ایچ امر و ناستنی
است و آن باینکه می تواند شد که در مضمون آیت کسی را شک و تردد
می باشد که اظهارش مناسب نمیداند و ظاهر می گوید که آنرا تسلیم میکنم
و ایمان آوردم چنانکه گاهی مدعی علیه در دعوی کاذبه میداند که مدعی
دروغ گو است لیکن بمصلحتی انکارش نمی تواند کرد و میگوید که آنرا
تسلیم میکنم این قسم تسلیم در سلسله ایمان مفید نیست چه ایمان کیفیت است
قلبی که شک و تردد در آن گنجایش ندارد و توضیح مرام اینکه کیفیات
قلبیه در ادراک متفاوت می باشند اجمالش ازین مثال معلوم
خواهد شد که شخصی را که مثلاً از دار قطن واقف نیست کسی خبر دهد
که آن محله است در بغداد اگر منبر شخص عایست تصویری و همی می
توان شد و اگر میداند که منبر شخص صادق است فی الجملة بدان طعنه خواهد
لیکن آن تصدیق که بوجود مکمل معطره دارد دست نخواهد داد و پس

اگر از دیگران هم همان خبر بشنود و خبر آنها بخد تو اتر رسد تصدیق و متقی
 خواهد شد و اقبل آن یاد هم است یا شک یا ظن لیکن هیچ کدام
 از ان یقین نیست چه یقین و تصدیق کیفیت است که در ان شک
 ترد و نباشد و هیچگاه زوال نپذیرد - احاصل تصدیق و ایمان برضا
 آیات و احادیث برو چه باید که از ظن متجاوز شده بحد قطعیت
 رسیده باشد و زوال نپذیرد خواه محکم باشد یا متشابهاست
 در متشابهاست کیفیت آنرا حواله بعلم خداست تعالی نمود نیست
 اگر کسی در ایمان بر آن اندک تردود در خود یابد بدانند که هنوز ایمان
 متحقق نشده و فکر تمیل آن کند **قال عليه الصلاة والسلام**
من لم يكن مؤمناً حقاً فهو كافر حقاً ابن النجار عن سبعة
 عن انس رواه في كذا الجمال **احصل** معتبر درین باب یقین است
قال عليه الصلاة والسلام الصبر نصف الإيمان
 والیقین الايمان كله حل هب عن ابن مسعود **قال**

لفه زود علیه الصلوة والسلام
 هر که ببرد و چون نباشد پس آن

خدا راست

۳۳

افعال التمجید فی ادلة التوحید

خدا ... الله

صلوة زود علیه الصلوة والسلام
 صبر نصف ایمان و یقین
 تمام ایمان

آرے در ایمان و یقین این قدر سرق می تواند کرد که ایمان
 کیفیت است راسخ در قلب و یقین نام کیفیت خطرات قلبیه
 است که یکجمله بعد و گیرے در دل وارومی شوند **قال علیه السلام**
والسلام الايمان ثابت في القلب واليقين خطرات الدلي
عن داود بن سعيد ان نصارى عن ابيه كذا في كنز العمال
 هر چن یقینی که نصیب است مرحومه نبی کریم صلی الله علیه وسلم است
 نصیب است دیگر نشده **كما قال عليه السلام** والصلوة والسلام
 ما اعطيت امة من اليقين ما اعطيت امتي ذكره في كنوز العقائد
 لیکن دیقین هم مداح اند چنانکه ازین حدیث شریف ظاهر است
قال عليه السلام والسلام ان عيسى بن مريم كان مشي على الماء
 ولوزاد يقيناً لمشي في الهواء الحكيم عن زامر بن سليم مفصلاً كذا في
 كنز العمال وفيه ايضاً **قال عليه السلام والسلام** لو
 اني عيسى كان احسن يقيناً مما كان ملشى في الهواء

له فزود عليه الصلوة والسلام
 ايمان ثابت است در قلب یقین
 خطرات قلبیه است ۱۲
 له فزود عليه الصلوة والسلام
 یعنی که است من داده شد
 اینجاست من داده نشد ۱۲
 له فزود عليه الصلوة والسلام

۳۳

اخذ التجديد في دلة التوحيد

سومی علیه السلام بر کتب فخرانی
 اگر یقین نشان داده می شد بر
 بر بهای رفتند ۱۲
 صف فزود عليه الصلوة والسلام
 یعنی در یقین
 اگر یقینیکه با درستی است
 داشت تبرعاً می بستر بود

رفت

وصلی علی الماء الدلیلی عن معاذ رواه فی کثر العمل و ظاهر است
 که یقین کامل هر کس و ناکس نصیب نیست از اینجا است که می فرماید
 قال علیه الصلوة والسلام انما الخوف علی امتی ضعف
 الیقین ابن المبارک عن ابی هريرة کذا فی کثر العمل و صرح است
 که عبادت صاحب یقین اگر چه اندک باشد از کثرت عبادت دیگران
 بدرجه با افضل است کما ورد عن ابی سعید الکندی عن
 اخبره عن ابی الدرداء عن قال جند انوما لا کياس و
 افطارهم کیف یغلبون سهر الحمقى وصياهم ومثقال ذرّة من
 یصاحب تقوی و یقین اعظم و افضل و ارجح من امثال الجبال
 من عبادة المختارین رواه ابو نعیم فی الحلیة پس ازین بوجه
 لازم است بر ما که در تحصیل یقین سعی بلیغ نمایم و آس حاصل نمی شود
 مگر بدو طریق یکی دعا و دیگر کسب و آموختن - چنانچه بدین هر دو
 طریق ارشاد و هدایت میفرمایند قال علیه الصلوة والسلام

و ما یزجرک عن ادری ۱۱
 لک فی رطل الصلوة و السلام
 نسبت است من از خوف

یقین است ۱۲
 علی از ابی درامد است که یقین است
 خواب و افلاس و اظهار آنجا که
 نقصان می دهند بیداری و فعالیت

۲۵
 اغراض الایمان و الاقوال و الاعمال

در دوزخ اندازد و در آن زندانی
 از صاحب تقوی و یقین عظم و
 افضل و ارجح است از عبادت
 فزونی خود را گمان گیر و بر کوهها
 باشد ۱۲

علیه فرمود علی الصلوة و السلام

سلوا الله اليقين والمعا فانه لم يؤت احد بعد اليقين
 خيراً من المعا فاحمّ حلاً عن ابى بكر ر ذكوه فى كذا العمل
 وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام تعلموا اليقين كما
 تعلمون القرآن حتى تعرفوه فاني اعلمه حل عن ثور بن
 يزيد هر سلا و علامت تحقق و وجود يقين آنست كه براس آثار
 مرتب شوند چنانچه در حديث سابق مذکور شد كه عيسى عليه السلام
 بدولت يقين بر آب مى رفتند و اگر يقين زائد مى بود بر هر افرتن
 مى توانستند و همچنين ازين روايت معلوم مى شود عن عبد الله
 بن مسعود انه قرأ في اذن مبلى فافاق فقال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم ما قرأت في اذنه قال قرأت افسحتم
 انما خلقناكم عبثاً حتى خلقنا السورة فقال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم لو ان رجلاً موقفاً قرأها على جبل لزال
 رواه ابو نعيم في الحلية وعن قدامة بن حمادة ابن اخت

سلمه سوال كنه از انوار قال
 يقين و عاقبت را كه كسى را داده
 بعد يقين بهتر از عاقبت ۱۲
 كه فرمود عليه الصلوة والسلام
 يا يزيد يقين را چنانكه مى دانيد
 قرآن را آنكه زانيد آنرا
 كه من امي آموزم ۱۲

افرا اليقين في الادلة التوجيه
 ۳۶

علمه ان عبد الله سعى في رويته
 كه بنو افسحتم در گوش مبارك
 انما قرأت او بنى لسود
 رسول الله صلى الله عليه وسلم في رويته
 كذا في رويته انما قرأت او بنى لسود
 خلقناكم عبثاً انما قرأت او بنى لسود
 بنى لسود انما قرأت او بنى لسود
 بنى لسود انما قرأت او بنى لسود

کہ ہمیں بن جباب ہم مل گیا
حضرت چون بدارین رسیدیم
و در راه تو با دشمن توئی چہ کنیم
آید بر یاری پس دریا یا پاشید
و عجب کردہ از دریا گدشتیم
ایں آب ز سر آمد

انوار التجید فی ادلة التوحید

۳۷

طالب کونڈ و آہن اداں اداں
نورن تالاکہ سردار اقبال
رامارس گزہ سرچند
کوششہا اعلیٰ و کلا بوند
سودی مذاکچ کلفت کونڈ
این سافرس یابلشاید
کونڈ کے چونس بائند
آہنہ ام

اسفند که در میان گفت

کمن رقیه از من میدهم
 لیکن چون شما ضافت نمائید
 هرگز نخواهید یافت که بهر سید
 مدبر این سبب پس بهر کار که پسندان
 صلوات و نامش رفت و بخواند
 انکه در رب العالمین دی مید
 تا آنکه برخواست در گزیده

اخوان البیت و اخوة التوحید
 ۳۸

و تدرست شد که هیچ اثر آن
 باقی نماند و آنجا ایستاد و صلا
 نموده و گویا پسند آن از او
 نوده و گویا تقصیر کند
 که گفت که آنرا تقصیر
 خوانده و گفت تقصیر
 خوانده و گفت تقصیر

تا آنکه حاضر شد و عرض
 کرد و فرمود و بگوید و بگوید
 را و بگوید که چه میگوید
 بگوید و بگوید و بگوید

فلم تضیفونا فما انا ابراق لکم حتی تجعلونا جعلاً فضالهم
 علی طعیر من الخلم فانطلق فجعل یتقل ویقرأ الحمد لله رب العالمین
 حتی لکانما نشط من عقل فانطلق یمشی ما به قلبه قال
 فاوقوهم جعلهم الذی صالحوهم علیه فقال بعضهم
 اقساموا فقال الذی رقی لا تفعلوا حتی ناتی رسول الله صلی الله
 علیه وسلم فنذکر له الذی کان فنظر ما یا مرنا فقد مول
 علی رسول الله صلی الله علیه وسلم فنذکر له فقال وما یذکر
 اتحاریة اقساموا و اضربوا الی معکم لبهم رواه البخاری
 و فی روایة له فضحک رسول الله صلی الله علیه وسلم
 الغرض عبور درای عمیق بغیر کشتی و شقای مار گزیده بیکدم و رفتار
 بر آب و هوای پیچیدگی است و بخواه اصلاح قلب صلاح نیت است
 چرا که مدار و اصل عمل همانست از هر جنبه نیت باشد عمل تابع آنست
 یعنی اگر در کار نیت دنیاوی است عمل هم دنیاوی باشد گواز

یک قضیه من از آن جدا نیست
 که آن را نیت است و بگوید و بگوید
 که آن را نیت است و بگوید و بگوید
 که آن را نیت است و بگوید و بگوید

گفت از عمر بن الخطاب روایت
علیه وسلم که رسول الله صلی الله علیه و آله
است و هر کس پانزده مرتبه
آن کرد که هر چه بخواهد
حاصل آن چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود

از قسم عبادت محض بود و همچنین نیت اخروی عبادت شود و گویا
قسم مناجات و تلاوات باشد چنانچه ارشاد می شود عن ابی
عمر بن الخطاب قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
انما الاحمال بالنیات واما لكل امرئ ما نوى فمن كانت هجرته
الى الله ورسوله فخرته الى الله ورسوله ومن كانت هجرته الى
او امرأة یصبها فخرته الى ماها اجر اليه متفق علیه رواه فی مشکوٰۃ
حالانکه هجرت افضل تقربات است مگر نیت دنیا و دنیا
بودنش و مرتب نشدن هیچ ثواب بر آن ازیں حدیث ثابت
است قال علیه الصلوة والسلام ان اول الناس یقضی
یوم القيامة علیه رجل استشهد فاتی به فعرفه نعمه فخر
قال فما عملت فیها قال قاتلت فیک حتی استشهدت قال
کذبت ولكنک قاتلت لی قال جرئی فقد قیل ثم امر به فصب
علیه وجهه حتی القی فی النار ورجل تعلم العلم وعلمه وقرأ القرآن

چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود
چون چنان خواهد بود

۳۹
افرا بخیر و اقل التوحید

پس ایشانند از ارشاد خداوند
که هر کس که در این دنیا
بسیار کار کند و در راه
تجسس و شکار و شکار
و شکار و شکار و شکار
و شکار و شکار و شکار
و شکار و شکار و شکار
و شکار و شکار و شکار

و اما از آنکه هر کس که
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن
دانشمند باشد و علم و قرآن

همان علم آموخته بودی که عالم شهر نشوی و بر آن قرآن خواند که قاری

بہن علم خود کو کھول کر اور نہ خود
 کہہ سکتی تھی کہ کھلتی تھی

بہن فرماؤ کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو

فاتی بہ عرفہ نعمہ فعرہا قال فما علمت فیہا قال تعلمت العلم
 وعلمتہ وقرأت فیہ القرآن قال کذبت ولكن تعلمت العلم
 لیقال الم وقرأت القرآن لیقال هو قاری فقد قبل ثم امر به فحب علی وجهه
 القی فی النار ورجل ومع الله علیه واعطاه من اصناف المال
 کله فاتی بہ عرفہ نعمہ فعرہا قال فما علمت فیہا قال ترکت
 من سبیل تحقی ان ینفق فیہا الا نفقت فیہا لک قال کذبت
 ولكنک فعلت لیقال هو جواد فقد قبل فحب علی وجهه ثم
 القی فی النار حم من عن ابی ہریرۃ رواہ فی کثر العمال
 وفيہ ایضاً الا اخبارکم بما هو اخوف علیکم من المسمی ال
 الشر الخفی ان یقوم فیصلی فیزین صلوتہ لما یری من نظر رجل
 عن ابی سعید وفيہ ایضاً قال علیہ الصلوة والسلام مرجع الجنة
 توجد من مسایرة خمس مائۃ عام ولا یجد ہا من طلب الدنیا
 بعمل الاخرة فرعن ابن عباس وفيہ ایضاً قال علیہ الصلوة والسلام

بہن فرماؤ کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو

بہن فرماؤ کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو
 کیا دیکھا ہے کہ میں نے اس کو

من تزین بعمل الآخرة وهو لا يريد لها ولا يطلبها لعن في السموات
 والأرض طس عن ابی هريرة وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة
 والسلام اشهد الناس عذابا يوم القيامة من يرى الناس ان
 فيه خيرا ولا خير فيه ابو عبد الرحمن السلمي في الامم بعين وعين
 ابی سعيد وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام بغض العباد
 الى الله تعالى من كان ثوبا وخيرا من عمله ان يكون ثيابه
 ثياب الانبياء وعمله عمل الجبارين عني فرعن عائشة وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام ان الملائكة يرفعون اعمال العبد
 من عباد الله ليستكثرونها ويذكرونها حتى يبلغوا به الى حيث شاء
 من سلطانة فيوحى الله اليهم انكم حفظة على عمل عبدى وانا
 رقيب على ما لنفسه ان عبدى هذا المخلص الى عمله فاجعلوه في
 سجين ويصعدون بعل يستقلونه ويحقونه حتى يبلغوا به
 الى حيث شاء من سلطانة فيوحى الله اليهم انكم حفظة

له که بر کار یا بخود را بعل
 آخرت دارا آید آن نیکو دارد

و نیز از طلب کمال لذت
 می شود در آسمانها و زمین
 بعل فزودت تر عذاب بکار
 خواجه شمس که بنامید مردم را

خود و غیرت نباشد
 بعل فزودت تر عذاب بکار

۴۱
 بوضوین بنگارن کیست
 از حق تعالی کرد اسباب
 بعل و بداس اینها را
 جبارین

بوضوین بنگارن کیست
 از حق تعالی کرد اسباب
 بعل و بداس اینها را
 جبارین

بوضوین بنگارن کیست
 از حق تعالی کرد اسباب
 بعل و بداس اینها را
 جبارین

بعل و بداس اینها را
 جبارین
 بوضوین بنگارن کیست
 از حق تعالی کرد اسباب
 بعل و بداس اینها را
 جبارین

علی و ابی بن ربیع قریشی
کی خاصیت کی گل کرد
بیاد ازاد و عیسیٰ
سے خود دینم داریت کی کیم
ہر روز مال چار صد بار پناہ
نکولم آن داری بس لیا
سہارن آباد کردہ شہر است
بسے مانتظ و زن و صدقہ دہندہ
و حاجی و مجاہد ۱۲

علی بن عبدی و انار قیب علی نفسه ان عبدی هذا اخلص
لی علمه فاجعلوه فی علی بن المبارک عن حمزة بن حبیب
وفیه ایضا قال علیہ الصلوٰۃ والسلام ات فی جہنم لو ادیا
تستعید تهنم من ذلک الوادی فی کل یوم اربع مائۃ
مرة اعد ذلک الوادی للمرائین من انہ محمل لکامل کتاب اللہ
والمصدق فی غیر ذات اللہ وللحاجر الی بیت اللہ وللخارج
فی سبیل اللہ طب عن ابن عباس وفیه ایضا قال
علیہ الصلوٰۃ والسلام ایاکم ان یخلطوا طاعة اللہ تقا
بجب ثناء العباد فحبط اعمالکم الدلی عن ابن عباس وفیه ایضا
قال علیہ الصلوٰۃ والسلام یوم ربنا عن السیاس
یوم القيمة الی الجنة حتی اذا دنوا منها واستنشقوا رجحانها و
نظروا
الی قصورها و الی ما اعدہ اللہ لاهلہا فیہا نود و اثنی عشر
عمر لا یتیم فیہا فیرجع بحجر ما رجع الاولون بمثلہا فیقولون ربنا

الغزاة لیلۃ الاحد انا و یوسف
۴۲
سے زبور اخر کرندہ از انکہ
لاعت خلعت تنالے را
باجب ثناء عباد خلط
کنیکہ حال شام خلط خواہند شد ۱۲
سے زبور امر کردہ شود بعض
مردم بسے برین بکت چوں توبہ

آن خوابیدہ بود آن خوابیدہ
شید و فانی کردہ شد
روفت اید اگر دہ خواہند شد
بجور آنجا نیست جہنم داران
بجور آنجا نیست جہنم داران
گفت کہ اگر پیش از رسیدن
جنت رفت یکدیگر را بیدار
چرا شام بود حق تنالے

لو ادخلتنا النار قبل ان ترينا ما اسر تينا من ثوابك وما اعدت
 فيها لاوليائك كان اهون علينا قال ذلك اسرحت منكم
 يا اشقياء كنتم اذ اخلوتم بارئتموني بالعطاء ثم اذ القيتكم
 الناس محتبين تراؤن الناس بخلاف ما تعظوني في قلوبكم
 هيبة الناس ولم تعابوني واجللتهم الناس ولم تجلوني وتركتم
 للناس وامرهم كواي فالיום اذ يقسم العذاب مع ما حرمتم
 من الثواب طيب حل ثم ابن النجار عن عدي بن حاتم ازين
 احاديث ظاهر شهده عبادت ربا كان له كمال آرايش ظاهري و
 حسن صورت جلوه گرمي شود حتى كه هر بيننده تحسنيش مي نمايد بگرايانه
 همان حسن ظاهرش بجاي آنكه ثمره ثواب دهد موجب عذاب شد
 صرف بدني و چه كه در نيتش فتوري و ظلمي باشد و اختلال نيت گاه
 ظاهري باشد و گاه خفي مثالش اينكه مثلا شخصي عادت نماز نميدارد
 و چون در جمع نمازيان مي آيد ميگزارد و يا آنكه عادت مي دارد ليكن در بخشوع

خدا چه اسر تينا من ثوابك
 اين بود اسر تينا من ثوابك
 خدا بگرايانه بخلاف جلوت از

۴۳
 آدم را بديد و قلم اين
 كه بديد ام در نيتش نام شمارا
 عذاب تا آنكه خود بشمارد از ثواب ۱۲

کہ ترک درامت میں پوشیدہ
لے فرمود علی الصلوٰۃ والسلام

ترک پوشیدہ تر است در امت
لے فرمود علی الصلوٰۃ والسلام

افوا بالحق فاطمة المؤمنة
م

ترک پوشیدہ تر است در امت
لے فرمود علی الصلوٰۃ والسلام

کہے علی بیکنہ تملک پیش خود
کی نوید خدای تبارک و تعالیٰ

و بحضور جماعت بخشش و خضوع ادا میکنید یا اینکه در تخلیه هم بخشش و خضوع
میگذارید لیکن بدین ملاحظه که اگر بحضور مردم بآن خضوع گذارد کاذب
ریا کار نباشد این قسم آمیزشهاے ریا و شهوتهاے خفیه که مکرر
کنند اخلاص اند بسیار اند فهم آن بنایت دشوار است قال
علیه الصلوٰۃ والسلام الشراک فی امتی اخفی من دبیب الفل
علی الصفا الحاکم عن ابن عباس و فیہ ایضاً قال علی الصلوٰۃ
والسلام الشراک اخفی فی امتی من دبیب الفل علی الصفا فی
المیلۃ الظلما و ادناہ ان تحب علی شیء من الجور و تبغض
علی شیء من العادل و هل الدین الا الحب فی الله و البغض
فی الله قال الله تعالی قل ان کنتم تحبون الله فالتبعوا
محبکم الله الحکیم حل عن عائشة و فیہ ایضاً قال
علیه الصلوٰۃ والسلام ان الرجل لیحل علم سر فی کتابه
عندہ سر فلا یزال به الشیطان حتی یتکلم به فیمحی من السر

و غافلانه آنکه بیان می کند
اورا پس محو کرده شود
از پوشیدگی

فیہ

عوض نمایند که در قیامت
نزدیدیم که گوشت خوراشاد
نشود که بی دلاک بوداں
بواسطه غیرین و حقانی کنم
اگر در جیست را که براس
غیرین که که ده شده
که فرمود علی القضاة و
ادب الشرفه لک

نامہ نمبر ۱۰۱

فمن اشرك معي شيئاً فهو لشركي يا أيها الناس اخلاصوا
 أعمالكم لله فان الله لا يقبل من الأعمال الا ما خالص
 ولا يقولوا هذا لله وللرحم فانه للرحم وليس لله منه شيء
 قط في المتفق والمفترق عن الضحاك بن قيس الضمري - كذا
 في كذا العمل (ازین و صبر بزرگان دین در آن احتیاط لازم می باشد)
 و تا وقتیکه نیت خالص نباشد بعمل نمی گزیند چنانچه در احیاء العلوم
 آورده اند که ابن سیرین بر جنازه حسن بصری نماز گذاردند و جوش
 گفتند که نیت حاضر نیت و همچنین سفیان ثوری بر جنازه حماد بن
 سلیمان که از علماء کبار کوفه بودند نیت گفتند که اگر نیت حاضر می
 می رفتیم و طأوس با وجود درخواست مردم و عظمی کردند گاهی بغیر
 درخواست می کردند مردم از جهرش پرسیدند گفتند که ای شما دوست دارید
 که بنیت بیان کنم وقتی بیان کنیم که نیت حاضر می باشد هم در احیاء منقول است
 که داود بن مجبر کتاب العقل تصنیف کرد و در روزی امام احمد بن حنبل

بنی که در نیت کردن با من
 بیست و آن با نیت نیک
 است است و در آن خالص
 علی بن کثیر است که خالص
 قبول می کند از اعمال اگر نیک
 خالص باشد او کرده شد

الحاشیة فی هذا العلم و وجد
 ۴۶
 و باید که در این باب است و در آن
 و باید که در این باب است
 و باید که در این باب است
 و باید که در این باب است

نزدشان آمده درخواست مطالعه آں کردند و او پیش کرد و امام صغیر از آن
 مطالعه کرده واپس داد و گفت که اسانید ضعیف اند و او در گفت که
 من آنرا بنظر خیر ندیدم تا اہتمام اسانید کردی بجہت عمل دیدم و منتفع شدم
 امام آں کتاب را باز خواست تا ہم بدان نظر بیند پس مدتی پیش خود
 داشتہ گفت جزاک اللہ خیر من ہم از آن منتفع شدم امام غزالی
 در احیاء العلوم بحث نیت را آنچنان شرح داده اند کہ طالب با حق
 را چرخ راہ باشد از مطالعہ آن واضح میتواند شد کہ سئلہ نیت
 چیست سئلہ ایست نازک و بزرگان دین چہا اہتمام و احتیاط در آن
 مرعی داشته اند۔ احوال کار ہر کس نیست کہ بہ نیت درست و
 اخلاص کامل ہر کار کند البتہ بر کسانیکہ حق تعالی آنہارا برگزیدہ
 این قسم کار ہاے دشوار آسان می شوند **قال علیہ الصلوٰۃ**
والسلاّم ان ادنی الیاء شراک واحب البیداء الی اللہ تعالی
 الا تقیاء الا خفیاء الذین اذا غابوا لم یفقدوا واذا شہدوا

سئلہ فی رد علی الصلوٰۃ والسلام
 کہ او را در بار شراک است درود
 نیت بندگان نزد خدا

۴۶

تمکین و تحفیان اند کہ گاہ
 غالب شوند کہ انہارا
 پیچیدہ چون حاضر شوند کہ
 انہارا فی شام

لم يعرفوا أولئك ائمة الهدى ومصابيح العلم طب ك
 عن ابن عمر كذا في كنز العمال وفيه ايضا قال عليه الصلاة
 والسلام ان يسير الياشرك وان من عاد اولياء الله
 فقد بارز الله بالمحاربة ان الله يحب الابرار الاتقياء الاخفياء
 الذين اذا غابوا لم يفقدوا واذا حضروا لم يدعوا ولم
 يعرفوا مصابيح الهدى يخرجون من كل غبراء ظلمة
 لا عن معاذة من چون این قوم در صد و پویشیده کردن خود
 می باشند خود را چنان مستوری سازند که کسی آنها را نمی شناسد
 پس ریا را باین جماعت چه تعلقی دخل و تسلط ریا با آنهاست که
 قصد شهرت باشد الا ما اشار الله قال عليه الصلاة والسلام
 من سمع الناس بعلمه سمع الله به سماع خلقه
 وحقه وصغره آبن المبارک حم ضاد طب حل
 عن ابن عمر كذا في كنز العمال

این کسان اسم هدایت اند
 و چنانچه علم
 له فرموده الهی و السلام
 که اندک ریا شرک است و
 یکم عداوت کردار اولیای الهی

۴۴

انوار التبیان فی ادلة التوحید

بنام جنگ ابغدا - الله تعالی
 دوست می دارد ابرار و تقیاء
 پویشیده را که هرگاه غایب
 شوند کسی بخوبی و چون ضام
 شوند کسی نقاشا سجد چنان
 هایت اند که از هر زمین تا بی
 می آید ۱۳

سبکدوش حضرت عباس
 ملاقات او بین قریح
 سبکدوش قریح
 نشان در می مردم بنابر
 فرات رسیده ایم که
 وضو میکنند و باید پیشانی
 یا او صاف یک کشتند
 بدو شستن و سلام
 کرده دست از

قال قدمت الكوفة فلم يكن لي هم الا اويس اسئل
 عنه فدفع اليه بشاطئ الفرات يتوضا ويغسل فو
 فرغته بالنعث فاذا رجل ادم مخلوق الراس كثر اللحية
 هيب المنظر فسلمت عليه وهددت اليه يدي لاصا
 فابى ان يصافحني فخنقتني العبرة لما رايت من حاله
 فقلت السلام عليك يا اويس كيف انت يا اخي قال و
 انت فحيالك الله يا هرمن حيان قال من ذلك علي
 قلت الله عز وجل قال سبحان الله ربنا ان كان وعد ربنا
 لمفعولا قلت يرحمك الله من اين عرفت اسمي واسم
 ابي فوالله ما رايتك قط ولا رايتني قال عرف روحى روحك
 حيث كلمت نفسى نفسك لان الارواح لها النفس كالنفس
 الاجساد وان الموصنين يتعارفون بروح الله عز وجل وان
 نأت بهم للدار وتفرقت بهم المنازل قال قلت حدثني

مصافحه دراز کردم از
 مصافحه انکار کردار از
 حالتش گریه بین طاری
 شد لغتم السلام عليك
 یا اویس ای برادر

۴۹
 چو در گفت چو که انرا
 یا هرمن بن حیان تو
 چگونه دکر ده خود تو
 سوسه من گفتن بجان تو
 و عده خداست تعالی البتة
 بدو دعای آید گفتن از انجا
 نام من و نام پدر من در

ملائکه ملائکه
 دینم و دین تو را دیدی گفتن
 روح من و روح تو را
 شناخت و قیام کلام کرد
 نفس من با نفس تو بیو که
 ارواح را نام نفسهاست
 مثل نفس اجساد و هوایان

باهم معروف میدادند بروح خدا عزوجل اگر چه خانه ها دور باشد گفتن حدیثی بیان کن

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را ندیدیم و دیدیم حضرت زین العابدین را که دیدار این

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تحفظه عنك قال
اني لم ادرك رسول الله صلى الله عليه وسلم ولم يكن
لي معه صحبة وقد رايت رجلا ساه وقد بلغني عن حديثه
كبعد ما يبلغكم ولست احب ان افتر هذا الباب
على نفسي كما احب ان اكون قاضيا او مفتيا في نفسي شغل
قال قلت فانت على آيات من كتاب الله عز وجل سمع
منك فادع الله لي بدعوات واوصني بوصيته قال فاخذ
بيدي وجعل يمشي على شاطئ الفرات ثم قال قال ربي
واحق القول قول ربي عز وجل واصدق الحديث حديث
ربي عز وجل واحسن الكلام كلام ربي اعوذ بالله السميع
العليم من الشيطان الرجيم ان يوم الفصل ميعا هم
اجمعين قال ثم شفق شهقة فانا احسبه قد غشي عليه
ثم قرأ حتى بلغ يوم لا يغني مولى عن مولى شيئا ولا هم

علیہ وسلم اور حدیث میں
میں غوام کہ میں درس
کشیام دین دوست بیدار
کہ کا صی د منفی باس

الغاريتم في ادلة التوحيد

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهَوْنَ
أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

رست و بید تنویر عیادت
 خوار ان دیو الفضل
 صکان میقا تھم
 اجمعین و آواز
 سکد و بیہوش شد
 بعد از ان آیش
 تمام کرد

یہاں تک کہ دیکھو کہ من
گفت کہ ہر بن حیان
مرد پارس تو ہم سب کا درویش

تو حیان و زلف و زار
باید روزی و زلف و زار
و دعا و ابر و خیر
الرحمن و سبحان
و محمد صلی اللہ علیہ وسلم
و ابوبکر خلیفہ المسلمین

۵۱

در دیدار و دوست
من عمر و اعمراء و اعوان
لغیرہم و ملک التوحید
نمود گفت فردی تبار
خبر آن بمن داد و من
دو فرزند اموات فرید
خواہم شد پس دعا
خفت نمود و گفت و دعا
من اینست کہ قرآن را
ہر روز کہ دیکھم

بنصرون الا من رحم الله انه هو العزيز الرحيم ثم نظر الى
فقال يا هرم بن حيان مات ابوك ويوشك ان تموت ومات
ابوك حيان فاما الى الجنة واما الى النار ومات ادم
وماتت حواء يا بن حيان ومات ابراهيم خليل الرحمن
يا ابن حيان ومات موسى نبي الرحمن يا ابن حيان ومات
محمد صلي الله عليه وسلم وعليهم اجمعين يا ابن حيان
يا ابوبكر خليفة المسلمين ومات اخي وصديقي وصفي
عمر واعمراء واعمراء قال وذلك في اخر خلافة عمر قال
قلت يرحمك الله عمر لميت قال بلى ان ربي عز وجل قد
نعاه لي وقد علمت ما قلت وانا وانت غدا في الموتي
ثم دعاه عوات خفاف ثم قال هذه وصيتي لك يا
ابن حيان كتاب الله عز وجل ونبي الصادقين من المؤمنين
من المسلمين ونعتك نفسي فعليك بذكر الموت فان

پس گفت ای کاین کی
 یگوید که مراد ساه تو
 و از جماعت جدا شو
 و قوم خود را بگویند

دوست میدارد
 و بهای تو باقات من
 که در درجست ادراک من
 رسال در اخی کن ادا
 در دنیا بیست اندک

۵۲

الوار الجمعد في حلة التوحيد

و نه اگر گردان اودا
 بنفشه که نمود ز صفت
 میگویم ترا له هم من
 جان التسلیم علیک
 و بعد موت من مرا جو
 و حال من پیرس و

استطعت ان لا يفارق قلبك طرفة عين فافعل وانذر
 قومك اذ رجعت اليهم واكدح لنفسك واياك ان يفارق
 الجماعة فتفارق دينك وانت لا تشعر فموت فتدخل
 النار في يوم القيمة ثم قال اللهم ان هذا يزعم ان
 يحببني فيك و زارني من اجلك فادخله علي زاراً في الجنة
 دار السلام وارضه بين الدنيا باليسار وما اعطيه
 من شيء في الدنيا في ليسر و عافية واجعله لما تعطيه
 من نعمك من الشاكرين استودعك يا هرم بن حمان
 و السلام عليك لا اراك بعد الموت تطلبني ولا تسأل
 عني اذكرك و ادعوك ان شاء الله انطلق ههنا حتى انطلق
 ههنا فطلبت ان امشي معه ساعة فابى و فارقني بيكي
 و ابكى ثم دخل في بعض لسلك فمأطبة به بعد ذلك و
 سألت عنه فما وجدت احداً يخبرني عنه بشئ رواه ابو
 سفيان

انشاء و افترقنا له بيله
 نو دعا خوا هم کرد
 نو این طرقت رو دین
 بیجا ش رو دم هم
 و گردین جدا شدیم یکدیگر
 داخل شد و باز خبر من نداشتیم

۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰
۶۱۱

صلى الله عليه وسلم
مكتف عرود
خدا
جمله

٤٥
النصارى
على السور
استغفر

گفت خود را به او

فيسمى بال...

عاف میشود قلب او

دلایل زیادہ کردگار زیادہ
 میثاقان کثرت تا انکرتی
 یکبار غلب پس با عینیت
 زان کز کز خودش
 انشرفی دریای شریفی
 لعل ران از ۱۲
 لعل در خود علی الصلوة والسلام
 یا حبیب الایکین گاه کردی
 تو بکن عوفی خود غیب
 یا رسول الشریک گاه بکثرت
 شود ان من خود علی السلام
 عفو خدا زیاد تر است از
 گنایان تو یا حبیب
 لعل در خود علی الصلوة والسلام

وان زاد زادت حتی تغلو قلبه فذلک الکمر الران الذی
 ذکر الله تعالی کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون
 رواه احمد والترمذی وابن ماجه وقال الترمذی
 هذا حدیث صحیح **وقال** علیه الصلوة والسلام یا حبیب
 كلما اذنبت فتب قال یا رسول الله صلی الله علیه
 وسلم اذ انکرت ذنوبی قال عفو الله اکثر من ذنوبک
 یا حبیب ابن الحارث الحکیم والیا وردی عن عائشة
 کذا فی کثر العمل وفيه ایضاً **قال** علیه الصلوة والسلام
 اذا احداثت ذنباً فاحداث عند لا توبة ان سر آفران
 علامتیه فعل حتمیه الذی یلی عن انس وفيه ایضاً **قال**
 علیه الصلوة والسلام من لا یستغفر لا یغفر الله له
 ومن لا یمتوب لا یمتوب الله علیه ومن لا یرحم لا یرحم الله
 عز وجل ابو الشیخ عن جریر بن اوزین آیات واحادیث معلوم شد

انوار التوحید
 ۵۴
 در گناه بجا بمانی حتی غلب
 را بجا بکن و رب آن گناه
 تو بر آن گناه سر است توبه
 سواد گناه علامتیه توبه علامتیه
 من خود علی الصلوة والسلام
 شغف که خواست مغفرت
 شغف کند خدا را و شغف توبه
 شغف که خواست مغفرت
 شغف کند خدا را و شغف توبه
 شغف که خواست مغفرت
 شغف کند خدا را و شغف توبه

شغف کند خدا را و شغف توبه
 شغف که خواست مغفرت
 شغف کند خدا را و شغف توبه

لم يأت عارث
رضي الله تعالى عنه
بما كان
بن مسعود رضي الله تعالى عنه
دوا حاديت. كذا
نموده آنحضرت رسول خدا
صلی الله علیه وسلم
از ذات خود تحقیق
می بیند گناهای خود را
چنانکه او شست است
محت که خوف بیک گنا
نخستین که نایب گنا
خود بود و می گذرد از باب
خود اشک که می گذرد از باب
بنجا او ابوشهاب از دست خود

که بعد صد و رگناه توبه ضرور است و امر که در قرآن شریف بر
آں وارد شده برے و جواب است نه اباحت و استحباب چرا که
چیزیکه در ترک آں این قسم وعید باشد صرف مباح و مستحب نتواند
بود و خیال نباید کرد که گناهیکه صادر شده صغیره است محاور
قال عارث حدثنا عبد الله بن مسعود حدثنا يثين
احد هما عن النبي صلى الله عليه وسلم والاشرع عن نفسه
قال ان المؤمن يرى ذنوبه كأنه قاعد تحت جبل يخاف ان يقع
عليه وان الفاجر يرى ذنوبه كذباب مر على انفه فقال
به هكذا قال ابو شهاب بيده فوق انفه رواه البخاري
وقال عليه الصلوة والسلام ليخس احدكم ان
يؤخذ عند ادنى ذنوبه في نفسه حل عن محمد بن النضر
الحارثي مرسل رواه في كنز العمال وفيه ايضا **قال**
عليه الصلوة والسلام لا تنظروا في صغر الذنوب ولكن

۵۵
اینجا خود اشاره نمود
که در مورد علی الصلوة والسلام
باید که ترسد هر یک از گناه
از آنکه مواظف شود و وقت
ادقی گناهان او که در دل
است ۱۲
که فرمود علی الصلوة
والسلام نظیر صغیر گناه بزرگ
نیک

نظر کنید که امام حران
کرید ۱۲

له زود علی الصلوة والسلام
یا عایشه عکاه دار خود را
از شما بمان تفریزیر که
متفقین گنایان تفریزیر که
عالیت از خدا ۱۲

افعال التمجید فی ادلة التمجید
۵۶

عنه زود علی الصلوة والسلام
بازمان از ناخیر توبه و بازمان
از خدا حکم خدا که آیت ۱۲
عنه رویت از عایشه گفت
عنه زود علی الصلوة والسلام
تتبعی که عبد الله اعوان

گناه که ندانند که بکنند و جمع
بسم ۱۲
عنه رویت از اهل بیت
گرفت زود

انظر واعلم من اجرائهم حل عن عمرو بن العاص وفيه ايضاً
قال عليه الصلوة والسلام يا عائشة اياك ومحقرات
 الذنوب فان لها من الله طالباً حرم والحكيمة - ع عن عوف
 بن الحارث الخزاعي واماخیر در توبه جائز نباید داشت **وقال**
 عليه الصلوة والسلام اياك والتسليف بالتوبة واياك
 والغرة بحكم الله عنك الدليلی عن ابن عباس كذا في كذا
 حال حقیقت توبه را باید شناخت و آن اینست که انسان را
 بعد از صدور گناه ندامت شود بر این که کاره از من صادر شد
 که خلاف مرضی مالک خود بود و روسه توبه پس به حق توبه
 آورده ازال مغفرت خواهد و بداند که اوست مغفرت کننده
عن عائشة قالت قال عليه الصلوة والسلام
 ان العبد اذا اعترف ثم تاب تاب الله عليه متفق
 عليه كذا في المشكوك وفيها ايضاً عن أبي هريرة قال قال

منه فخره و حال او را
استغفار و نیت گنا میفرمه
نیت گنا میفرمه
منه فخره و حال او را

صبر و در حال صوم و استغفار و روزه
و نه خود را بر الصلوة والسلام
نهی می کند که اگر در روزان
که او را بپنجاعت که اگر
معتاد کن خواه معاف کند
اورد اما اگر عذاب کردن خواه
عذاب کند اوراق او بود

الوارث التقيي في أدلة التوحيد
٥٦
المسئول كذا دا ١٣

فلا بد من تعالي كمنهفت كند و ارا ۱۳

منه فرود علیہ الصلوٰۃ
شیخه که گناه کرد باز داشت
نشد بران

که انستغالی طلع

پس معاف

و

عن ابن عباس كثر العمال وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام ما كبيرة مع الاستغفار ولا صغيرة بصغيتها مع الاصرار ابن عساكر عن عائشة وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام من اذنب ذنباً فعلم ان له رباً ان يغفرله غفرله وان شاء ان يعذبه عذبه كان حقاً على الله ان يغفرله لك حل عن عائشة وفيه ايضاً قال عليه الصلوة والسلام من اذنب ذنباً فعلم ان الله قد اطلع عليه غفرله وان لم يستغفره ص عن ابن مسعود از احاديث مذكوره معلوم شد كه در توبه مذامت و علم و طلب مغفرت بنده ضرورست و محل آن دل است و پس وقت توبه در دل حالت باشد كه زبان مستغفر از آن خبر ندارد و آن حالت قلبي كه اصل توبه است در مردم محسوس نيست بلكه خود يك كس حالت در خود مي يابد كه بار ديگر مائل آن

له سریت از عمران بن حنین
گفت از قبیل حبیبیا عیاض
بنی تکرور بودی بنی حبیب

عبدی و سلم گفت حامله ام
پس طلب نمود آنحضرت دل
اورد و بعد بگری داد و او را

چگونه وضع کل کند خبر بدید
پس او چنان کرد که چشم
نمودن زن را که لبه بشوید

بخوبی شآوردن نمی تواند ازین وجه مدارج توبه متفاوت شدند
و فرق در خواص و عوام پدید آمد و همین امر ازین احادیث مهم تر
است **عن** عمران بن حصین **ان** امرأة من هذیل اعمیت
عند النبی صلی الله علیه وسلم بالزنا و قالت انا حبلی فذل
الذی صلی الله علیه وسلم ولیها فقال احسن الیهما فاذا
وضعت حملها فاخبری ففعل فامربها فشدت علیها
ثیابها ثم امر برجمها فجمت ثم صلی علیها فقال له عمر ابن الخطاب یا رسول
الله رجمتها ثم صلی علیها فقال ثابت توبة لو قسمت بین اهل المرنیة وسعتهم
و هل وجدت شیئا افضل من ان جادت بنفسها لله و رآه
التوفدی. و **عن** سلیمان بن بريدة عن ابيه قال جاء
ما عزی بن مالک الی النبی صلی الله علیه وسلم فقال یا رسول
الله طهرنی فقال و حیث ارجع فاستغفر الله و تب الیه قال
فرجع غیر بعید ثم جاء فقال یا رسول الله طهرنی فقال النبی

بایں او باز حکم و مجاز نمود
پس هر که رفته باشد از آن حضرت
چنان زن پس عرض نمود
عمین خطاب کرد رسول الله

و مجز نمودی او را باز نماز
انوار التوحید

فوقانی بر ادبیس فرموده است
که چنان توبه کرد که اگر
توبه تقسیم شد و ابدیان
اهل مدینه بخوابش میگردد
آن همه را ایامسدانی
چنانست را افضل از آن بود
که آن زن بخشنده شود

عنه و یحیی از سلیمان بن
کریمه روایت کرد از او
هذ که گفت آمد ما غریب ملک
نزدی صلی الله علیه وسلم
پس عرض نمود که پاک و نامر
پس فرمود آنحضرت انوی
است بر فرج و آن که در تنها

صم کن از خدا و توبه کن طرط او گفت که رجوع کرد و اندک دور باز آمد و عرض نمود یا رسول الله

صلی اللہ علیہ وسلم ابنتہ توبہ کرد آن چنان

آنحضرت مثل سابق تا
آنکه چار مرتبہ مشغول
بیش فرمود که در چه امری کار
کنم ترا عرض فرود که از
دندان سبب نمود که دنیا دورا

چون است پس خیم
دادند شد که بخون نیست
بیش فرمود که با شرا یا
خوبی پس است
چون است پس خیم
دادند شد که بخون نیست
بیش فرمود که با شرا یا
خوبی پس است

۶۰

انوار اللمحی فی احاطة التوحید
صلی اللہ علیہ وسلم
بیش فرمود که با شرا یا
خوبی پس است

صلی اللہ علیہ وسلم مثل ذلک حتی اذا كانت الرابعة
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم فيم اطهر لك فقال
من الزنا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ايه جنون
فاخبرانه ليس بجنون فقال اشرب خمر فقام رجل فاستنكهه
فلم يجد منه ريح خمر قال فقال رسول الله صلى الله عليه
وسلم اذ نيت فقال نعم فامربه فوجم فكان الناس فيه
فرقتين قائل يقول لقد هلك لقد احاطت به خطيئته و
قائل يقول ما توبة افضل من توبة ما عزرانه جاء الى رسول
صلی اللہ علیہ وسلم فوضع يده في يده ثم قال اقتلني
بالحجارة قال فليثوابك يومين او ثلاثة ثم جاء رسول
صلی اللہ علیہ وسلم وهم جلوس فسلم ثم جلس فقال
استغفروا لما عزين مالك قال فقالوا اغفر الله لما عزين
مالك قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لقد تاب

صلی اللہ علیہ وسلم
بیش فرمود که با شرا یا
خوبی پس است

صلی اللہ علیہ وسلم ابنتہ توبہ کرد آن چنان

توبه لو قسمت بین امة لو سعتهم الخ لایث رواه مسلم
 ازین معلوم شد که کیفیت توبه زیادت و نقصان می پذیرد و انعام الهی
 در احیای فرمایند که توبه راسته جزا است یکی علم اینکه گناه حجاب می شود
 در میان بنده و هر محبوب او و چون ضرر گناه را یقین دانست کیفیت
 آن برداش غالب آمد در آن حالت بوجه فوت محبوب کیفیت
 بدش پیدای می شود و این حالت نداشت است و چون این حالت
 قوی شد حالتی دیگر در دل پیدای می شود که آن قصد و اراده باشد
 و این قصد بهر سه زمان تعلق می دارد بزمان حال ازین وجه که قصد
 ترک گناه است که ترک آنست و بزمان مستقبل از نیت که
 جزم میکند بر آنکه گاه ترک آن نخواهد شد و بزمان ماضی ازین
 که هر قدر که تواند قصد تلافی اوقات کند پس مدار توبه بر علم ختمین است
 هر قدر که آن بشیر باشد ندامت و عزم قوی تر گردد و نیست تحقیقت توبه
 و لفظ (توبه) نام آنست و پوشیده نیست که نام صرف بر آنست که

توبه بر توبه شری
 در بیان است اینست

۶۱

افعال التوبه فاعل التوبه

توبه بر توبه
 اینست که

در گفتگو بکار آید و هر اثر که مرتب می شود بر نفس شے است که مسمل است
 نه بر اسم مثلا آتش چیز است موجود در خارج گوزد سائر حیوانات
 نامی نداشته باشد و احراق و روشنی و غیره آثار بر ذات آن مرتب
 میشوند که مسمل است نه بر لفظ آتش همچنین آثار که بر توبه مرتب شدند
 بر آن کیفیت قلبیه که مسما لفظ توبه است مرتب خواهند شد
 نه بر لفظ توبه اگر کسی هزار بار توبه یا توبه کردم بگوید و آن حالت قلبی
 موجود نباشد بحسب احادیث مرقومه و غیره توبه راست نیاید پس اگر
 حق تعالی ثواب این قول عطا فرماید آن چیز دیگر است و همچنین در
 توکل و رضا و تسلیم و غیره همان کیفیت قلبیه خاصه معتبر خواهد بود که مختص
 به هر یک است نه لفظ توکل و رضیت و قستیکه توبه بصادق از بنده
 بظهور می آید حق تعالی ازاں بسیار خوش می شود و کما در وعین جاریست
 بن سوید قال حدثنا عبد الله بن مسعود حدثنا ابن اسحاق
 عن النبي صلى الله عليه وسلم والآخر عن نفسه قال

ان المؤمن يرى ذنوبه كأنه قاعد تحت جبل يخاف ان
 يقع عليه وان الفاجر يرى ذنوبه كذباب مر على انفه
 فقال هكذا قال ابو شهاب بيده فوق انفه ثم قال
 افرح بتوبة العبد من رجل نزل منزلا وبه مهلكة ومعه
 راحلة عليها طعامه وشرابه فوضع راسه فنام ثم
 فاستيقظ وقد ذهب راحلته حتى اذا اشتد عليه الحر والعطش
 او ما شاء الله قال ارجع الى مكاني فوجد فنام ثم رجع راسه
 فاذا راحلة عنده تابعة ابو عوانة وجري عن الاعمش رواه البخاري
 وعن انس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الله اشد فحشا
 بتوبة عبده حين يتوب اليه من احدكم كان راحلة بارض
 فلاة فانفلتت منه وعليها طعامه وشرابه واليس منها فاني شجرة فاصبح
 في ظلمها قد ايس من راحلة فبينما هو كذلك اذ هو بها قائمة عنده فاخذ
 بخطامها ثم قال من شدة الفرح اللهم اني عبدك وابنك من شدة الفرح

مع زود وعلی غفلت وانشاء
 حق قاش از توبه بسته
 زیاده تر خوش می شود از
 کسی که در طلب غفلت است
 فزود آمد و هم از این خبر
 بدو که برآب ز خود است
 بیشتر در این محله است

۶۳

خیرید قول بسیار شنیدید که
 شتر زخمی است و آن خراب
 گرم شده و تشنگی بسیار غالب
 نایب شده بجای ساقی
 برگشت و خسید باز چون
 سکر در داشت دید که شتر زاد
 نژاد است پس همان را
 گرفت و در کمال فرح
 گفت ای ساقی توبه من
 دهن بدو در کار و از غایت
 سرور غفلت کرد

رواه مسلم كذا في المشكاة وفيها ايضا عن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده لو لم تذبوا لذهب الله بكم ولجا بقوم يذنبون فيستغفرون الله فيغفر لهم رواه مسلم وفيها ايضا عن ابي موسى قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله يبسط يده بالليل ليتوب مسيء النهار ويبسط يده بالنهار ليتوب مسيء الليل حتى تطلع الشمس من مغربها رواه مسلم وقال عليه الصلوة والسلام ما من شئ احب الى الله من شئ اثنى الله عليه وما من شئ ابغض الى الله تعالى من شئ مقيم على معاصيه وما في الحسنات حسنة احب الى الله من حسنة يعمل في ليلة جمعة او يوم جمعة وما من الذنوب ذنب ابغض الى الله تعالى من ذنب يعمل في ليلة الجمعة او يوم الجمعة

له فريد على الصلوة والسلام
فمن هذا استكرهنا ان يكون
برحق تعالى ثم ما روي
را كانه كنهه ومنه

٦٢

الذليل في الدنيا والآخر

والله اعلم

انما اراد
في يومه عليه الصلوة والسلام

في يومه عليه الصلوة والسلام

انما اراد

في يومه عليه الصلوة والسلام

۱۰ و منور گفت گفت
 فخر جواد حق تعالی
 فرمود که این کیست تا من
 بخورم که خدا هم بخورد
 از آن که را مغفرت کردم
 علی بن عثمان بن نویدم
 که در مورد آنجا سراسیمه
 بودی با او دوستی میکردی

ابوالمظفر المسمعی فی امالیہ عن سلمان ذکرہ فی کثر العلم
 وعن جندب ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حدث
 ان رجلاً قال واللہ لا یغفر اللہ لفلان وان اللہ تعالی
 قال من ذا الذی یتالی علی ان لا اغفر لفلان قال قد غفرت
 لفلان واحبطت عملک او كما قال رواہ مسلم کذا فی مشکو
 وفيہا ایضاً عن ابی ہریرۃ رضی قال قال رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وسلم ان رجلین کانا فی بنی اسرائیل متحابین احدهما
 مجتہد فی العبادۃ والاخر یقول بذنب فجعل یقول اقصر
 عما انت فیہ فقیل خلی ورتبی حتی وجدہ یوما علی ذنب استعظم
 فقال اقصر قال خلی ورتبی ابعت علی رقیباً فقال واللہ لا
 یغفر اللہ لک ابد اولا یدخلک الجنة فبعث اللہ الیہما
 ملکاً فقبض ارواحہما فاجتمعا عندہ فقال للہم ذنبا دخل
 الجنة برحمتی وقال لاخر ائتستطیع ان یحضر علی عبدی حمی

دو کس با او دوستی میکرد
 یکی عابد بود و دیگران عابد
 عابد دیگر را میگفت که از این
 عمل تو کم از من است
 مرا ببین که گار من تا به این
 روز سے بابت او را

۶۵
 انما الخیر فی الخلق التوحد

و عجب امریک کبریه فی مذنب
 آنرا گفت کوتاہ کن ایمن
 گفت بگذار مرا بایستد و کار
 ایستاد کرده شد و ایشان
 من عابد گفت بخدا کلیم
 حق تعالی مغفرت تو بخور
 کرد و در آن غایت خوار

ساخت پس فرستاد و حق تعالی
 فرمود که این را که قبضه روح
 از دست او نبرد و در حق تعالی
 در جنت و گفت عابد را
 ای ای تو ای که این را از من برد
 فرمود که این را که قبضه روح

قلت لايارب فقال اذهب به الى النار واه احمي بخله يصلح قلبي
ورود في ١٢

له كمالك نعيم بستان غنوة
صوتها في الغار الا فزاد
في تملك ١٣

له آفوت صلاته على رسول
بعد تار من عايد فادناه تبه

الو انما في حارة العتمة
٦٦

ابن نبت الاشراق في سبيل
انك ان نبت وارجو في سبيل
على زور وعلية في سبيل
خافت في قنات كن طاعت

قوله كدور و دغاري
يا فت ادرا ١٣

فقال لايارب فقال اذهب به الى النار واه احمي بخله يصلح قلبي
يحيى انت كمن خوف ورجاه ووصرت ازحق تعالى وارو قال الله تعالى
واياي فائقون وقال الله تعالى وانا نحي فارهبون وقال الله تعالى
قل لا املك لنفسي ضرا ونفعا الا ما شاء الله وعن ورح
مولي المغيرة بن شعبه قال كتب معاوية الى المغيرة اكتب
الي ما سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول خلف الصلوة
فا ملى عليه المغيرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول
خلف الصلوة لا اله الا الله وحده لا شريك له اللهم
ما نفع اعطيت ولا معطي لما منعت ولا ينفع ذا الجح منك
الجح وقال ابن جرير اخبرني عبدة ان وزادا اخبره به هذا ثم
وفدت بعد الى معاوية فسمعه يا مر الناس بذلك القيل
رواه البخاري وقال عليه الصلوة والسلام يا غلام اني
اعلمك كلمات احفظ الله يحفظك احفظ الله تجب عليك

اذ اسألت فاسئل الله اذا استعنت فاستعن بالله واعلم ان
 الامة لو اجتمعت على ان يفعلوك بشئ لم يفعلوك الا بشئ
 قد كتبه الله لك ولو اجتمعوا على ان يضرك لم يضرك الا بشئ
 كتبه الله عليك جفت الاقلام ورفعت الصوف حمرك
 عن ابن عباس رضي الله عنهما في كنز العمال هرگاه معلوم شد که
 چیزی که حق تعالی سید هر کس مانع آن نیست پذیرد که سید هیچ
 نمی دهر پس لازم آمد که رجاء صریح از او باید داشت تقدیر و تعالی
 وقال عليه الصلوة والسلام ان حسن الظن بالله من
 عبادة الله حمرك عن ابی هريرة رضي الله عنه في كنز العمال وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام يقول انا عند ظن عبدي بي ان
 خير الخيرو ان نشر افشركم عن واثلة وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام ما عبد الله تعالى بشئ احب اليه
 من حسن الظن به ابو نعيم عن جابر وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اگر کسی بخوابد و در خواب دعا بخواند
 بخواند اگر در خواب دعا بخواند
 طلب بداند اگر در خواب دعا بخواند
 شکر بداند اگر در خواب دعا بخواند

اعرف ذال من نيته الا قطعت اسباب السماء بين
يديه وارسخت الهوى من تحت قلميه وما من عبد
يطيعنى الا وانا معطيه قبل ان يسألنى ومستجيب له
قبل ان يدعونى وغافله قبل ان يستغفرنى كـ م و ب
عساكروا لى عن عبد الرحمن بن كعب بن ابيه وعن ابى
ايوب الاضارى رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى
الله عليه وسلم لرجل اجمع اليا س عما فى ايدى الناس
الحديث رواه احمد كذا فى المشكوة ارس احاديث وآيا
ثابت شد كه خوف ورجا در همه امور خواه دينى باشند يا دنيوى
صرف از حق تعالى بايد داشت و كسيكه از ديگرى مى ترسد يا از
رجامى دارد براى او وعيد وارد شده قال عليه الصلو
والسلام ما من عبد يعصم بمخلوق دونى اعرف ذال من
نيته الا قطعت اسباب السماء بين يديه وارسخت الهوى

قطع كن اسباب آسمان را
و بر پشت و كمر بنده خوار
از زير پا او و در هر لحاظ
من بند بملوك او قبل حال
و نفعت كن قبل استغفار او
و سوا عليه الصلوة والسلام

۶۹
افعال العبد فى ادائه العباد

مكن ناسى الا ان يخدمه
مردم است ۱۲
بهره با حقوق خلق دارد
بنام اسباب آسمان را
قطع خواند كرد و مستقيم كنم
خود را پس ملازم

من تحت قدميه الحديث المذكور أيضاً **قال** عليه الصلوة
 والسلام انما يسلط الله على ابن ادم من خافه ابن ادم
 ولو ان ابن ادم لم يخف غير الله لم يسلط الله عليه احداً
 وانما وكل ابن ادم لمن رجا ابن ادم ولو ان ابن ادم
 لم يرج الا الله لم يكن له الله الى غيره الحكيم عن
 ابن عمر رضی الله عنه كذا في كثر الحال وفيه أيضاً
قال عليه الصلوة والسلام ما سلط الله على ابن ادم
 الا من خافه ابن ادم ولو ان ابن ادم لم يخف الا الله ما
 سلط الله عليه غيره ولا وكل ابن ادم الا من رجاه ولو ان
 ابن ادم لم يرج الا الله ما وكل الى غيره الدليلي عن ابن عمر
 وكسي كصفت از او تعالى می ترسد وعده حسنہ برائے او دارد شد
 كما **قال** عليه الصلوة والسلام من اتقى الله اهاب الله منه
 كل شئ ومن لم يتق الله اهابه الله من كل شئ الحكيم عن واثله وفيه أيضاً

زيارت او ۱۱
 رسول خدا سلام من تعالى
 سلطانی که بر آدمی که را
 ازین بیهوشی ترسد از او
 و اگر از ترسید خدا از او
 سلطت منک تعالى سلط
 نمی کرد با و کسی را و تقویض

افکار الحق فی ادلة التوحید
 ۲۰

که در مشهور است که رجا او دارد
 اگر از او رجا نداشت او را
 نمی پسندید و غیره و ۱۲
 فرمود که هر که ترسد از حق تعالى
 ترسد از او و هر چه را که او
 از حق تعالی را از او ترسد

قال عليه الصلوة والسلام من خاف الله اخاف الله منه
كل شئ ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شئ ابو الشيم
والله بن عبد الرحمن في اماله والرافعي عن ابن عمر رضوا الله
وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام لو خفتم الله خفيتم
لعلم العلم الذي لا جهل معه ولو عرفتم الله حق معرفته
لزالتم بدعاكم الجبال الحكيم وابن السني عن معاذ حالا بدير
وانست كخوف ورجا وراشخاص وادقات يحسان ميت تفاوت
مناجج آل امر بديهي است وازيس احاديث هم استفاد است عن هذا
بن عبدا انه كان يقول لان اعلوان الله يتقبل مني مثقال
حبة من خردل احب الي من الدنيا وما فيها لان الله تعالى
يقول يتقبل الله من المتقين رواه ابو نعيم في الحلية وكن
قال كان شاب على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يبي
ذكر النار حتى حبه الذكر في البيت فل كذا لك النبي صلى الله عليه وسلم

من فرغ من الصلاة والسلام من خاف الله اخاف الله منه
كل شئ ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شئ ابو الشيم
والله بن عبد الرحمن في اماله والرافعي عن ابن عمر رضوا الله
وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام لو خفتم الله خفيتم
لعلم العلم الذي لا جهل معه ولو عرفتم الله حق معرفته
لزالتم بدعاكم الجبال الحكيم وابن السني عن معاذ حالا بدير
وانست كخوف ورجا وراشخاص وادقات يحسان ميت تفاوت
مناجج آل امر بديهي است وازيس احاديث هم استفاد است عن هذا
بن عبدا انه كان يقول لان اعلوان الله يتقبل مني مثقال
حبة من خردل احب الي من الدنيا وما فيها لان الله تعالى
يقول يتقبل الله من المتقين رواه ابو نعيم في الحلية وكن
قال كان شاب على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يبي
ذكر النار حتى حبه الذكر في البيت فل كذا لك النبي صلى الله عليه وسلم

من فرغ من الصلاة والسلام من خاف الله اخاف الله منه
كل شئ ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شئ ابو الشيم
والله بن عبد الرحمن في اماله والرافعي عن ابن عمر رضوا الله
وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام لو خفتم الله خفيتم
لعلم العلم الذي لا جهل معه ولو عرفتم الله حق معرفته
لزالتم بدعاكم الجبال الحكيم وابن السني عن معاذ حالا بدير
وانست كخوف ورجا وراشخاص وادقات يحسان ميت تفاوت
مناجج آل امر بديهي است وازيس احاديث هم استفاد است عن هذا
بن عبدا انه كان يقول لان اعلوان الله يتقبل مني مثقال
حبة من خردل احب الي من الدنيا وما فيها لان الله تعالى
يقول يتقبل الله من المتقين رواه ابو نعيم في الحلية وكن
قال كان شاب على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يبي
ذكر النار حتى حبه الذكر في البيت فل كذا لك النبي صلى الله عليه وسلم

من فرغ من الصلاة والسلام من خاف الله اخاف الله منه
كل شئ ومن لم يخف الله اخافه الله من كل شئ ابو الشيم
والله بن عبد الرحمن في اماله والرافعي عن ابن عمر رضوا الله
وفيه ايضا **قال** عليه الصلوة والسلام لو خفتم الله خفيتم
لعلم العلم الذي لا جهل معه ولو عرفتم الله حق معرفته
لزالتم بدعاكم الجبال الحكيم وابن السني عن معاذ حالا بدير
وانست كخوف ورجا وراشخاص وادقات يحسان ميت تفاوت
مناجج آل امر بديهي است وازيس احاديث هم استفاد است عن هذا
بن عبدا انه كان يقول لان اعلوان الله يتقبل مني مثقال
حبة من خردل احب الي من الدنيا وما فيها لان الله تعالى
يقول يتقبل الله من المتقين رواه ابو نعيم في الحلية وكن
قال كان شاب على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يبي
ذكر النار حتى حبه الذكر في البيت فل كذا لك النبي صلى الله عليه وسلم

مختصر فی صلی اللہ علیہ وسلم
محمد بن ادریس شافعی رحمہ اللہ

فأتاه النبي صلى الله عليه وسلم فلما نظر إليه الشاق قام ^{فان}
وخزميتاً فقال النبي صلى الله عليه وسلم جهزوا صاحبكم ^{علم}
الخوف من النار فلذ كبده والذي نفسي بيده لقد أعاذه
الله منها من رجا شيئاً طلبه ومن خاف من شيء هرب منه
ابن أبي الدنيا والموفق بن قدامة في كتاب البكاء والروقة
كذا في كثر العمال وعن أبي حباب القصاب واسمه عون بن
ذكوان قال صلى بنا زرارته بن أوفى صلوة الصبح فقرأ
يا أيها المدثر حتى بلغ فاذا انقرب في الناقور خزميتاً وكنت فيمن ^{حمله}
إلى داره رواه أبو نعيم في الحلية وذكر الزرقي رحمه ^{الله}
في شرح المواهب أن ثعلبة بن عبد الرحمن الأنصاري رضي ^{الله}
عنه كان بخدمة صلى الله عليه وسلم فبعثته في حاجة
فمر باب أنصاري فرأى امرأة تختسل فحكر النظر إليها فخاف
أن ينزل الوحي فهرب على وجهه فأتى جبالين مكة والمدينة

[illegible]

الفرار الجيد في اداة التعويل
٢٢
تعليم ضا في كسر

روایت است که قلبه در آن غم
خفت آنوقت صلی الله علیه و آله
میکرد و در دست حضرت کبریا
گذاشته و در راه میباش
افکار غفلت میکنند مگر در دم
نفرود می بیند و این انداخته راه
طایفه مشرک آید و در آن راه
شود پس اگر بخت دهد

قد خلعها ففقداه صلى الله عليه وسلم اربعين يوما
 فنزل جبرئيل عليه السلام فقال ان الهارب بين الجبل
 يتعوذ بالله من النار فارسل عمرو وسلمان فاتياه به فمض
 ومات خوفا من الله رواه ابن مندة وابن شاهين وابونعيم
 خيال ننوشت که چه قسم خوف برد لها ای بزرگواران طاری شده
 باشد که جگر را پاره پاره کرد تا جان بحق تسلیم کرد و بعد از این مدارج
 خوف پایه پایه متنازل اند تا آنکه نوبت خوف ماسد پس این
 درجه را اگر با آن قیاس کنیم خود ظاهر است که آن لکن
 مینامید اگر فی نفسه دیده شود هر کس حال خود را نیکو میداند پس اگر چیزی
 معتدبه در خود یابد بشکر گوید و گرنه دعا کند که حق تعالی ازاں محروم
 ندارد و چرا که خوف خشیت مقامیست رفیع حق تعالی می فرماید
 اللَّهُ يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ رَسُولُ الْحَكْمَةِ خَافَ اللَّهُ الْحَكِيمُ وَابْنُ كَلالٍ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ

خبر چون یافتند حضرت
 علیه الصلوة والسلام امر جبرئیل
 جبرئیل علیه السلام حاضر شد
 و خبر کرد در غل که ماست
 پس روانه فرمودند حضرت

۳۴
 الفرائض فی احکام التوکید

صلوات علی و سلم عمر و سلمان
 راجع بکیسه زرد و سیاه
 دم و دارون حق تعالی
 له سوائه علما از حق تعالی
 نمی ترسد

۳۵
 خبر دوم در حکمت خوف
 خدا تعالی است

كَذَلِكَ كُنْزُ الْعَمَالِ وَفِيهِ اَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
خَشْيَةُ اللَّهِ رَأْسُ كُلِّ حِكْمَةٍ وَالْوَرَعُ سَيِّدُ الْعَمَلِ الْقَضَائِيُّ عَنْ
النَّسَائِيِّ وَفِيهِ اَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَفَى
بِالْمُرءِ عِلْمَانِ يَخْشَى اللَّهَ وَكَفَى بِالْمُرءِ أَجْمَلَانِ يُعْجِبُ بِنَفْسِهِ
هَبْ عَنْ مَسْرُوقٍ مَرْسَلًا وَفِيهِ اَيْضًا

قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْقَلْبَ الْحَزِينِ
كَرَّ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ وَفِيهِ اَيْضًا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ يَنْبَغِي لِلْمُؤْمَنِ أَنْ لَا يَمْسِيَ أَحْزِينًا وَلَا يَصْبِحَ
أَحْزِينًا وَإِنْ كَانَ مُحْسِنًا لَأَنَّهُ بَيْنَ مُحَافَتَيْنِ ذَنْبٌ قَرْمُضٌ
مِنْهُ لَا يَدْرِي مَا اللَّهُ صَانِعٌ بِهِ وَمَا بَقِيَ مِنْ عَمْرٍهُ لَا يَدْرِي
مَا يَصِيبُهُ فِيهِ مِنَ الْمَهَالِكِ الدَّيْلِيُّ عَنْ أَبِي إِمَامَةَ رَضِيَ
الْحَدِيثُ بِطَوْلِهِ كَرَّ عَنْ أَبِي إِمَامَةَ غُرُضٌ كَرَّ عَنْ أَبِي سَالِكٍ رَأَى
إِسْلَامَ رَاضٍ وَرَأَيْتُ دُكَّانِيكَ خَوْفٌ وَخَشْيَةٌ بَلَّ أَنْهَا تَكُنْ سِتًّا

له في الحديث يمكنه أن يرى
أنهم لم يسموا من ذلك
والحديث الذي كان به جليل
محمداً عليه السلام

له مسروداً من مسرودين
هو من ذلك ما كان به
تلك الأثر بالمرء
تلك الأثر بالمرء

أَوَّلُ الْجَنَّةِ فِي عِلَّةِ التَّوْحِيدِ
٤٢

وَدُونَ اسْتِغْنَاءٍ عَنِ الْكَلْبِ
نَسِيْدًا كَرِيْمًا قَالِي طَالِبُ الْوَجْدِ
خَالِكٌ دُرِّ كَرِيْمٍ كَرِيْمٍ رَافِي
بَاقِي مَا هُوَ اسْتِغْنَاءٌ عَنِ الْكَلْبِ
بِهِ تَكَلُّبُ كَلْبٍ خَالِكٍ رَافِي

هر وقت که میخواهند هر چیز و هر کس بحسب وعده الهی از انبیا می ترسد
و مطیع می شود در همین اوراق واقعه علاء حضرت معلوم شد که چگونه
بے خطر بدریای عمیق رانند و آن فوراً پایاب شد و ابن عمر
گوش شیر گرفته زجر کردند و بروفق اشاره شان گریخته رفت
و این قسم هزارها واقعات در احوال صحابه و اولیا موجود اند -

محاصل چوں از آیات و احادیث صمیمه دانسته شد که
هر چه ترس آں لازمه بشری باشد خواه از قسم حیوان باشد
یا نبات و غیسره و خواه جوهر باشد یا عرض همه مخلوق حق تعالی اند
و تا وقتی که حق تعالی اذن نمی دهد هیچ چیز نفع و ضرر رسانیدن
نمی تواند پس مقتضای ایمان آں باشد که از هیچ چیز ترس
خواه آں از قسم موزیات اینجهان باشند یا آں جہاں هستی که
از اعمال نفس خود هم پاک ندارد و نه از چیزی رجا دارد بلکه
موقع خوف و رجاے ماسوے الله باشد فوراً با حق تعالی

تعلق گیرد و عیتین راحته الوسع قوے سازد که اگر او تعالے
 خواهد همین شے موزی را باعث نفع سازد و همین شے نافع رهز
 گرداند و همچنین در اعمال و افعال خود بهم خوف از حق تعالے دارد که از
 من فعلے صادر نکند که در ال ضرر دنیا و آخری باشد و در جای
 دارد که برحمت و اسعه چنانکه بے انتہا فضل باشد و در افعال
 شایسته صادر نخواهد کند تا نید چیر که دل انسان در قبضه او تعالے
 است - عن عبد الله بن عمر قال قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم ان قلوب بني ادم كلها بين اصبعين من
 اصابع الرحمن قلب واحد يصرفه كيف يشاء ثم
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اللهم مضر القلوب
 صرف قلوبنا على طاعتك رواه مسلم كذا في المشكوة
 و هر چند بر عمل ثواب و عقاب مرتب شد نیست لیکن بالذات
 تاثیر ندارد قال عليه الصلوة والسلام قاربوا و سددوا

له فزود عليه الصلوة والسلام
 دلمات مردم در میان دو
 انگشت و حقن شکل یک دل
 چنانکه خواهد بود در انداخته
 آبی گویا گویا گویا
 دل مارا بسوس طاعت

انوار التوحید فی احکام التوحید
 ۶۶۰

بنده کبریا در ۱۲
 صفه و ستر و تزیین و تزیین
 و برادر است بهشتی

فروش بشید و بانیگه کس از
خاهاجات خواہد یافت از عمل
و دین کن چنانکہ اربع قللے

عمت خود ۱۱
سفر و زوارہ و صلوة و شام

شعاع کرامت و تاجی از این دست
شعاع حق تعالی در این کلام

مغیرا کہ از این دست غضب
شعاع کرامت و تاجی از این دست

۷۷
انوار الحقیقی فی احکام التوحید

عنون بزرگ و کلان از این دست

بندوی عنون کردی بر این میان
بندوی عنون کردی ۱۲

دانش و علم است بر این آفتاب
دانش و علم است بر این آفتاب

دور و دیر است بر این آفتاب
دور و دیر است بر این آفتاب

والبشر و اعلموا انه لن ينجو احد منكم بعمله ولا انا الا ان
يتخلى في الله برحمة منه وفضل حمم عن جابر بن سمرة
حمم لا عن ابى هريرة كذا في كثر العمال وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام رجئت لتسألني عن سعة
رحمة الله واخبرك ان الله تعالى يقول ما غضبت على احد
غضبي على عبد الى معصية فتعاطها في جنب عفوي فلو
كنت معجلا للقبوه او كانت العجلة في شأنى لجئت للقائين
من رجمتي الحديث الرافعي عن ماجدة ابن محمد
بن المستجوع عن جده كذا في كثر العمال بلکہ
اہل اللہ سوائے حق تعالیٰ از هیچ چیز کارندارند حتیٰ کہ از
آخرت ہم **قال** عليه الصلوة والسلام الدنيا
حرام على اهل الآخرة والآخرة حرام على اهل الدنيا
والدنيا والآخرة حرام على اهل الله عن ابن عباس كذا في

کثر العمل کلام دین بود که بالذات عمل تاثیر می ندارد
 چنانچه از احادیث مذکوره معلوم شد پس از عمل چه خوف درجا داشته
 شود بلکه در عمل هم خوف درجا از حق تعالی باید داشت ازین تقریر
 فائده دیگر هم حاصل شد که ایمان بین الخوف والرجاست مؤمن
 باید که در همه حرکات و سکنات خوف هم دارد و در جا هم و کافر از این
 سر و کار بی ندارد و عن عمر بن الخطاب قال لو نادى مناد
 من السماء اي الناس انكم داخلون الجنة كلكم
 اجمعون الا رجلا واحدا لحفت ان اكون انا هو ولو نادى
 مناد ايها الناس انكم داخلون النار الا رجلا
 واحدا لوجدت ان اكون انا هو رواه ابو عبيد في المحلية
 اگر عمل در حساب و شمار می بود لا محاله یک حالت غالب می شد
 هر دو حالت یعنی خوف و رجاء برابر شدی و قال عليه الصلاة والسلام
 ما اجتمع الرجاء والخوف في قلب مؤمن الا اعطاه الله

این حدیث گفت که اگر کسی در میان
 خداوند نرسد مردمان بهشت را
 بهشت روزه میسازد یک کس را
 خوف آن باشد که آن یک کس را

انوار التبحر فی ادلة التوحید

خداوند که بگوید و در حق میستند
 یک کس را حساب در میان آن
 ملک و نیز بگوید که در میان آن
 درجا باشد

عز وجل الرجاء وامنه الخوف هب عن سعيد بن المسد
 مرسله كذا الحال اگر گفته شود که مومن را از دوزخ ترسیدن
 و در تهلكه نیفتادن از نصوص ثابت است پس نه ترسیدن از چیز
 سوا حق تعالی چگونگی صادق آید گوئیم که در اصل خوف دوزخ
 هم تشبیه الیست از خوف حق تعالی و منشاء آن همین است که اگر
 خلاف مرضی او تعالی کند عقوبت خواهد کرد عام ازینکه از
 دوزخ باشد یا چیز دیگر پس این خوف را جمع است بسوی
 صفت انتقام او تعالی و نباشد این خوف مگر شخص مومن را چه
 کافر بر او ایمان ندارد قال الله تعالی ان الذین آمنوا
 وهاجروا وجاهدوا فی سبیل الله اولئک یرجون رحمۃ
 الله رجائی که درین آیه شریفه بیان شد نصیب هر کس و
 ناکس نیست بلکه آن سبب کلمات ایمان است پس قابل این قسم
 رجاء همان ایمان باشند که از دیگر فضائل محله هستند مثل هجرت و

حق تعالی بدار سعید بن المسد
 دین مومن را از خوف
 الهی که تشبیه الیست از خوف حق تعالی

انوار التوحید فی ادلة التوحید

کردند و جهاد در راه خدا تعالی
 باشند که امید میدارند رحمت
 خدا تعالی

چهار و قال عليه الصلوة والسلام يا ابن آدم انك ما
 دھوتی و رجوتی غفرت لك على ما كان منك ولا
 ابالي الخديث ت وايضا عن السنن كذا في كمثل العمال و
 فيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام انما يدخل الجنة
 من يرجوها وانما يجتنب من النار من يخافها وانما
 يرحم الله من يرحم حبه عن ابن عمر رضی اللہ عنہ
 باید دانست که صفاتی که در انسان و حیوانات مشترک باشد
 مثل اكل و شرب و جماع و غیره انسان در استعمال آن محسب
 عقل خود از سایر حیوانات امتیاز می دارد و مثلاً بر اكل
 اشیاء اوضاع و شروط و غیره معین می دارد مثل طبع و غیره
 که در حیوان یافت نمی شود بعد از آن شریعت در آن هم هدایت
 نموده باصلاح آن پرورش است پس اهل اسلام در این امور از کفایت
 ممتاز باشند و سبب بر اصلاح شرعی کار بندند شد از سعادت ابدی

این بیان کنی بخت در آن بد که
 امید آن دارد و همان که
 اند و ز غرور و زمانه که

۸۰

الفوائد الجيدة في دولة التوحيد

سرانجام و قیام
 می کنند که در این
 عالم

محروم ماند. پس چنانکه اهل اسلام در اکل و غیره از سایر حیوانات
 بحسب عقل ممتاز اند از جهت مشروع از کفار هم امتیازی دارند
 و چنانکه اکل و شرب در میان انسان و سایر حیوانات مشترک
 است همچنان خوف و رجا هم مشترک است چه مشاهده است که
 جانوران از دشمن خود خوف میدارند و از کسیکه خورش و غیره میدهند
 الفت و ظاهر است که منشأ این الفت رجا است و همچنین
 بروقت معینۀ غذا میبرد رجا عطا بجای مهور می آیند پس ضرورت
 انسان از حیوانات و از کافران ممتاز باشد. مابدا امتیاز
 اینست که در اشیا مضارّه بروجه خوف دارد که حق تعالی تعلیم
 آن فرموده و آن چنانست که از نفس شیء هیچ خوف ندارد
 چرا که آن سحر است. فرمان حق تعالی تا دقتیکه امر الهی نمی شود
 هیچ ضرر رسانیدن نمی تواند و اگر ضرر رسد در آن هم
 نفع تصور کند که منزله گناهانست و باعث رفع درجات

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا آصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ

أَيْدِيكُمْ وَكَرَّازَانِ مَرْزُومُوتٍ لَا حَقَّ يَشُودُ أَنْزَارُ اسْمِ غَنِيمَتِ
عَظْمَى وَغَاثَتِ مَقْصُودُ وَانْدَكْ نَبِي كَرِيمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَرَمُودَهُ انْدَمِنْ بَعْجِ أَحِبِّ لِقَاءِ اللَّهِ أَحِبِّ اللَّهُ لِقَاءَهُ ۝

قَالَ تَعَالَى فَتَمْنُوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

لیکن چونکہ حق تعالی ارشاد می فرماید و لا تَلْفُتُوا بَايْدَ بِيَكُم
إِلَى الدَّهْلَكَةِ ازین رو قصد ادر ملاک اسباب آن نیفتد مگر جائیکه

بدان امر است مثل جهاد و غیره پس اجتناب از اشیا مضره نه از

باعث خوف جلی باشد بلکه بحیثیت امتثال امر الهی بود و رجا را بر

همین قیاس باید کرد پس اجتناب نمودن از اشیا مضره و اقدام

بر اشیا نافعنه در حقیقت خوف و رجا است

بلکه آن امتثال امر باشد و آن طاعت است بمجملة طاعات .

احمال مومن را نباید که خوف و رجا از ماسوی باشد

همه این مصیبت که می رسد منتظران
باین سبب می رسد که اگر بگویند
عظمی خود یکبار لغات حق تعالی
را دوست دارد حق تعالی

افعال التجید فی احوال التجید

۸۲

بقا را از دست میدارند
عظمی آرزو کنند مروت را اگر
صفتی هستند ۱۲
چون از عصبانیت منبسطند

مثل حیوانات و یا کفار دارد بلکه امتیاز مذکور بهم رساند اگر آن
 در خود باید چه خدا بجا آورد و گرنه دعا کند و تضرع نماید تا
 تکمیل ایمان شود و ذلک فضل الله و منجمله اصلاح قلبی یک
 آنست که ایمان بقضاء و قدر آرد که هر چه در عالم می شود
 پیش از تخلیق همه تقدیر او نوشته شده است خلافت آن پیچ
 نمی شود **قَالَ تَعَالَى** و لولا کتاب من الله سبق
 لمسکرم فيما اخذتم عذاب عظیم و **قَالَ تَعَالَى**
 ان الذين حققت عليهم كلمة ربك لا يؤمنون ولو جاءهم
 كل اية حتى يروا العذاب الا ليعلم قال الله
 تعالى لكل امة اجل اذا جاء اجلهم لا يستأخرون
 ساعة ولا يستقدمون و **قَالَ تَعَالَى** و لولا كلمة
 سبقت من ربك لقضى بينهم فيما هم فيه مختلفون
 و عن ابی هريرة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم

جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا نَتَّ لَاقَ رِوَاةَ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ
 حَصْبَيْنٍ **قَالَ قَالَ** رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَعْرِفُ أَهْلَ
 الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَلِمَ لَيْسَ الْعَامِلُونَ
 قَالَ كُلُّ عَمَلٍ لَهَا خَلْقٌ لَهُ وَمَا لَيْسَ لَهُ رِوَاةُ الْبُخَارِيِّ
 وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو **قَالَ قَالَ** رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ
 عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ رِوَاةُ مُسْلِمٍ كَذَا فِي الْمَشْكُوتِ وَعَنْ
 ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ حَتَّى الْجَزْوَ وَالْكَيْسَ رِوَاةُ مُسْلِمٍ
 أَزَيْنَ ظَاهِرًا اسْتَكَرَّ هَرَجٌ فِي دَرْعِ الْعَالَمِ شُدَّ مِشْأَمُ الْعَالَمِ حَقَّقَتْ
 تَقْدِيرُ هَرَجٍ حَسْبُ فَرَمُودَةٍ اسْتَكَرَّ حَتَّى كَسَادَتْ وَتَشَقَّقَتْ
 مَرْدَمُ نِزْجٍ نَظْمٍ مَصْرُوحٍ اسْتَكَرَّ كَبْهَتْ وَدَوَّخٍ رَا

له ای تو مدتی آن خدای عز و جل
 آنرا قلم نوشته و خلق شده
 شد بدو کسید نقش از آن خدایت
 صفی اندر عیله و سلم ای اهل جنت

الغریب فی الحقائق
 ۸۴

از اهل آستانه از آن فرموده
 گفت پس چرا عمل با کبر
 فرمود شخص عمل آن میکند
 که بایستی آن مخلوق شده را

پیدا کردہ ہر ایک مردم را آفرید و معین کرد **قَالَ تَعَالَى**
وَلَقَدْ ذَرَأْنَا الْجَحْمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ
لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ
لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْإِخْطَارِ لَمْ يَكُن لَّهُمْ فَاةٌ
وَهُمْ غَافِلُونَ عن انس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم
قَالَ وكل الله بالرحم ملكا فيقول اى رب نطفة
 اى رب علقه اى رب مضغه فاذا اراد الله ان يقيض خلقها
 قال يا رب اذكر لها نثى اشقى ام سعيد فما الرزق فما الاجل
 فيكتب كذا لك فى بطن امه رواه البخارى وعن ابن عباس
قَالَ سَمِعْتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم عن اوكاد
 المشركين فقال الله اعلم بما كانوا عاملين رواه البخارى
 وعن ابى هريرة قالوا يا رسول الله افرأيت من يموت وهو
 صغير قال الله اعلم بما كانوا عاملين رواه البخارى

پیدا کردیم با این نعمت باری حق
 دانش را
 له نور علیہ السلام
 فرشتہ راضی تعالیٰ بکمال نوبت
 دی نوبت بفرمان حق تعالیٰ
 سعادت و ثنات و رزق
 و موت اور شکر و ادبش

۸۵
 انوار العجب فی احوال العجب
 صلی اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت
 سرگرم چه خواہد شد
 فرمود حق تعالیٰ بیدار کرد
 آنها چه قسم عمل میکردند

وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَمَعَهُ عُوْدٌ بَيْنَكَ فِي الْأَرْضِ فَقَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ كُتِبَ
 مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمِنَ الْجَنَّةِ فَقَالَ جُلُوسٌ مِنَ الْقَوْمِ لَا تَنْتَكِلْ
 يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَعْمَلُوا فكل ميسر شحراً
 قَرَأُوا مَا مِنْ أَعْطَى وَاتَّقُوا الْآيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ - وَعَنْ عَائِشَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ دَعَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى
 جَنَازَةِ صَبِيٍّ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ طُوبَى لِهَذَا
 عَصْفُورٍ مِنْ عَصَافِرِ الْجَنَّةِ لَمْ يَجْعَلِ السَّوْعَ وَلَمْ يَدِرْ رُكَّةً فَقَالَ
 أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا
 وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا
 وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ كَذَلِكَ فِي الْمَشْكُوتِ وَعَنْ
 مُسْلِمٍ بَنِيسَارٍ قَالَ سَأَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ
 وَإِذَا اخْذَلَّ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذَرَيْتَهُمْ لَا يُلَاقِي

له و زود زشته شده
 است باب و کس که در رخ
 است یا جنت گفت غصه یا
 که هر کس که از روی کینه
 و این کین غله را می اعماد اتقی

۸۶

انوار العجوة في أدلة التوحيد

مع عايشة بنت النضر
 وفات بنت النضر
 كنيسة بنت النضر
 و زهد ان سيد زود شده
 که باین باندهن تمام خلق
 به جنت آید و غنی را به

دورخ ۱۲

سبحی سوال کرد از عمر بن الخطاب
 گفت شنیدم از آن حضرت
 صلی الله علیه و سلم فرموده
 که حق تعالی از آن حضرت
 آرزوید پس بگوید که
 خودیشت نشان دهد آرد
 و نیت را فرمود اینها را
 بکس جنت آرد هم عمل
 جنت خوانند که دایم بایست
 دست خودیشت نشان
 بر آرد و نیت را فرمود
 از این باب که در حق تعالی
 و عمل آن خواب که در حق تعالی

قال عمر سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يسأل
 عنها فقال ان الله خلق آدم ثم مسح ظهره بميمنة فاستخرج
 منه ذرية فقال خلقت هؤلاء للجنة ويعمل اهل الجنة يعملون
 ثم مسح ظهره فاستخرج منه ذرية فقال خلقت هؤلاء
 للنار ويعمل اهل النار يعملون فقال جل فيلعل العمل يا رسول الله
 صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله اذا خلق
 للجنة استعمل بعمل اهل الجنة حتى يموت على عمل من اعمال
 اهل الجنة فتدخله به الجنة واذا خلق العبد للنار استعمل
 بعمل اهل النار حتى يموت على عمل من اعمال اهل النار فيدخله
 به النار رواه مالك والترمذي والبوداؤد كذا في المشكوك
 وعن عبد الله بن عمر قال خرج رسول الله صلى الله عليه وسلم
 وفي يده كتابان فقال اتدرون ما هذان الكتابان
 لا يا رسول الله الا ان تخبرنا فقال للذي في يده اليمنى هذا

۵۶
 انما الجنة في الجنة

پس عمل چه کار کرد فرمود پس
 شخص را به جنت سپارند
 میگردد از او عمل اهل جنت را
 تا به دروازه جنت برساند
 به جنت و چون بپایند که شخصی
 برسد و نیت را عمل آن و در حق تعالی
 تا به دروازه جنت برساند

در باب دوزخ
 که از صاحب آن کتاب است
 صلی الله علیه و سلم فرمود
 مبارک در کتاب بود
 فرمودند در باب

جنت قریب موت آسان می شود گو طول عمر بران عادی نه شده باشد
 و همچنین علی دوزخ در آن وقت آسان شود اگر دوزخی است
 عن عبد الله قال حدثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم
 وهو الصادق المصدوق ان احداكم يجتمع في بطن امه
 اربعين يوما ثم علقه مثل ذلك ثم يكون مضغعة مثل ذلك
 ثم يبعث اليه ملكا فيؤمر باربع برزقه واجله وشقى او
 سعيد فوالله ان احداكم والرجل يعمل بعمل اهل النار
 حتمه ما يكون بينه وبينها غير ذراع او ذراع فيسبق
 عليه الكتاب فيعمل بعمل اهل الجنة فيدخلها وان الرجل
 ليعمل بعمل اهل الجنة حتمه ما يكون بينه وبينها غير ذراع
 او ذراع فيسبق عليه الكتاب فيعمل بعمل اهل النار
 فيدخلها قال ابو عبد الله قال ادم الا ذراع روال الجنة
 وعن سهل بن سعد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

على خير فيرجع الى شهر فيموت عليه ليشغلك عن الناس
 ما تعلم من نفسك ابن السني كذا في كذا العمال وعن
 ابى الدرداء رضي الله عنه قال بينما نحن عند رسول الله
 صلى الله عليه وسلم نتذاكر ما يكون اذا قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم اذا سمعتم يحبل ذال عن مكانه
 فصد قوه واذا سمعتم برجل تغير عن خلقه فلا
 تصد قواه فانه يصير الى ما جبل عليه رواه احمد كذا
 في المشكوة ازين معلوم شد که عمل های که انسان همیشه میکند چند
 اعتبار آن نیست قابل اعتبار همان عمل است که پیش از موت انسان
 شده و مدار سعاد و تفاوت بر همانست و در آن تغییر نمی شود البته
 اگر خود حق تعالی خواهد بدایا اسباب دیگر تغییر تقدیر می فرماید
 چنانچه ارشاد است فبحو الله ما يشاء ويتثبت وعندنا ام الكتاب
 و این تغییر هم منجمه مقدرات است چه حق تعالی در ازل از هر چه دانسته است

کما جگر در دستش
 بران شغل باش با اینچه بیان
 از نفس خود در دست
 جگر در

انما الجسد في الدنيا

در خود را از سر زید که کار
 بدست خود تغییر داد و کرد
 در آن نشوید که در حال ازینست
 خود را تغییر شد با او کرد

فرمود این کلمات از آفرینش است
 خست اندر بازگشتن است
 در قوه برگشتن است

الفرقان
 ۹۲
 النبی صلی الله علیه و آله
 و آله

و آن عین قضا است احاصل هر کارے که بنده میکند خواه خیر باشد
 یا شر همه بقضائے الهی است اگر بدایت است هم از دست اگر
 ضلالت و گمراهی هم از بے اذن او تعالی میج نیشود **و قال**
الله تعالی ومن یضلل الله فما له من هاد ومن یرد الله
 الله فما له من مضل **و قال تعالی** فمن یرد الله ان یمدیه
 یشرح صدره للإسلام ومن یردان یضله یجعل صدره
 ضيقا حرجا کانفا یقعده فی السماء کذلک یجعل الله الضلالت
 علی الذین لا یؤمنون **و قال تعالی** کلما ندھو لاهو لاهو
 من عطاء ربک وما کان عطاء ربک محظورا **و قال النبی**
 صلی الله علیه وسلم یا عبد الله بن قیس الا اعلمت
 کلمة هی من کنوز الجنة لا حول ولا قوه الا بالله رواه البخاری
و قال علیه السلام والمعصوم من عصم الله رواه البخاری
و عن النبی صلی الله علیه وسلم ان الله کتب علی ابن

آدم حظه من الزنى ادرك ذلك لا محالة فزنى العين النظر
 وزنى اللسان المنطق والنفس تقنى وتشتهى والفرج يصدق
 ذلك ويكذب به رواه البخارى وعن ابى هريرة رضى الله
 عن النبى صلى الله عليه وسلم قال احبب ادم وموسى
 فقال موسى يا ادم انت ابونا خيبتنا واخرجتنا من الجنة
 قال ادم يا موسى اصطفاك الله بكلامه وخطاك ببدا
 التلومنى على امر قدرة الله على قبل ان يخلقنى باربعين سنة
 فخرج ادم موسى ثلاثا رواه البخارى وقال عليه الصلوة
 والسلام صنفان من امتى لاسهم لهم فى الاسلام المرجية
 والقدرية قيل ما المرجية قال الذين يقولون الايمان
 قول ولا عمل قيل فما القدرية قال الذين يقولون لما
 يقدر الفسق كذا فى كنز العمال وقال عليه الصلوة والسلام
 لعلك ان تبقى بعدى حتى تدرك قوما يكذبون بقدر الله

۹۳

حسد او از زناد لا محاله
 خواهافت آفرين زلفه
 چشم نظر است و زنا
 زبان گفتگو و نفس تقنى
 ميگند و فحش تصديق
 ميكنند يكديگر چه
 رواه و با شتر كند موسى
 ادم عليه السلام
 موسى عليه السلام
 گفت ادم عليه السلام

شما پديدا مستعجب
 ما را بر آرد و ديوار خست
 گفت ادم عليه السلام
 با موسى بن عمير
 او تعالى را بكلام خود
 زود بدست خود

انوار النجاة
 في احوال القوم

ايات است ميكنى امر را
 مقدار كذا از او تعالى
 اين پرسش از خداوند
 به چنان پديداست
 ادم عليه السلام
 سياه و رويت از خداوند
 فرمود از امت من

و قد روي عن النبي
 صلى الله عليه وسلم
 ان الله خلق
 آدم عليه السلام
 و قد روي عن النبي
 صلى الله عليه وسلم
 ان الله خلق
 آدم عليه السلام
 و قد روي عن النبي
 صلى الله عليه وسلم
 ان الله خلق
 آدم عليه السلام

يحكمون الذنوب على عباده اشتقوا كلامهم ذلك من الضرانية
 فاذا كان ذلك فابروا الى الله تعالى منهم (طب) عن ابن عباس
 رضى الله عنه كذا فى كنز العمال وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام القدريه الذين يقولون الخير والشر بايدينا
 ليس لهم فى شفاعتى نصيب ولا انا منهم ولا هم منى عند
 عن انس رضى الله عنه - وفيه ايضا وعن عمر بن شعيب
 قال كنت عند السعيد بن المسيب جالسا فذكروا ان اقواما
 يقولون قد رآه كل شئ ما خلا الاعمال فوالله ما رايت
 سعيد بن المسيب غضب غضباً اشد منه حتى هم
 بالقيام ثم سكن فقال تكلموا به حدثنى رافع ابن خديج انه
 سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول يكون قوم من امتي يكفر
 بالله وبالقرآن وهم لا يشعرون كما كفرت اليهود والنصارى
 قلت جعلت فداك يا رسول الله وكيف ذلك قال يقرءون

فيموتون قد رآه بارئاً من كل
 انما اذنته وتكذيب قدر
 كنهه ابن كلامه انظر انيت
 ١١

٩٢

احوال التجدد في ادلة التوحيد

فيموتون قد رآه بارئاً من كل
 است بالآية انما در
 شفاعة من نصيبه
 من ان انما اسم وذا
 ازان من ١٢

بعض القدر و يكفرون ببعضه قلت ثم ما يقولون قال يقولون
 الخير من الله و الشر من ابليس فيفرون على ذلك كتاب الله
 و يكفرون بالقرآن بعد الايمان و المعرفة فيما يلقي امتي
 منهم من العداوة و البغضاء و الجدل او لك زنادقة
 هذه الامسة في زما هم الحدیث و نیز مفضل که از بنده صا
 می شود پیش از صدور آن مشیتی در بنده یافته می شود که همان منشا
 صدور فعل است آن مشیت از اختیار و ایجاد بنده نیست بلکه آن
 مشیت تابع و اثر مشیت خداست یعنی هر فعل که حق تعالی
 از بنده صادر کردن می خواهد بنده اراده آن کار میکند و آن کار از و
 صادر می شود و ممکن نیست که بعد مشیت و اراده حق تعالی بنده آن
 کار کند قال الله تعالی و ما تشاؤون الا ان يشاء الله و العلمین
 قال تعالی و لو مشاء ربك لامن من فی الارض کلهم جمیعاً
 افانت تکره الناس حتی یكونوا مؤمنین - و قال تعالی ما کان

منمود که خواهند گفت
 قدر که خیر از خداست
 و شر از ابلیس است
 و نیز مفضل این است اند

۹۵
 انوار الایمان فی تفسیر القرآن

من
 خواهی بد شما همانند که فرمود
 الله تعالی " و ما تشاؤون
 الا ان يشاء الله و العلمین
 ترجمه این زمین ایمان
 می آید و در دنیا با هر کس که در حق
 را نماند که مؤمن باشند "

لنفس ان تؤمن الا باذن الله ويحمل الرجز على الذين لا يقولون
 وقال الله تعالى ان شر الدواب عند الله الصم البكم
 الذين لا يقولون ولو علم الله فيهم خيرا لسمعهم ولو اسمعهم
 لتولوا وهم معرضون - يا ايها الذين امنوا استجبوا لله
 وللرسول اذا دعاكم لما يحيلكموا علما ان الله يحول بين
 المرء وقلبه وانه اليه تحشرون - وقال الله تعالى واذ يركب
 اذ التفتيتم في اعينكم قليلا ويليكم في اعينهم ليقضي الله
 امرا كان مفعولا والى الله ترجع الامور وقال عليه الصلوة
 والسلام اذا اراد الله انفاذ قضاءه وقدره سلب عن
 ذوى العقول عقولهم حتى ينفذ فيهم قضاءه وقدره
 فاذا مضى امرة رد اليهم عقولهم ووقعت التدامة
 فرعون اس وعلی رضی الله عنه وفيه ايضا قال عليه السلام
 ان الله اذا احب انفاذ امر سلب كل ذي لب ليه ^{حط}

بول بخواجه حق فاعلم
 انما است قضاء قدره
 انما علم ان عملنا باذن الله

انما العلم في الآلة التوحيد

وبعده انما جاء في
 عقل واربس سيد بها
 بامت واذن في شود ۱۴

عن ابن عباس رضي الله عنه وفيه ايضا قال عليه الصلوة
والسلام ان الله اذا اراد امضاء امر ينزع عقول الرجال
حتى يمضي امره فاذا امضاه رد اليهم عقولهم ووقعت
الندامة ابو عبد الرحمن السلمي في سنان الصوفية عن جعفر
بن محمد عن ابيه عن جده وفيه ايضا قال عليه الصلوة
والسلام اذا اراد الله خلق شي لم يمنع شي من عناني
وفيه ايضا عن الحارث قال جاء رجل الى ابي رضي الله
عنه فقال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر قال طريق مظلم
لا تسلكه قال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر قال
بحر عميق لا يلججه قال يا امير المؤمنين اخبرني عن القدر
قال سر خفي عليك فلا تفتشه قال يا امير المؤمنين اخبرني
عن القدر قال ايها السائل ان الله خلقك كما شاء او
شئت قال بل كما شاء فيستعملك كما شاء او كما شئت

وَقَدْ بَيَّنَّاهُ فِي تَقَاتِلِ الْمَجَاهِدِ
بِهِ

او بشود ۱۲
مجلس
تختی از علی رضی اللہ عنہ
سکه قدر شود و در جیب
عمیق داخل آن شود
باز پس بیدار شود و در جیب

۹۷
الْحَقَّ الْمُبِينُ

تفتیش آن کن باز پس بیدار
فرمود اس سائل حق تعالی
ببخشد که خود خواست ترا ازین
ببخشد که خود خواستی گفتن بخاک
خواست ازین فرمود و عمل
از تو گرفت بخاک خود و خواست
ببخشد که تو خواستی

گفت چنانکه خود فرمود
 فرمود را بگوید ترا چنانکه
 خود فرمود چنانکه خود فرمود
 گفت چنانکه خود فرمود
 سوال میکنی از رب خود
 عافیت گفت آری گفت
 از کدام بپای کسی خود گفت

از بابت خودش گفت
 لا حول ولا قوة الا بالله
 را میباید که بداند که قوت
 طاقت است در قوت
 نصیحت که بخداست خدای

افراد الخیر و الخیر
 ۹۸
 در حدیثی از پیغمبر

فرموده است که هر که
 با شکیبایی و تقوی
 بپایان آید و در شکیبایی
 دوام داشته باشد و در تقوی
 خدای تعالی بس تو جان آفرین

کردی از شکیبایی تو بالا
 و اگر کسی شکیبایی تو بالا
 شکیبایی اوست پس در شکیبایی
 هر که خدای تعالی خود را

پس از دست جاری
 و از دست دوا

قال بل كما شاء قال فيبعثك يوم القيمة كما شاء او
 كما شئت قال بل كما شاء قال ايها السائل تسأل ربك
 العافية قال بلى قال فمن اي شئ نسأله العافية امن
 البلاء الذي ابتلاك به ام من البلاء الذي ابتلاك
 به غير ذلك قال من البلاء الذي ابتلاك به قال ايها السائل
 تقول لا حول ولا قوة الا بالله قال الله بالله العلى العظيم
 قال فتعلم ما في تفسيرها قال تعلمنى مما علمك الله يا
 امير المؤمنين قال ان تفسيرها لا يقدر على طاعة الله
 ولا يكون له قوة في معصية الله في الامرين جميعا الا بالله ايها
 السائل لك مع الله مشية او دون الله مشية فان قلت
 ان لك دون الله مشية فقد اكتفيت بها عن مشية الله
 وان زعمت ان لك فوق الله مشية فقد ادعيت مع الله شركا
 في مشيته ايها السائل ان الله يشج ويد اوى فمنه الداء ومنه

الدواء اعقلت عن الله امره قال نعم قال على الان
اسلم اخوكم فقوموا فضا فحوا ثم قال على لو ان عندى
رجلا من ايتقد ريد لا اخذت رقبته ثم لا زال اجاءها حتى
اقطعها فانهم يهود هذه الامنة ونصارىها ومجوسها
چون ظاهر شد كه بنده وراثت فعل استغالى ميدار دته در صدد و ر
آن پس ملاست هر فعلی كه از و صادر شود از پس ر و بر موقع نخواست ابر بود
كما ورد عن طاووس قال سمعت ابا هريرة رضى الله عنه
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال احتج آدم موسى فقال
موسى يا ادم انت ابونا فحييتنا واخرجتنا من الجنة
قال له ادم يا موسى اصطفاك الله بكلامه وخطاك
بيده اتلومنى على امر قد رده الله على قبل ان يخلفنى
باربعين سنة فتح ادم موسى ثلاثا رواه البزارى
وقال عليه الصلوة والسلام احسنوا فان غلبكم

یادداشت گفت نعم فرمود
ایوقت سکه ها شد
برادر شما خیرید و معافید
او کشید گفت علی رضا اندر
ای قدری خدمت بود
آری گفتی که آنجا

گفت موسی تو پدر ما هستی
و موسی علیها السلام
فرمود ما خدا کردند آدم
اینجا است اند ۱۲
یابود و فضل و جلیس
گزاران او

٩٩

ما را عزم کردی بر آوردن
 از جنت گفت آدم علیه السلام
 بریزید و از آنجا که خدا
 را السلام و از جنت است
 ای امام است میکی در این
 عقد رسالت فدا علی
 از این است که علی
 سلام روی

اگر تو ایندیش نقدی ازین
 نمود کارین علی السلام

فكتاب الله تعالى وقدره ولا تدخلوا اللوفان من ادخل
 اللودخل عليه عمل الشيطان **خط** عن عمر كذا في كذا
 وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام المؤمن القوي خير
 واحب الى الله تعالى من المؤمن الضعيف وفي كل اهل
 خير احرص على ما ينفعك واستعن بالله ولا تعجز وان
 اصابك شئ فلا تقل لو اني فعلت كان كذا او كذا ولكن
 قل قد راى الله وما شاء فعل فان لو تفهم عمل الشيطان حم
 عن ابي هريرة رضى الله عنه اكره وحققت هانست
 مذكور شد ليكن باين همه ماموريم كه عمل نمايم كه اعلوارشاد است
 چنانكه قرآن مجيد واحاديث صحيحه مصرح است كه تراين مسئله كو
 بفهم مانايد ايمان بران آوردن ضرورست وبحث و گفتگو
 ممنوع است عن ابي هريرة رضى الله قال خرج علينا رسول
 صلى الله عليه وسلم ونحن نتنازع في القدر فغضب حتى

ولفظ آوردن كلام بنايد كه
 آن عمل شيطان را می آورد
 ابو هريره رضى الله عنه

ابو هريره رضى الله عنه
 ۱۰۰

كه در سبب آمدن با رسول
 صلى الله عليه وسلم
 مسئله بود مسئله قدريست
 نبوت غضب فرمود ۱۲۰

احمروجه حتى اننا فقام في وختنيته حب الرمان فقال
 ابهذا امرتم ام بهذا ارسلت اليكم انما هلك من كان
 قبلكم حين تنازعوا في هذا الامر عزمت عليكم عزمت
 ان لا تنازعوا فيه رواه الترمذي وروى ابن ماجه
 نحوه عن عمر بن شعيب عن ابيه عن جده كذا في المشكاة
 وفيها ايضا عن عمر رضي الله عنه قال قال رسول الله
 صلى الله عليه وسلم لا تجالسوا اهل القدر ولا تفاتحوا
 رواه ابو داود وعنه عبد الرحمن بن عيسى قال اتى عمر
 رضي الله عنه فقيل له ان ناسا يتكلمون في القدر فقام
 خطيبا فقال يا ايها الناس انما هلك من كان قبلكم من الامم
 في امر القدر والذي نفس عمر بيده لا اسمع برجلين
 يتكلمان فيه الا ضربت اعناقهما فاجم الناس
 فما تكلم احد حتى ظهر نابغة بالشام من الحجج خشش

گفتند که ای ایستاد ما
 بنیاد ما را بقدرت
 و این سکه را که در آن نابغه است

شما را که در آن نابغه است
 و در آن گفتند که اگر کسی

۱۰۱
 در سکه قدر کلام کنند کردن
 از آن بازمانده اند تا آنکه
 نابغه در زمانه حاج برآمد

فی الاستقامته واللا لکائی کس کذا فی کذا الحال وچنانکه
 ایمان بر قضا و قدر واجب است و بحث منوع همچنین برائے کسیکه
 ایمان ندارد و وعید بے سخت وارد شده عن علی رضی الله عنه
 قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یؤمن عبد حتی
 یؤمن بأربع یشهد أن لا اله الا الله انی رسول الله بعثنی
 بالحق و یؤمن بالموت والبعث بعد الموت و یؤمن بالقدر
 رواه الترمذی وابن ماجه کذا فی المشکوٰۃ وفیه ایضاً
 وعن ابن عمر رضی الله عنه قال سمعت رسول الله صلی
 علیه وسلم یقول یكون فی امتی خسف و مسخ و ذلک
 فی المکذبین بالقدر رواه ابوداود وروی الترمذی
 نحوه وعن ابن الدیلمی قالت اتیت ابی ابن کعب رضی الله
 عنہ فقلت له قد وقع فی نفسی شیء من القدر فخذنی لعل الله
 ان یدهبه من قال فقال لو ان الله عز وجل عذب اهل

فرمود عید السلام در امت من
 خسف و مسخ خواهد شد و کذب
 بکذب قدر خواهند کرد
 ابن دعلجی رحمة الله علیه
 میگوید که از ابی ابن کعب
 اخذ از الترمذی ۱۰۲
 از سند قدس چنانکه
 گفت اگر حق تعالی

سماءه واهل ارضه عذبهم وهو غير ظالم لهم ولو
 رجعهم كانت رحمته خيرا لهم من اعمالهم ولو انفق
 مثل احد ذهبا في سبيل الله ما قبله الله منك حتى
 تؤمن بالقدر وتعلم ان ما اصابك لم يكن ليخطئك و
 ما اخطاك لم يكن ليصيبك ولومت على غير هذا لاخت
 النار قال ثم اتيت عبد الله بن مسعود رضى الله عنه
 فقال مثل ذلك قال ثم اتيت حذيفة ابن اليمان فقال
 مثل ذلك ثم اتيت زيد بن ثابت فحدثني عن النبي
 صلى الله عليه وسلم مثل ذلك رواه ابوداود وابن ماجه
 وقال النبي صلى الله عليه وسلم من لم يؤمن بقضاء
 الله تعالى ويؤمن بقدر الله فليتمس الهاء غير الله
 طس عن انس رضى الله عنه كذا في كنز العمال وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة والسلام ان امتي لا يزال متمسكة

اين آسان درمين راغب
 كن ظاهر باشد و اگر حركت
 رختش بهر باشد از عمل نبيا
 و اگر مثل كوه احد از قفا

كنه قبول خواهد كردني
 تا آنكه ايمان بقدر آري و بداني
 كه اين چه سجده خاكري نيود
 و آنچه خاكر در سيني نبود
 اگر غير من عقیده میری
 داخل در شیخ شعیب این بیج

۱۰۳
 انوار الجليل

میگویی پس از عبد الله بن
 مسعود رضى الله عنه رستم
 او هم می گفت از حذیفه
 بن ثابت می گفت از زید
 بن ثابت می گفت از انس
 رضى الله عنه می گفت من

بیان کرد ۱۱
 و فرمود هر که ایمان بقضاء و قدر
 ندارد و بگوید غیر از خداوند
 زود است بر دین باشد

بدینها مال میکند بوا بالقدر فاذا اكد بوا بالقدر فخذ لك
 هلاكهم **طرب** عن ابي موسى رضى الله عنه وفيه ايضا
قال عليه الصلوة والسلام من جعل الاستطاعة
 الى نفسه فقد كفر. الدليلى عن انس رضى الله عنه **وعن**
 ابن عمر رضى الله عنه قال جاء رجل الى ابي بكر رضى الله عنه
 فقال ارايت الزنا بقدر فقال نعم قال الله قدره ثم بعد
 به قال نعم يا ابن اللخنا اما والله لو كان عندى انسان لامرته
 ان يجانفك ابن شاهين واللا لك اى معافى الستة انست
 علم مسكدا ايمان بقضا وقد رجلا در خود غور نمودنست که ايا اين جنس
 ايمان در خود یافته میشود یا نه اگر یافته شود شکر باید کرد که نعمتی است
 عظمی و ادنی آن اینست که هم در خزن پیرامون خاطر نخواهد گشت
که ما **قال** عليه الصلوة والسلام لا ايمان بالقدر يذهب
 اليه والحزن تخفى تاريخه كذا فى كنز العمال چرا که چون تعیین باد

و در وقتیکه که بگوید قدر نکنند
 و در وقتیکه که بگوید آن که کند
 بپاک خواهد شد
 و در خود بود که استطاعت

انوار البحار
 ۱۰۴

و طاعت بپوشانست
 و غنای کند که از خود بود
 و غنای را می برد
 و غنای را می برد

وقتیکه چیز بدست نیامد آنکه تقصیر نبود و گاهی بدست شدنی نیست پس
 برفت آن هیچ غم و اندوه نباشد زیرا که اندوه بر بهان چیزی باشد که آدمی را
 در خود خود قابل حصول میداند و از اینجا است که بر نیافتن سلطنت فقیر را
 هیچ غم نمی شود. لکن اینقدر در خود تقصیر نمود نیست که تصدیق که با آن میاید
 ای مثل تصدیق وجود که است یا نه اگر نیا بدو تکمیل آن گویند و بعد از آنکه ایمان
 و علم آن حاصل شد عمل از اینهم مهات است چنانکه بحث آن تفصیل گذشت که
 علم بر عمل مضار است و عمل آن باشد که چنانکه میداند که هر امریکه بوجودی آید از
 طرف خداست تعالی است وقت وجود هر امر خواه موافق مرضی خود باشد یا مخالفت
 یقین کند که این کار از طرف حق تعالی است و درین وقت دوست دشمن یکسان
 خواهد نمود چرا که دشمن دوستی و دشمنی صد در افعال کسی باشد نفس ذات همچنین
 مغض و حسد و طع مرفع خواهد شد و مآذ را دوستی هم باقی نخواهد ماند زیرا که کاریکه
 بتوفیق الهی شده این کس را چه مجال استقلال تا بر آن افتخار نماید و هم مدح و ثناء
 نزد کسی که خواهد شد که او در عن بن عبد الله قال قال عبد الله

رضی الله عنه لا یبلغ عبد حقیقة الایمان حتی یحل بذروته ولا
یحل بذروته حتی یکون الفقر لاجب الیه من الخنی والتواضع لاجب
الیه من المشرف وحتی یکون حامله وذامه عندلہ سواء ولا العوا^ن
فی الحلیة ویمس طمع وخنوع درجا ماسوی الله من دفع خواهد شد زیرا که هیچ
چیزی تقدیر نمی رسد و نیز صبر و شکر بر بے آسان خواهد شد و علی بن القیاس
نظر او بر عیوب خلق نخواهد افتاد بکلمه بجای قبح حسن آن شے در نظرش جلوه گر
شد نیست چه کاریکه خدا تعالی کند فی نفسه معیوب نباشد و بهم تواند که بر کسی عی^ب
کنند زیرا که آن اعراض راجع بسوء دیگر خواهد شد آری آنچه شرعا منعی است
از نفس آن کار انکار نمود نیست زنا و تخلف آن و امر بالمعروف و نهی عن المنکر
عند الضرورت و اجرائی حدود و غیره و توبه و نماز است بر گناه اعتدالا لامر به عکس
اعراض نخواهد نمود و مرتجب گناه را بجای اینکه قابل طعن و لعن شمار محل رحم
خواهد انگاشت و از آن عبرت خواهد گرفت که اگر بجای آن نفس خود محل اجرائی قضا
و قدر می بود و تغییر ارتکاب آن چاره نمی داشت لاجرم بر او رحم آورده بے او

مسح
عبد الله بن مسعود رضی الله عنه
گفت که بنده به حقیقت ایمان
نمی رسد تا تمام نکند به بندگی

۱۰۶

افان الله فی احوال الخلق
آن و بدین مقام رسد اگر
فقر و خنی و تواضع از شرف
دوست تر نشود تا آنکه صفا
کننده و دوست کننده نشود
جسار نشود ۱۱

استغفار نخواهد کرد الغرض کسیکه در جمله اقوال و افعال و حرکات و سکون مشاغل
فعل حقیقی که عمل مسئله علم بالقضاست دارد اساس توحید و مستحکم خواهد شد
اخرج ابن جریر عن ابن عباس رضی الله عنهما فی قوله هل انتك
بنو النخض اذ تسور و المحراب قال ان داود علیه السلام قال
یا رب قد اعطيت ابراهيم واسحق ويعقوب من الذکر ما لوودت
انک اعطيتني مثله قال الله عز وجل انی ابتليتهم بما لم ابتلك
به فان شئت ابتليتک بمثل ما ابتليتهم و اعطيتک كما
اعطيتهم قال نعم قال له فاعمل حتى اری بلاغک فكان ما شاء الله
ان يكون و طال ذلك علیه فکاد ان ينساها فيما هو فی محرابه اذ و قعت
علیه حمامة فاراد ان ياخذها فطارت علی کوة المحراب فذهب
لیاخذها فطارت فاطلع من الکوة فرأى امرأة تغتسل انهم کما
قال علیه الصلوة و السلام لا یهان بالقدرة نظام التوحید
عن ابی هريرة رضی الله عنه کذا فی کثر العمل به خیر بطاهر می نماید

انوار التوحید فی ادلة التوحید

۱۰۶

سبح
زکوة عبد السلام ایمان
بالقدرة و نیست توحید

کہ دریں مشہد جرات برگناہ پیدا خواهد شد لیکن فی الواقع نہ چنین است زیرا کہ
 کسیکه شریعت را پیشوائے خود ساخته زمام اختیار بدست حق داده از اتباع شہوات
 بجای برآمدہ خدا کے تعالیٰ حفاظت او خواهد فرمود اگر مقتضائے تقدیر گناہی
 از وصا در شود بدین نظر کہ امثال او امر الہی پیش نظر اوست قصد تو بہ خواهد
 لیکن فی الجملہ در جہتے خواهد افتاد کہ از چیزے کہ خود حق تعالیٰ از او ارادہ فرمود
 چگونہ تو بہ کند دریں مشہد مجاہدہ قوی پیش خواهد آمد چرا کہ عقل مشوب بالوہم
 با دراک آن قاصر است لیکن وقتی کہ عقل را پیش فرمان الہی مجبور ساخته صرف
 با امثال پرداختہ تو بہ ہم کند و ہم بدانند کہ خواست حق تعالیٰ چنین بود بجلد و سہ
 ایں مجاہدہ کہ مجاہدہ عقلی سخت تر از مجاہدہ جسمانی است حق تعالیٰ را سہ بر دے
 خواهد کشادہ اسرار نکشف شود کہ ما قال تعالیٰ والذین جاہدوا فینا
 لننصرتھم سبلنا و معلوم خواهد شد کہ فرق در میان حرکت او و حرکت قسری
 جماد و حسیّت و آنکہ امر بین الامرین است یعنی بین البحر والاخیار چنانکہ علی کریم اللہ
 و جہہ ارشاد می فرماید چہ معنی دارد و عن محمد بن ادریس الشافعی رضی اللہ عنہ

عن يحيى بن مسلم عن جعفر بن محمد عن ابيه عن عبد الله
 بن جعفر عن علي بن طالب رضي الله عنهما انه خطب الناس
 يوما فقال في خطبة واعجب ما في الانسان قلبه وله مواد
 من الحكمة واصداد من خلا فيها فان منح له الرجا وله الطمع
 وان هاج به الطمع اهلكه الحرص وان ملكه اليأس
 قتله الاسف وان عرض له الغضب اشتد به الغيظ
 وان اسعد بالرضا نسي التحفظ وان ناله الخوف شغله
 الحزن وان اصابته مصيبة قصمه الجزع وان افاد
 مالا اطغاه التقي وان غصه فاقة شغلته البلاء ان
 اجهد لا يجوع فعد به السعف فكل يقتصر به مضروكل
 افراط له مفسد قال فقا طر له رجل ممن كان شهد معه
 البجل فقال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر فقال جبر
 عميق فلا تلجه قال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر قال

علم الله جميع رتب
 علي بن ابي طالب

خطبة غار خند ودر احوال
 دل را بيان فرمودند
 بنماست گفتن امير المؤمنين

١٠٩
 الفارابي في الادب

ان خال قدره از ديدن خود
 ان بگویند و سزااست
 انزال بر کس

غلام کس کو دریں مجلس حاضر
دینے تو فیض گفت ایام الزین
ایست میں میں بنی خرم
بادشاہت کرد و نمود

سبح الله فلا تمكلفه قال يا امير المؤمنين اخبرنا عن القدر
قال اماذا البیت فانه امر بين امرين للاجبار ولا تقویض
قال يا امير المؤمنين ان فلانا يقول بالاستطاعة وهو ضار
فقال علی به فاقاموه فلما رآه سئل عن سيقه قدر ارج
اصابع فقال الاستطاعة مملکها مع الله او من دون الله
واياک ان تقول احدهما فتردد فأضرب عنقک قال فما
اقول يا امير المؤمنين قال قل املاک بالله الذي ان شاء
مملک حل کذا فی کنز العمال ازین معلوم شد که اینقدر در اختیار
ضرور است که بنده کاسب است یعنی قدر تکیه باو عطا شده در هر
کار صرف میکند لکن وقتیکه در هر کار مشیت حق تعالی مقدم باشد
همان فعل از و صادر شود که در ازل مقدر و معلوم شده است
پس این اختیار نه اختیار است که عقل مشوب باو هم از امصادق
اختیار و اند سبیل در این همین است که در هر کاری که کرد بداند که مشیت

حق تعالیٰ باو متعلق شده و وقوع آں ضروری بود پس اگر آں کار خجسته
 طاعات است بر آں شکر گوید و اگر محصیت باشد توبه و زهد است
 کند اگر طالب صادق است و مجاهده قوی امید است که حق تعالیٰ
 ریز آں بر او منکشف فرماید وَ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ
 خلاصه المرام آنکه چون ایمان بقضا علی وجه اتم متحقق شود لوازم
 و آثار آں که یکسان شدن دوست و دشمن و مدح و ذم و دفع ریا
 و سمعه و محب و خوف و رجا بے ماسوی الله و اعتراض بکس و غیره است
 متحقق شدن نیست چه مسلم است که اذا ثبت المشی ثبت بلوازمه
 و آثاره پس کسانی که درین مشاهد مشغول هستند اگر کلامی از آنها
 انچه ملائم این مشهد باشد صادر شود چندان بسیج نخواهد بود زیرا که
 انچه دل انسان بدان مشغول است گاه بے اختیار بر زبان
 می آید پس در آن حالت انسان معذور باشد و چندان قابل
 مواخذة نخواهد بود بخلاف مثل ما مردم عوام که برائے نام عبادت

امنت بالقد دخیرة وشره من الله تعالى میخوانیم و هیچ اثر
برای مرتب نیست اینجا در اصل ایمان کلام است و در صورت
اولی صرف بے احتیاطی در حفاظت آن شده اگر ما بگوئیم که ایمان
بقدر نذر ایم قطعاً کافر شویم و اگر گوئیم داریم آثار آن موجود است
و خود حالت قلبی بر وقت گواهی میدهد هر که از این مسئله وقت صد
فعل سروکاری نیست الا ما اشار الله گویا آن عبارت صرف برای
خواندن موضوع شده است پس وظیفه ما اینست که در تکمیل آن گوئیم
و طعن و تشنیع در حق آن نماند که عمل برای میدارند جائز نذر ایمان اگر گفته
شود که چون در مالوازم و آثار آن یافته نمی شود پس در ایمان
بقضا کلام باشد و در صورت عدم ایمان کفر لازم می آید چرا که
در میان ایمان و کفر واسطه نیست جوابش آنکه فی الواقع در میان
کفر و ایمان واسطه نیست لکن عدم ترتب آثار مذکوره دلالت
بر کفر ندارد چه آثار برایان قوی مرتب می شوند و آن باعث ترقی

درجات است و برای نجات از دوزخ انشاء الله تعالی
ایمان ضعیف بهم کافی تواند شد چنانکه در احادیث صحیحه مصرح است
پس از عدم ظهور آثار مایوس نباید شد بلکه فکر تکمیل آن و محبت
با کسانی که در آن کمال میدارند باید داشت تا بمصدق حدیث
شریف المروم من احب صلاحیت دخول به زمرة آنها
حاصل آید بمجملة اصلاح قلبی یکجاست که راضی بقضا باشد
قال علیه الصلوة والسلام خمس من الایمان من لم
یکن فیه شیء منهن فلا ایمان له التسلیم بامر الله
والرضا بقضاء الله والتفویض الی الله والتوکل علی الله
والصبر عند الصدمة الاولى رواه البزار کذا فی البدای
المنیر للامام الشعرانی - وعن ابی اسحق قال قال لی البراء
بن عازب رضی الله الّا اعلمک دعاء علمیه رسول الله
صلی الله علیه وسلم قال اذا رایت الناس قد تناقضوا

فرمود علیه الصلوة والسلام
خمس چیز از ایمان است هر که
یکی از اینها را در او را بیان
نشد تسلیم بر حق تعالی نیست
تفویض به او تعالی و توکل بر او
و صبر بابت او تعالی و قبول

امور است
بروست تعالی و صبر و قنوت
اولین صدمه ۱۲
بر ارضی الشریع گوید که
تکلیف بر منجی و صلی الله علیه
وسلم را عذر و عذر دیگر بیان

۱۱۳
تقریر در آنکه در غایت دور
زود فقر و یکنه بدین
کلمه دعا کی که در آن حال
از رضا بقضا است ۱۲

الاول الباقی و الله اعلم

الذهب والفضة فادع بهذه الدعوات اللهم اني
 اسألك الثبات في الامور واسألك عزيمة الرشد
 واسألك شكر نعمتك والصبر على بلائك وحسن عبادتك
 والرضا بقضائك واسألك قلبا سليما ولسانا صادقا
 واسألك من خير ما تعلم واعوذ بك من شر ما تعلم
 واستغفر لك لما تعلم طب و ابو تعلم كذا في كثر العباد
 وفيه ايضا عن عباد لا بن الصامت رضى الله عليه
 قال قال رجل يا رسول الله اى العمل افضل قال اصبر
 والسماحة قال اريد افضل من ذلك قال لا تهتم الله
 في شئ من قضاءه هب وفيه ايضا قال عليه الصلو
 والسلام من لم يرض بقضاء الله ولم يؤمن بقدر الله
 فليمتس الها غيرا لله عز وجل الخطيب عن انس
 قال عليه الصلو والسلام قال الله عز وجل من لم يرض

روايت است از عباد
 رضى الله عنه ذكر شئ يسير
 كذا رسول الله صلى الله
 عليه وسلم كذا على الله
 است فرمود جبريل
 عز وجل كذا افضل از
 سعيهم فرمود بهتمت

او اذا تعجل اداء التوبة

بريق تعالى در كرامت است
 از قضات او
 فرمود عليه الصلو والسلام
 بريق تعالى في زيارت
 رضى نباشه

بقضاء من دیگر کند
بکند سوائے من بجز کار
۱۲

راضی باشد بر فضل
حق تعالی جایی شود آن
تضارب و تضاد

راضی جایی شود تضارب
آنکس دیگر راضی نشود

بقضائی و لم یصبر علی بلائی فلیتمس رباً سوائی
رواه الطبرانی کذا فی البدر المنیر و فی کنز العمال
عن علی رضی الله عنه قال من رضی بقضاء الله جری علیه
کان له اجر و من لم یرض بقضاء الله جری علیه بحط
عمله کروفیه ایضاً عن الحسن بن علی رضی الله عنهما
انه قیل ان ابا ذریعول الفقراء یحب من الغنی و السقم
الی من الصحة فقال رحم الله ابا ذر اما انا قا قول من
التمس علی حسن اختیار الله له لم یتمن انه فی غیر الحاله
التي اختار الله له و هذا احد الوقوف علی الرضا بما تصرف
به القضا کما الحاصل انچه از حق تعالی میرسد از جنس خیر باشد یا شر
بر همه راضی باید شد و رینه باعث سخت ناخوشنودی حق تعالی است
نعوذ بالله من ذلک و ظاهراًست که اکثر از جنس با مردم دیر
مقام راه ندارند حتی که رضا بمحصل نعمت هم رضا بالقضا یافته

بیاں جایی شود تضارب
و علی او حط گردد ۱۲
کسی با حسن رضی از نعمت
گفت که ابو ذر رضا از نعمت
چگونه نیک تر است از تو بیک
دوست تر میارم و بیای

۱۱۵
خوار التوحید
خوار التوحید

حق تعالی بر او نشان دهد
لاکن من میگوید که کسی که اعتقاد
کند بر حسن اختیار حق تعالی
که آنچه اختیار فرمود بر او
آرزو کند غیر غرض از آنست
حق تعالی باین حالت پندارند

باین حال حالت پندارند
که حق تعالی باین پندارند
از نود است و اینست
موقوف بر رضا باین
نظر کردی آن تضاد

نمی شود بلکه آن رضا از نفس شئی می باشد از جهت تلذذ بدان
 که آن در کافر و جانور هم یافته می شود اگر رضا بدان شئی از این
 جهت می بود که آن عطای حق تعالی است هر عطای بجمالی
 می نمود تا اندرین صفت از کفار امتیاز پیدا می شد پس ممکن
 را باید که فرق نماید در میان رضا بالقضا و رضا بالشئی و گرنه
 در مسئله رضا بالکفر خلاف خواهد افتاد چه رضا بالکفر کفر است
 نه رضا بقضا و الکفر غرض که بهر نعمت و بهر بلا و ابتلا و غیره که
 مومن را رسد بدین جهت که از خدای تعالی است بدان اضی
 باشد و کراهیت را از آن بدل راه ندهد لیکن این کار کار
 هر کس نیست و بدان کیفیت رضامندی که در دل می باشد
 و هر کس آنرا میداند خاصه وقت مصیبت کاریست سخت اگر
 کسی نهایت اجتهاد کند می تواند که به زبان رضامندی ظاهر
 نماید لیکن آن رضانه باشد چه محل رضا دل است نه زبان البته

و فیکه محبت تامه و انس با حق تعالی حاصل شود و وجود کیفیت رضا
 ممکن بلکه واقع است چنانکه هر کس میداند که هر چه از دوست
 می رسد نیکوست و ضرب الجیب زریب و چون در مدارج
 محبت تفاوت است در مدارج رضا هم تفاوت خواهد بود و
 بعضی آثار و لوازم چنان بوده باشند که ما مردم عوام از آن
 خبر نداریم و دل اهل محبت آنرا تصدیق تواند کرد درین صورت
 اگر کلامی که خبر از آن درجه است از برتری به وقوع آمده باشد
 قابل اعتراض نخواهد بود بلکه دال بر کمال محبت است الحاصل
 رضا بالقضا فرج محبت الهی است و محبت الهی از لوازم ایمان
 است قال الله تعالی والذین امنوا اشد حبا لله چون میسر
 آیه ارشاد است که مومنان اشد محبت با خداست تعالی میدارند
 و یک درجه محبت آنست که آدمی را کور و کور سازد کما قال علیه الصلوٰه
 والسلام حبک للشیء لعی ویصمهم رحمۃ عن ابی الدرداء

الخوا بطی فی اعتدال القلوب عن ابی بھزرة و ابن عساکر
 عن عبد الله بن انس کذا فی کنز العمال پس ضرور شد
 کہ محبت الہی از ہمہ چیز و کس غالب تر باشد اگر کسی اینچنین
 محبت الہی در خود یا بدشکر ادا نماید ورنہ بتضرع و زاری آرزو
 از خدائے تعالی طلب نماید چه در صورت ثبوت ملازمت و آریا
 و محبت انتقالے لازم دلیل انتقالے ملزوم باشد و آں محل
 خطر است نعوذ باللہ من ذلک و علامات شدت محبت
 با خدائے تعالی بسیار اندیکے آنست کہ موت آساں شود و هیچ
 خوف آں نباشد بلکہ اشتیاق آں پیدا شود چہ کہ لقاءے
 حق تعالی بے موت صورت نہ بند پس موت واسطہ لقاءے
 حق تعالی باشد و معلوم است کہ واسطہ لقاءے محبوب بالطبع
 مرغوب می باشد عن ابراہیم قال قال ابن مسعود رضی اللہ
 عنہ لیس للمؤمن راحة دون لقاء الله عز وجل فمن کان

از ابن مسعود رضی اللہ عنہ
 از نیست کہ نیست بہایت

۱۱۸

احوال القیامۃ و الآخرة
 از ابن مسعود رضی اللہ عنہ

راحتة في لقاء الله عز وجل فكان هو المطلوب قد رواه ابو نعيم في الحلي
وفيه ايضا عن عمرو بن مرة عن شيخ عن ابي الدرداء
قال احب الموت اشتياقا الى ربي - وقال عليه الصلوة
والسلام الموت تحفة المؤمنين والدرهم والدينار
ربع المنافع وهما زادان في النار رواه الدارقطني
كذا في البدر المنير اگر بوجه لذات شهواني وکدورات جفانی
آثار محبت بطاهر یافته نه شود در صورت صحت ایمان انشاء الله تعالی
وقت موت آسانی آن خواهد شد و ظاهر است که این درجه ضعف
ایمان باشد و ایمان قوی همان تواند بود که محبت کامل باشد
بحدیکه هر وقت اشتیاق موت باشد - و علامت دیگر آنکه از
محبوبان حق تعالی در دل خود محبت یا بدخصوصاً محبت نبی کریم
صلی الله علیه وسلم را از همه بیشتر باید قال علیه الصلوة
والسلام وثلاث من کن فیه وجد بهن حلاوة الایمان

بسیار که راحت در دنیا
بسیار باشد پس ببال مطلوب

است ۱۱
دوست بسیار مومن است
اشتیاقی به درگاه خود
و سودگرمی تحفه مومن است

۱۱۹
الانوار النجیة فی ادلة التوحید

در هر یک و دینار زمان گنجی یافتنی
شبه چهره آنکه در هر یک که
یافته شوند یافته شود
حلاوت ایمان -

ای که خداوند در رسول خدا
دوست تر باشد از انبیا
هر دو در یکجا و کسی ندارد
که بر آن خدا و باز آن شخص در
که بر آن خدا و باز آن شخص در
که بر آن خدا و باز آن شخص در

فرموده است که ای انسان چنانکه
گفته است که ای انسان چنانکه
گفته است که ای انسان چنانکه
گفته است که ای انسان چنانکه

ان يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما وان
يحب المرء لا يحبه الا الله وان يكره ان يعود في الكفر بعد
اذا انقذه الله منه كما يكره ان يلقي في النار حمق
ت لا عن انس كذا في كذا العمل وفيه ايضا قال
الاعرابي والله لقد جئتكم وما على ظهرا لارض احد
البعض الى تمنك وانك اليوم احب الى من والدي
ونفسي واني لاحبك بداخلي وخارجي وسري وعائتي
اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله
الحديث مختصر من اوله واخره واير جنين وقائع در
كتب حديث بسيار انكه مجرد ايمان تصريح کردند كه شدت بغض
مبدل بجمال محبت آنحضرت صلى الله عليه وسلم شد و عن انس
قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لا يؤمن احدكم
حتى اكون احب اليه من والده وولده والناس اجمعين

عربی در حضور آنحضرت
صلی الله علیه و سلم آمده بود
و فرمود که ای انسان چنانکه
گفته است که ای انسان چنانکه
گفته است که ای انسان چنانکه

افراد النجاشی اذ له التوحيد
۱۲۰

در آن حال بر او فرمود
که بنده بنده بنده بنده بنده
بنده بنده بنده بنده بنده
بنده بنده بنده بنده بنده
بنده بنده بنده بنده بنده

داخلی که در آن
مادر او ای سید که آن
ایمان نمی شود تا آنکه از
والد و ولد خود و از جمیع
انسان و غیر آن نزد او محبوب
تر نباشد ۱۱

رواه الشيخان واللفظ للبخاري وقال عليه الصلوة
والسلام قلت من حفظهن حفظ الله له دينه ودينه
ومن ضيعهن لم يحفظ الله له شيئاً حرمة الاسلام وحرمة
وحرمة رحمي لك في تاريخه عن ابي سعيد اذ روى
شده كذا لواءه ايمان محبت نبى كريم صلى الله عليه وسلم است
ويحسين محبت اهل بيت كرام عن علي رضي الله عنه قال
قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم يا علي ان الامر
عريان لباسه التقوى ورياشه الهدى وزينته الحياء
وعماده الورع وملاكه العمل الصالح واساس الاسلام
حبي وحب اهل بيتي كركنا في كنز العمال وقال عليه
الصلوة والسلام من لم يحب العباس بن عبد المطلب
واهل بيته فقد برى الله ورسوله منه قط في الاثر
وابن عساكر عن جابر كذا في كنز العمال وفيه ايضاً

فروود صلى الله عليه وسلم
كبر ابن - استنار اخلاص
خلفه حافظ فتيق دين ودينه
انرا خالصت كند وديكر اخلاص
بنم خدا زكرا وادرا خفاص
دارد آن ساسا شيا ببيت
بنده كسى اسلام خرمست اخلاص

١٢١
صلى الله عليه وسلم واكرمت
فروود صلى الله عليه وسلم اذ
على رضي الله عنه كذا اسلام
ايهمنا است بياض اذ تقوى
است وبارك وادبنا
وزينت اوجا وديكرت
دع ودار آل علي
بنم خدا اسلام محبت من
و محبت اهل بيت من ١٢

اما ز هذلك فى الدنيا فتجلى راحة نفسك واما
 النقطا علك الى فتعزرت بى فما ذا عملت فيما الى
 عليك قال يا رب وما ذالك قال هل عادت فى
 عدوا واهل واليت فى ولىا حل **خط** عن ابن مسعود
 ارجل محبت محبوبين حق تعالى از لوازم و آثار محبت الهى است
 و آن لازمہ ایمان است پس محبت آنان هم لازمہ ایمان باشد
 و برتر درین آنست که چون کسی را شخص دوست میدارد
 و جہتی براى محبت مى باشد مثلاً حسن یا احسان و غیره و ظاہراً
 کہ در محبت محبوبین حق تعالى ہمین جہت است کہ حق تعالى
 آنہا را دوست میدارد و دوست دوست دوست مى باشد
 پس این محبت راجع باشد بسبب محبت الهی - آری اینجا جہت
 دیگر ہم بمیان مى آید کہ آن توقع احسان است لیکن نشاء آن
 ہم محبت الهی بآنهاست زیرا کہ توقع احسان از آنان صرف

که اینجا بگوید که در دنیا
 و در نفس خود را و این
 انقطاع از حق بپوش
 من پس عزت یا تنجیم کان
 آنکه حق من بگوید در آن
 چنان که در گفتار است

۱۲۴
 انوار الجلیل
 یادگار آن بیت گفت
 ایادشمن دانشی دشمن
 دوست گزینی دوست
 ۱۲۴

باید شد اگر چه کرده
بیشتر و حساب در نزد
باید عمل آنها را
باید که دوست دارد

ازین جهت است که محبوبین حق تعالی اند و حق تعالی شفاعت
و سنارش آنها را قبول میکند هر چند بنشای این محبت یک درجه
فروتر است از منشای سابق زیرا که غرض ذاتی هم در آن شریک
شده است لیکن چوین ازین جهت که مدار این بر همان منشای
اولین است مذموم نباشد چرا که منشای محبت را اعتبار نیست
قوی چنانکه ازین احادیث ظاهر است **قال علیه الصلوة**
والسلام من احب قوما علی اعمالهم حشر یوم القيمة
من زمر لهم فحوسب بحسبایهم و ان لم یعمل اعمالهم
الخطیب عن جابر کذا فی کنز العمال و فیہ ایضاً عن مجمل
بن الحنفیة قال من احب رجلا علی عدل ظهر منه
و هو فی علم الله من اهل النار اجرة الله كما لو کان
من اهل الجنة و من البغض رجلا علی جور ظهر منه و هو
فی علم الله من اهل الجنة اجرة الله كما لو کان من

باید که دوست دارد
باید که حساب در نزد
باید که عمل آنها را
باید که دوست دارد

افراد
باید که دوست دارد
باید که حساب در نزد
باید که عمل آنها را
باید که دوست دارد

اهل النار عجب و وجه دیگر در آن نیست که انسان همراه کسی
 می باشد که با او دوستی میدارد و کما ورد عن انس رضی الله عنه
 قال جاء رجل الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا
 رسول الله صلى الله عليه وسلم متى قيام الساعة
 فقال النبي صلى الله عليه وسلم الى الصلوة فلما
 صلوته قال اين السائل عن قيام الساعة فقال الرجل
 انا يا رسول الله قال ما اعدت لها قال يا رسول الله
 ما اعدت لها كبري صلوة ولا صوم الا اني احب الله
 ورسوله فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم المرء
 مع من احب و انت مع من احببت فما رايت فرح المسلمون
 بعد الاسلام فرحهم بها هذا حديث صحيح البخاري
 رواه الترمذي وقال عليه الصلوة والسلام احبوا من
 احب الله احبوا الله تعالى من كل قولكم الحديث رواه الهنا

شخص حاضر شده عرض کرد
 یا رسول الله صلی الله علیه و آله
 قیامت کیست که باشد سبب بخت
 خیرت یا بد بخت و بعد از آن
 پرسید که آیا در قبر و در گشتن
 که چرا داده که در بخت نیست
 گفت نماز و روزه زیاده می
 آید و دوستی خدا و رسول

۱۲۵
 سیدم فرمودند آدمی همراه
 کسی می باشد که با او دوستی
 میدارد و تو همراه خود کنی
 باشی را در میگوید که بخوبی
 ارشاد صحابیان سرورند
 که گفت بعد اسلام احبوا من
 دوست دارید که را که با
 خدا محبت میدارد و خدا را
 را از برای دل خود و دوزخ

زود الی از تو محبت تو بختم
 هم محبت کسی که با تو محبت
 میدارد و هم محبت کاریکه
 نزدیک کند با محبت تو ۱۲
 ز خود علیه الصلوۃ و السلام
 الی محبت تو دوست تو کن
 زدن من از نفس من

احوال بختی
 ۱۲۶
 احوال بختی

دایمی سن ۱۲
 زود دوست هر دایمی
 عدالتی عالی را بسوی
 بندگان او دوست دارد
 حق تعالی شمارا ۱۲

کذا فی کثر العمال چون محبت اولیاء الله نافع است ازین وجه تعلیم باید
 تا مومن محبت اولیاء الله بصدق دل طلبگار باشد قال علیه الصلوۃ
 والسلام اللهم انی استأثک حبک وحب من یحبک وحب
 علی یقر بنی الی حبک الحدیث قال عن معاذ
 کذا فی کثر العمال الحاصل از احادیث متعدده معلوم شد که
 محبت اولیاء الله از لوازم محبت الہی است و محبت الہی از لوازم
 و ضروریات ایمان است لهذا باید که انسان آزا طلب می نموده
 باشد تا لوازم آن خود بخود حاصل شوند قال علیه الصلوۃ والسلام
 اللهم اجعل حبک احب الی من نفسی واهلی کذا فی کثر
 الحقائق و برائے کسانی که سعی می کنند که محبت حق تعالی بدل اهل ابرایا
 ممکن شود بشارت وارد شده قال علیه الصلوۃ والسلام
 حبوا الله الی عباد لا یحبکم الله طب ابی امامه کذا
 فی کثر العمال و این قدر اہتمام که در محبت الہی می باید از آن رو

که چون محبت متحقق شد معلوم گردد که ایمان متحقق شد و هم نفس محبت
 شمر فرائد به شمار راست منجمله آن یکے آن است که بر عمل خیر سال
 می شود و هم ضرورت مشقت عمل چندان نمی ماند کما یستفاد
 عن زید بن اسلم قال هلك عثمان بن مظعون فامر
 رسول الله صلى الله عليه وسلم بجهازة فلما وضع
 في قبره قالت امرته هنيئاً لك ابا السائب السجدة
 فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم واهلها
 بذلك قالت كان يا رسول الله يصوم النهار ويري صلي
 الليل قال يحسبك لو قلت كان الله يحب الله ورسوله
 رواه ابو نعيم في الحلية قال عليه الصلوة والسلام
 اذا احب الله عبدا اثنى عليه سبعة اصناف الخير
 لم يجمعه قط (الحديث ق في الزهد عن ابي سعيد
 كذا في كنز العمال) اگر چه این حدیث شریف برای کسی است

از زید بن اسلم روایت کرد
 گفت که آنکه شش عثمان بن مظعون
 پس حکم کرد رسول الله صلی الله علیه و آله
 علیه السلام بجهازة و درستی سالان
 قبری و در گاه بنیاد در قبر او
 محبت زنی او مبارک بود

محبت زنی او مبارک بود
 اس ابوالسائب السجدة
 پس فرمود رسول الله صلی الله علیه و آله

۱۲۶
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله

در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله

در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله

در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله
 در روزی که رسول الله صلی الله علیه و آله

که حق تعالی با او محبت میدارد نه برائے کسیکه با حق تعالی محبت دارد
 لکن ثابت است که اگر بنده با حق تعالی محبت دارد و حق تعالی هم با او
 محبت میدارد و کمالات مفاد من عموم هذا الحديث قال عليه الصلوة
 والسلام من كان يحب ان يعلم منزله عند الله فليظفر
 كيف منزلة الله عنده فان الله ينزل العبد منه حيث
 انزله من نفسه عبد بن حميد والمحکمات وابن
 شاهين في الترغيب في الذکر عن جابر رضي الله عنه
 کذا في کنز العمال و هم از لوازم محبت الہی رضا بالقضاست
 و هم تسلیم و محال توکل چرا که بیش محبوب خود گردن نهادن و در جملہ
 امور اختیار خود و معشوق مسلم داشتن لازمہ محال محبت است
 و هم از آثار آنست کہ عموماً با سایر خلق نوعی محبت پیدا شود چرا کہ
 جملہ خلق عیال حق تعالی است کما قال علیہ الصلوة والسلام
 الخلق کلهم عیال الله فاحبهم الى الله انفعهم لعیالہ

از خود هر که خواهد کہ بدانند اینک
 منزلت او نزد خداست حق تعالی
 چه قدر است پس بیند کہ
 منزلت حق تعالی نزد او چه قدر
 است کہ حق تعالی از بنده
 بقای نازل می شود و کز آنزل
 کرد او را از نفس خود ۱۱

افراشته
 ۱۲۸
 از خود و به خلق عیال خداست
 است محبوب ترین بندگان
 نزد خداست حق تعالی سے است
 کہ با سایر عیال او مانع تر
 باشد ۱۱

والبزاز عن انس طب عن ابن مسعود كثر العمال
 چه معلوم است كه چون كسے شخصه را دوست دارد عيال او را هم
 دوست خواهد داشت پس محبت با خلق انيس جيت داشته باشد
 درين محبت فرق در آدمي و جانور و مومن و كافر نتواند نمود و از آ
 بيع چيز و كس گوارا نخواهد داشت و سخاوت و رحمت بر همه از مقتضا
 اين مقام باشد تا وقتيكه ظلمات مرضي حق تعالى نبود و چون دانند كه
 ظلمات مرضي است ترك آن كرده تابع مرضي حق تعالى خواهند شد
 پس از جهاد و قرباني و مماثل آن تخلف نخواهد ورزید زیرا كه رضا
 اين كس منوط و مربوط با رضاي حق تعالى است و هر چند لازم
 ايمان بالقدر آن بود كه دعا ترك كرده شود ليكن چون دانسته شد
 كه حق تعالى بديا ارشاد فرموده است لاجرم برائے خوشنودي
 حق تعالى امثالاً لا لامر دعا خواهد نمود و نه بقصد مراد خود چرا كه اين كس
 مراد خود را پيش رضا حق تعالى قرباں ساخته است و من جمله

آثار و لوازم محبت الہی ذکر و یاد او تعالیٰ است چرا کہ ہر کہ چیزے را دوست دارد یاد آں بدش می باشد قال علیہ الصلوٰۃ والسلام من احب شیئاً اکثر من ذکرہ حر عن عائشہ کذا فی کنز العمال پس اگر با حق تعالیٰ محبت کامل باشد دل خود بے یاد او نخواہد نیاساید چنانچہ عاشق میدانند و در خود می یابند کہ یاد معشوق چنان ممکن می باشد کہ هیچ چیز میلے ندارند و یاد معشوق دمی نیاسایند تا آنکہ مردم آنہا را دیوانہ می گویند پس اینجا ہم کیفیت قلبی باشد کہ توحید کیفیت مبانہ خود را بدل ممکن شدن بلکہ راہ یافتن نمی دہد اینست مرتبہ عالیہ و مادون آں مراتب متفاوت اند تا آنکہ نسبت ما مردم عوام رسد کہ در عین عبادت بجائے آنکہ دل در یاد الہی خاضع و خاشع باشد در اشتیائے خسیسہ دنیویہ مصروف میگردد و اگر گاہے ذکر و تسبیح بزبان آید دل بجائے دیگر میرود و این فی الحقیقت ذکر نباشد چرا کہ محل ذکر در اصل دل است نہ زبان چہ ذکر ضد نیاست

حکما قال الله تعالى واذكر ربك اذا نسيت وقال تعالى فويل
 للقاسية قلوبهم من ذكر الله وقال تعالى ثمرتين
 جلود هم قلوبهم الى ذكر الله وعن انس رضي الله عنه
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نسي
 صلوة او نام عنها فكفارته ان يصليها اذا ذكرها
 متفق عليه وقال عليه الصلوة والسلام ان الشيطان
 يلتقم قلب ابن ادم فاذا ذكر الله عز وجل خنس عنده
 واذنسى الله التقم قلبه الحكيم عن انس رضي الله عنه
 لذا في كثرة العمل معلوم است که نسیان بدلی باشد نه بزیان
 همچنین ذکر بدین باشد و ذکر لسانی را از آن جهت ذکر توان گفت
 که دلالت بر ذکر قلبی میدارد و الحال چون ما مردم در آن حالت
 نصیب نیست که دل مدام ذکر باشد پس سبیل ما همین است که دل را
 اصالح کنیم و بیاد الهی عادی سازیم و امتثال الامر بدان مشغول باشیم

فرمود رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم هرگز از نماز
 نسیان کردی را با نجاب بگویم

نماز گذارد و کسی بخار نداشت
 نیست کردت باین کار و اگر
 فرمود بدین سبب شیطان فرود
 میگردد قلب بجای او می
 بیند و او را در آنجا می بیند

۳۱ از آنکه
 نماز گذارد و کسی بخار نداشت

بدین سبب شیطان فرود
 میگردد و او را در آنجا
 می بیند و او را در آنجا
 می بیند

قال الله تعالى يا أيها الذين آمنوا اذكروا الله ذكرا كثيرا
 وقال عليه الصلوة والسلام اذكروا الله عند كل شجر
 ومجر حم في الزهد عن عطاء بن يسار مرسل ان الزا العمال
 وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام اذكروا الله
 حثما كنت وخلق الناس يخلق حسن واتبع السيئة
 الحسنة فتحها ابن شاهين في الترغيب في الذكر
 عن ابى ذر رضى الله عنه وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام اذكروا الله حتى يقال انكم مراقبون ابن شاهين
 في الترغيب في الذكر عن ابن عباس رضى الله عنه وفيه
 قال عليه الصلوة والسلام اذكروا الله حتى
 تقول المنافقون انكم مراقبون ص حم في الزهد
 عن ابن الجوزي مرسل وفيه ايضا قال عليه الصلوة
 والسلام اذكروا الله تعالى حتى يقولوا بمجنون حم ع

زكروا يا ذكرا كثيرا
 هر جا كه باشي و باش بامروا
 بخون حسی و در سبب هر میری
 نیکیش کی که گویند میری را
 ز خود زیاده گویند ذکر افش
 عز وجل ۱۰۱ تا ۱۰۴ هر گز نماند
 که شمار یا کار نیستند ۱۲

انوار البحار
 ۱۳۲
 در آله الهی

حبيب لك هبيب عن ابى سعيد ووقتیکه ذکر الهی بجز مقتدر
 رسد امید است که از فضل الهی تعالی عشقه با او تعالی پیدا شود
 و همه لوازم آن خود بخود بوجود آیند قال علیه الصلوة
 والسلام یقول الله تعالی عز وجل اذ کان الغالب
 علی العبد الاشتغال بی جعلت بغیته و لذته فی ذکر
 فاذا جعلت بغیته و لذته فی ذکرى عشقنى وعشقته
 فاذا عشقنى وعشقته رفعت الحجاب فیما بینى و بینه
 صیرت تغالبا علیه لا یسهوا ذاسهی الناس اولئک
 کلامهم کلام الانبیاء اولئک الابطال حق اولئک
 الذین اذا اردت باهل الارض عقوبة او عذابا ذکر
 فصرفت ذلک عنهم حل عن الحسن مرسل کذا فی
 کفر العمال و سوائے ایں فوائد ذکر بشمار اند و احادیث و ارده
 در ایں باب بکثرت بنزدی ازان ذکر کرده می شود قال علیه الصلوة

فرمود علی الصلوة و السلام
 که از تعالی می فرماید که هر کس که
 غلبه آید بر بندگی اشتغال
 سخن خورشید و لذت او در
 ذکر من جل و اندیشه شود پیش

چرا که اگر در این حالت
 لذت او در ذکر من عاشق
 می شود و من عاشق می شود
 پس بگاه که او عاشق می شود
 و عاشق او شود می دارم
 به او ای که در میان او

۱۲۳
 الحجاب فیما بینى و بینه

در میان منست می گوید آن
 غلبه بر آن نه بود که در میان
 بهیست کننده کلام شان
 انبیا آنان پیرو انداختن صادق
 عذاب انانند که هر گاه اراده
 عذاب یا حقوبت می کنی
 بر اهل زمین یا در حق
 آنها را پس باز می دارم
 از ازان آنها ۱۲۳

و فرقت آن فرمود از من چیزی
 نماند بکینند عرض خوانند کرد
 کرد از دوش را نشاد شود که ای ای
 او را پیش من خوانند کرد که ای ای
 بدو کار ندیده اند او را
 بنمایا بگویند بود
 حال خاشا اگر خوانند کرد او را
 عرض خوانند کرد او را

و اعظم فيها رغبة قال فممتنعون فيقولون من النار
 فيقول الله عز وجل وهل رأوها فيقولون لا والله يا رب
 ما رأوها فيقول فكيف لو رأوها فيقولون لو رأوها كانوا
 اشد منها فرارا و اشد لها مخافة فيقول فاشهدكم اني
 قد غفرت لهم فيقول ملك من الملائكة فيهم فلان ليس
 منهما لما جاء الحاجة فيقول هما القوم لا ينبغي بهم جلايسهم
 حمق عن ابي هريرة كذا في كثر العمال و رواه في المشكاة
 من البخاري وفيه ايضا قال عليه الصلوة و السلام
 ان الله تعالى يقول انا مع عبدي ما ذكرني و تحركت به
 حملا عن ابي هريرة رضى الله عنه وفيه ايضا
 قال عليه الصلوة و السلام ان كل شئ صقالة
 و ان صقالة القلوب ذكر الله و ما من شئ ابخا من
 عذاب الله من ذكر الله و لو ان تضرب بسيفك حتى

و زیاد عرض خوانند کرد او را
 بنمایا کرد او را
 که بخشیدم آنجا بکینند کرد او را
 و نشان بگویند کرد او را
 نیست بکینند کرد او را
 آمده بود پس را نشاد شود کرد او را

۱۲۵
 ان توم اند که پیشان نشانی شود
 فرمود علیه الصلوة و السلام

که الله تبارک و تعالی میفرماید که
 باینده فرمودم او را که هرگاه
 می کند و حرکت کند به او
 فرمود علیه الصلوة و السلام

و صیقل قلوب ذکر الهی است
 و از عذاب الهی نجات دهنده
 و از ذکر الهی نیست اگر چه این
 و باینکه خود را منع شود

فمن ذكر الله شفا ذكرا
مروان بن جارية ١٢
فمن روى عليه الصلوة والسلام

الاجتهاد من اهل البيت في حال
فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام

عن ابي سعيد وفيه ايضا قال عليه الصلوة والسلام
ذكر الله شفاء وان ذكر الناس داء حب عن مكحول مرسلا
وعن ابي الدرداء قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
الا نبشكم بخير اعمالكم وازكاها عند مليككم وارفها
في درجاتكم وخير لكم من الفاق الذهب والورق وخير
من ان تلقوا عدوكم فخصروا اعناقهم ويضربوا اعناقكم
قالوا بلى قال ذكر الله رواه مالك واحمد وترمذي وابن ما
كذا في المشكوة وفيه ايضا عن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم انا عند ظن
عبدي بي وانا معه اذا ذكرني فان ذكرني في نفسه ذكرته
في نفسي وان ذكرني في ملأ ذكرته في ملأ خير منه متفق
وفيه ايضا عن معاذ بن جبل قال ما عمل العبد عملا
اجاله من عذاب الله من ذكر الله رواه مالك وترمذي

فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام

١٣
فمن روى عليه الصلوة والسلام

فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام

فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام
فمن روى عليه الصلوة والسلام

افضل دار فخر در درجه اول است
 از خود و بعد الصلوة والسلام
 قیامت کدام کسانند فرمود
 اکثر ذکر الهی کنندگان مردان

زنان که بسیار رسول الله
 کیست غازی در راه خداوند
 کرده اگر در باطنش خود را
 و شکر کن که بشکند و غنای
 شود فرمود ذکر الهی کنند
 بزرگ تر است از خود و بعد

افضل دار فخر در درجه اول است
 از خود و بعد الصلوة والسلام

کرد دوست بسیار او را

ایشان تعالی ۱۳

نمود و میفرماید الله تعالی

همچو که غالب شود بر بنده

شغل با من هم را اندیشه می شود
 خواش و لذت او در ذکر
 محبوب بسیار او را دوست
 می دارم او را ۱۳

وابن ماجه وفيه ايضا عن ابى سعيد رضى الله عنه
 ان رسول الله صلى الله عليه وسلم سئل امي العباد
 افضل وارفع درجة عند الله يوم القيمة قال الذاكرون
 الله كثيرا والذاكرات قيل يا رسول الله ومن الغازی
 فی سبیل الله قال لو ضرب بسيفه فی الكفار والمشرکین
 حتى يتكسر ويختضب دما قال الذاکر الله افضل منه
 درجة رواه احمد و ترمذی این ست بعض فوائد ذکر چنانکه
 خاصیت ذکر معلوم شد که باعث محبت الهی است همچنان بنده را
 محبوب و معشوق حق تعالی می سازد و قال علیه الصلوة والسلام
 من اكثر ذكر الله احبه الله تعالى فرعن عائشة رضى الله عنها
 كن انی كنز العمال وفيه ايضا قال علیه الصلوة والسلام
 يقول الله عز وجل اذ كان الغالب على الحبلى لا اشتغال
 بی جعلت بغیته و لذتته فی ذکری فاذا جعلت بغیته و لذتته

فی ذکر می عشقنی و عشقته الحدیث حل عن الحسن مرسل
از بهیمن و وجه جماعتی از اهل اسلام که با صلاح قلب متوجه شده اند
بذکر الهی هم خود مشغول شدند و هم اجاب را بدان مشغول ساختند
و مستحق آن شدند که نبی صادق صلی الله علیه و سلم بدان وعده
فرموده اند قال علیه الصلوة والسلام خیار امتی من
دعا الى الله وحب عباد الله اليه ابن النجار عن ابی هريرة
رضی الله عنه کذا فی کنز العمال وفيه ايضا عن ابی امامة
قال حبیب الله الى الناس یحببکم الله کر یعنی به برکت ذکر و تعلیم
آن خود هم محبوب حق تعالی شدند و اجاب خود را هم بدان مرتبت
ممتاز ساختند چرا هم الله خیرا اللهم لا تحرمنا من فیوضهم و برکاتهم فقط

بالحیاتی

بهترین است من آن است
که طلبید بیست خدا و در آن
کردارندگان او را
بجستار او را

۱۳۹۰
انوار البحار و آثاره
تجرب گردانید خداست را
بجست مردمی که دوست
دارد شمارا خداستای ۱۲

تقریر نماید وادی محل تحقیق و کاشف رموز دقیق جامع شریعت طریقت منبع حقیقت
و معرفت همیقا انوار معارف لدنیه کاشف اسرار علوم دینییه ربانیه سالکین مقتدا
ناسکین مولانا و مرشدنا حضرت حاجی امداوالله صاحب قیاطاب تراز و جل انجمنه مشواه

بسم الله الرحمن الرحيم و در ضلای سبیلنا یحیی النبی الخ

فقیر بر مضمون این کتاب از ادل تا آخر بخوبی مطلع شد و بفایده پسندید و خوشنود کردیدنی حقیقت
این هدایت است طالبان صادق را و تنبیهی است مرآت ناخبره کاران ناآشنایان را با این شریعت
و طریقت مناسبت می گویند و بهر دو اخلاف مذهب اهل تحقیق لازم و ملزوم می دانند حال آنکه
مذهب و محاسن حقانیان این است که ایمان و دوزدار و یکبار اقرار لباس چوں مومن مقرر شود
الهی شد و تمام جوارح ظاهری خود را تابع احکام الهی و ارشاد حضرت رسالت بناهی ساخت
و سر مور قبه ظاهری خود را از طلا ده انقیاد و جناب باری بیرون نیاورد و اقرار لباس از وصاف
و بموجب شرع شریف مومن و مسلم شد لیکن هنوز تصدیق بالقلب از و واقع نشد و نا آنکه از مرتبه
انقیاد ظاهری ترقی کرده قلب خود را هم به به وجوه مطیع مرضیات الهی ساخته همه شیت با نئے خود
در شیت موجود حقیقی فنا سازد و بالکلیه از مملوبات خود دل را پر داخته باطن خود را نیز در دست
رضا و تسلیم الهی تسلیم نماید این وقت تصدیق بالقلب از و صادق آمد و مرتبه ایمان کامل حاصل
و در مقام طریقت رسید پس مرتبه اول شریعت است و مرتبه ثانی طریقت و بعد یکدیگر
هرگز حاصل نمی شود و معنی حدیث انما الاعمال بالنیات همین تصدیق بالقلب است و الله
داملو لعل دام فیضیه که توشیح همین حدیث شریف جامع با حسن وجه و ادق ثبوت از آیات
بینات و احادیث مستند است نموده کس را درین کتاب مجال گرفتن نیست حقا که طالبان شریعت
و طریقت را انوار الله است هر که در لمعات این انوار سالک خواهد شد بتائید الهی بنزع طلب
خواهد رسید و الله ولی الهدایه و الارشاد منه الامداد و السداد
حرره الفقیر امداد الله حشمتی مهاجر مکمله علیه الرحمه

غُرُطَنَامَةُ نَوَارِ الْبَحْرِ فِي أدَلَةِ التَّوْحِيدِ

صفحہ ۱	غلط ۲	صحیح ۵	صفحہ ۱	غلط ۲	صحیح ۴
۲	۱۱	۱۱	۲۲	۲۲	۲۲
۳	۱۲	۱۲	۲۵	۲۵	۲۵
۵	۲	۲	=	=	=
=	۳	۳	=	=	=
۶	۴	۴	=	=	=
۹	۱	۱	=	=	=
۱۰	۶	۶	۳۶	۳۶	۳۶
=	=	=	۳۷	۳۷	۳۷
=	۱۳	۱۳	=	=	=
۱۲	۴	۴	=	=	=
۱۳	۱۰	۱۰	=	=	=
۱۴	۶	۶	=	=	=
۱۵	۱۰	۱۰	۳۸	۳۸	۳۸
۱۶	۱۰	۱۰	۴۰	۴۰	۴۰
=	۲۰	۲۰	۴۳	۴۳	۴۳
۲۴	۱۳	۱۳	۴۵	۴۵	۴۵
=	۲۲	۲۲	۴۶	۴۶	۴۶
=	۲۴	۲۴	۴۸	۴۸	۴۸
۲۵	۲	۲	۰	۰	۰
=	۱۳	۱۳	۴۹	۴۹	۴۹

حالت گریزی این نام
ازین روایت ظاهرست
عوض جان العبد

صفحہ	غلط	صحیح	صفحہ	غلط	صحیح	صفحہ	غلط
۲۹	۱۵	چگورا	۹۹	۴	الامتہ	۲	۱۰۱
۵۰	۶	سمع	۱۰۱	۱۰	خطیبا	۱۰	۱۱۵
=	=	بوصینہ	۱۱۵	۴	بحبط	۴	=
=	۱۱۴	یوم الفضل	=	۸	قاقول	۸	۵۱
۵۱	۱۲	مرد	=	۵	المسکل	۵	۵۲
۵۲	۱۲	لسکک	۱۱۹	۱۲۱	وہما زادہ	۱۲۱	۵۳
=	۸	زآن	۱۲۱	۱۲۴	افى الناس	۱۲۴	=
۵۹	۲۳	جیب	۱۲۴	۱۳	الہی	۱۳	۶۰
۶۰	۶	مرویت	=	۱۸	میکند لبش	۱۸	۶۳
۶۳	۱۳	اذنیت	=	۴	میکند	۴	=
=	۵	امطأ	۱۳۰	۸	ثنا و	۸	۶۴
۶۴	۳	شتر	۱۳۰	۱۰	بتج	۱۰	=
=	۱۳	قد	۱۳۱	۱۳	واذا	۱۳	۶۸
۶۸	۷	خداے	=	۵	بدل	۵	۸۲
۸۲	۱۰	ایہا	۱۳۲	۱۵	کینم	۱۵	۸۶
=	۳	لقا	۱۳۳	۱۰	یخلق	۱۰	۹۰
۸۶	۳	بحد آن	=	۵	اشتغال	۵	۹۳
۸۸	۸	بانام	۱۳۴	۴	انیا	۴	۹۸
۹۰	۴	حقبا	۱۳۸	۶	وہریند	۶	=
۹۳	۱۳	تمنی	۱۴۰	=	بسیدہ	=	۹۹
۹۸	۱	ایہا	=	=	سیدنا	=	
۹۹	=	الان	=	=	آشنا را	=	

